

Új Élet

Az ifjú katolicizmus folyóirata

Tartalom:

Prohászka Ottokár gondolataiból — Rády Flemér: Esztendő végén. — Balla Borisz: November tizenhárom (Regényrészlet). — Pongrácz Kálmán dr.: A nemzeti és nemzetközi Isten. — Sik Sándor: Imádság a Bálvány előtt (vers). Reményi József: Amerikai vélemény az európai irodalomról. — Ágoston Julián: Valahonnan fény-üzenet (vers). — Havas Vilmos: A Keresztény tulajdon I. — A modern protestantizmus Aquinói Szt. Tamásról. — Eszterházy Lujza: Irodalmi mozgalmunk missziója a kisebbségi magyar írótehetségekkel szemben. — Kézai Béla: Az Egyház és a Harmadik birodalom. — Ofokar Brezina: Anyám (vers, Horváth Béla fordítása). — Baráth Kázmér: Pauler Ákos emlékezete — Pauler Ákos mondja. — Marek Antal dr.: Bécsi notesz. — Ignotus írja a bécsi kat. nagygyűlésről. — Dr. Pongrácz Kálmán írja a Katolikus Figyelőben az ifjú katolicizmusról, a Korunk szaváról és az Új Életről. — Tamás Lajos: Oszlopok (vers) — Róma szava. — Ifjusági — gazdasági — kulturális — szociális — pedagógiai — iskolaügyi kérdések — Könyvek — Írások.

22.

1933
december

II. évf.

II. sz.

EGYETEMI KÖNYVTÁR
SZEGED.
FOLYÓÍRATOK
19

A Prohászka Körök megbízásából szerkeszti:

Rády Flemér

Ára 4 Ké

AZ ÚJ KATHOLICIZMUS FOLYÓIRAT

szociális és világnézeti folyóirat

Megjelenik évente tizenegyszer

Főszerkesztő:

RÁDY ELEMÉR.

Társszerkesztő:

SINKO FERENC.

Budapesti szerkesztők:

**Czakó József
és Tüske Béla**
Budapest VIII.
Horánszky u. 20.

Prágai szerkesztő:

**Sztranyovszky
György.**
Praha II.
Benátska u. 3. II. p.

Erdélyi szerkesztő

Venczel József
Cluj-Kolozsvár.
Str. Universitii 10.

A „**Világosság**” pedagógiai rész szerkesztői:

Csongrády Árpád, Dinnyés Károly és Willand János.

Szerkesztésért és kiadásért **Suhaj Béla dr.** felel.

SZERKESZTŐSÉG:

KOŠICE-KASSA, Mikes Kelemen u. 6.

Minden, a lap szellemi részét érintő levél, érdeklődés, cserepéldányok, ismertetésre szánt könyvek stb. ide küldendők.

KIADÓHIVATAL:

ROŽŇAVA-ROZSNYÓ, Fő tér 4.,

ahová a lap anyagi részét illető küldemények, levelek, előfizetések és reklamációk küldendők.

Előfizetési díj egy évre 30 Kč, 6 pengő, 180 leu. Egyes szám Ára 4 Kč.

Figyelem!

Megrendelte már?!

Új Élet könyvei:

1. szám

SPESZ SANDOR DR. főiskolai tanár nagy
220 oldalas tanulmánya

Okkultizmus és csoda
cimen.

A könyv eddig német, olasz és szlovák nyelven jelent meg, ezt az aktuális, mindenkét érdeklő munkát a magyar közönség részére az Új Élet tette hozzáférhetővé.

A könyv ára csak:
kötve 25.— Kč.
füzve 20.— Kč.

Tárgyalja az okkultizmus mibenlétét, összes jelenségét, a spiritizmust, Konnerreuti Neumann Teréz esetét, ír a kassai csodagyerekekről Ivancso Imréről stb. stb.

**Rendelje meg, mert
nélkülözhetetlen!**

**Mindkét könyv kapható kiadóhivatalunknál
Rožňava—Rozsnyó, Fő tér 4.**

2. szám

KOSSÁNYI JÓZSEF a fiatal szlovenszkói magyar költő legújabb kötete az

Éjjéli kiáltás.

A fiatal költő, akire *Mécs László* hívta fel a szlovenszkói irodalmi élet figyelmét a magyar falu humuszából nőtt ki s ennek a magyarföldnek fájdalmát, örömét éneklő meg verseiben.

A könyv ára:
15.— Kč.

Rendelje meg.

*A*djunk hálát az Úrnak. Szilveszter estéjén elfogódott a szívünk, mintha egy édes valamitől kellene búcsúznunk, mintha egy jótékony kezet kellene utáljára megcsókolnunk s könnyeinket ráhullatnunk! Visszanézünk a múltba s. az Úr szeretetével szemben találjuk magunkat, aki kegyelmeivel árasztott el; mint eső szitált ránk, mint napsugár szóródott lelkünkre; izzó paraszat hullatott ránk! Fölhasználtuk-e az időt, a kegyelmeket, a sugallatokat, lelkünk indulatait, szívünk gerjedelmét, az élet nemes vágyait, a belső és külső világ erőit? Tisztábbak, nemesebbek, különb emberek lettünk-e? Vagy vétkezettünk tán nagyon súlyosan és sokszor? S tán úgy élünk Istenfeledésben és szíveménységben? Mily szegény és örömtelen élet! Vagy Istenhez tértünk s megbántuk bűneinket s irgalmát élveztük? Elmerengünk a napfényen, a jólét, az egészség, a siker napfényén borzongunk sok homályos, kínos árnyon, a keserőségek, kísértések, küzdelmek, betegségek, éjszakáján; visszaemlékezünk a rózsákra, az öröm, a vigasz, a vígság virágaira s egyszersmind a sok tövisre, mely nem lábunkat, hanem szívünket szúrta. S mégis, mégis forró, imádó szívvel borulok le előtted Uram, s mindenért, újra mondom, mindenért, a keresztért csakúgy, mint szereteted csókjáért hálát adok. Szilveszter estéjén összes emlékeim, hitem, vágyam s reményeim öntudata nem virulhat ki másba, mint forró, őszinte, mély hálaadásba.

PROHÁSZKA OTTOKÁR (ELMÉLKEDÉSEK)

Esztendő végén.

Rády Elemér.

Esztendő végén úgy érezzük, hogy számot kell adnunk munkánkról. Eleget tettünk-e azoknak a feladatoknak, melyekre a nagy összefüggések láncolatában rendeltettünk? Teljesítettük-e azokat a kötelességeket, melyeknek elvégzésére vállalkoztunk.

Lelkiismeretvizsgálatot kell tartanunk, mert csak önmagunk és munkánk tárgyilagos megismerése, értékeink és hibáink tudatos feltárása jelentheti részünkre az eredmény teljes munkavállalást az új esztendőben.

Midőn fehé a második évfolyamunk utolsó füzetét olvasóink és barátaink asztalára tesszük, ezt a lelkiismeretvizsgálatot végezzük el magunkban.

Szerény és kevés munka az, amit eddig tettünk. Az álmoságha és fáradságha hulló kisebbségi magyar katolikus társadalom teljes felrázása: gigantikus feladat, melynek megvalósítása még nehéz, sok küzdelmet kívánó munkát jelent számunkra.

De a munka megindítása, az álmos lelkek felrázása megkezdődött. Itt fekszenek előtünk azok a levelek, melyek olvasóink táborából jöttek. Egyikből a katolicizmushoz való visszatérés isteni kegyelmének eredményei törnek elő. A másikkól a cselekvő, alkotó katolicizmus jelentőségének felismerése szól felénk. Ezek az előtünk fekvő levelek kétéves munkánk dokumentumai. Sikerült az isteni áramkörbe bekapcsolnunk új erőket, sikerült az Új Élet csiréit a pesszimizmus melegágyában, a kisebbségi életben is életre fakasztani.

Munkánknak ez talán a legnagyobb értéke s a hiányokat és hibákat is, melyek talán megtörténtek — hisz gyarló emberek vagyunk — ellensúlyozzák.

Minden más eredményünk, ennek az ébredési folyamatnak az eredménye. Ennek köszönhetjük, hogy két esztendő alatt lapunk a szlovenszki magyarság egyik vezető folyóirata lett. Két esztendővel ezelőtt néhány fiatal ember, főleg egyetemhallgatók, rengeteg optimizmussal, de fillér nélkül fogott bele ennek a lapnak a megindításába. Ugyanazok, akik néhány év előtt egy szűkebb körben, a kisebbségi magyar főiskolások között indították meg ugyanezt a szellemi mozgalmat, mely ma már a Prohászka Körök egyre szélesedő soraiba vonja a kisebbségi magyar katolikus fiatalság legjobbjait, ugyanazok akarták egy katolikus magyar társadalmi folyóirat hasábjain eljuttatni szélesebb rétegekhez a katolikus újjaszületés magyar visszhangját. Amint a főiskolásság is felfigyelt a *korszeli* formákban jelentkező *őszinte és minden egyéni érdektől mentes katolicizmus* hangjára, úgy tört be az Új Élet is a közömbösség és érdeklődésnélküliség álmokórájába esett kisebbségi magyar katolikus társadalomhoz.

A párszáz előfizetővel induló, első hónapjaiban anyagi-zavarokkal küzdő lapból, megalapozott, komoly vállalkozás lett, mely ma már biztos lépésekkel irányíthatja a mögéje felsorakozókat egy igazabb, becsületesebb és tisztább új élet felé.

Tudjuk, hogy mindez *nemcsak* a mi munkánk eredménye. A fásultság mögött minden kisebbségi magyar lelkében ott szunnyad a vágy: tartalommal megtölteni azt az ürességet, melyet az élet harcai okoztak mindnyájunk lelkében. Megtalálni végre mindennek az értelmét, amire a marxizmus nulla alá redukált, primitív filozófiájától a liberális frázisokig terjedő részletmegoldások képtelenek voltak, megtalálni azt a nagy szintézist, melybe porszemnyi létünk ezernyi apró céljait beilleszthetjük. Ez a nagy egység utáni természetfésű vágy volt a kegyelemnyújtotta melegágy, melybe a mozgalmunk által szertehintett termőmagvak új életre fakadtak.

Alkalmas időben indultunk munkára, hiányt jöttünk pótolni. Ezt látta meg egy derék katolikus ember is, a Sajóvidék kiadóvállalat tulajdonosa, midőn lapunk kiadását átvette s lehetővé tette, hogy eredeti tervünk helyett kétszeres terjedelemben, csaknem fillérekért adjuk lapunkat olvasóinknak.

Két esztfendő munkáját tehát eredménnyel zárhatjuk: lapunk fejlődött, bővült s megindította a kisebbségi magyar intelligencia, elsősorban pedig a fiatal értelmiség körében a katolikus újjászületés áramlatát.

Amilyen örömmel zárjuk lapunk 2. évfolyamát, ugyanolyan örömmel és optimizmussal indulunk a 3. évfolyamba. Célkitűzésünk nem változik. A katolikus öntudatosítás és ébresztés munkáját akarjuk folytatni. Tudjuk, hogy épp kisebbségi helyzetünkben van szükségünk harmonikus világnézeti és önzetlen emberekre, tudjuk, hogy etikai alapon, felelősségének tudatában levő vezetők nélkül kisebbségi néptöredékünk a feljes el-sorvadásnak van kitéve. Ezért tartjuk egyik legfontosabb feladatunknak a felelősség érzetének hangsúlyozását és ez jelenti munkánk nemzetvédő fontosságát is. Felelősségérzetünk-ből következő kompromisszum nélküli szociális felfogásunk, mely nem osztályok és kasztok, de az egész kisebbségi magyar nép megmentésének nagy napszámába állítja munkánkat. Ez a felelősségtudat kötelez minket — és elsősorban minket katolikusokat — hogy szembeforduljunk az imperializmussal és a milifarizmussal, melynek végső célja és eredménye nem lehet más, mint a háborúnak nevezett tömeggyilkolás.

Új évfolyamunk célkitűzései szerves fejleményei lesznek eddigi munkánkknak. Tovább akarjuk vezetni azt a fejlődési vonalat, melyet megindítottunk. (1934. évfolyamunk tervét januári számunkban ismertetjük). Ehhez a munkához kérjük olvasóink és barátaink segítségét. Velük akarjuk azt a munkát végezni. Előttük legyen: *mindenben tudatában lenni, hogy eszközök vagyunk Isten kezében s minden az ő kegyelmétől függ, de mégis mindent úgy végezni, mintha csak a mi munkánktól függne az eredmény.*

Két esztfendő munkájának végén hálával fordulunk Istenhez s új erővel, új lendülettel folytatandó munkánkra kegyelmét kérjük.

November tizenhárom.

Irtja: **Balla Borisz.**

Januárban fog megjelenni az egész katolikus magyar közönség által nagy érdeklődéssel várt nagyszabású regénye **Balla Borisznak.**
Az első fejezetet itt közöljük.

I.

November tizenharmadikán a hold fénye leszálott a Nemours-párisi országútra is. Azok, akik embertársaik kellemetlen ügyeit tudományos buzgalommal szeretik agyukba raktározni, Sir Horace Lane Cheney halálára és a vele összefüggő csinos kis botrányokra emlékezhefték ezen az estén. De az üres országúton senki nem főrödött most Horace úr szellemével. Solange kocsija körül egyedül a szél táncolt s bent a kocsiban a halott öregúr mostohafia, Rody Stail csókolódzott Solangeal. A kerekek forogtak és elérték a fontainebleau-i erdőt.

Stutz, „amiféle Solange de Naillac még nyáron hozott át magának Amerikából, a fekete-piros, kéküléssel és szemtelenül új roadster egy fejedelmi állathoz hasonlított, amely zaj nélkül lopakodik az erdő szélén. A hold ködében évszázados hársfák ágai mozogtak — az egész fontainebleau-i erdő most mint az ősznek s az elmulásnak mély tengere zúgótt körülöttük.

Solange de Naillac fejét forgatta, az égre tekintett és gyermekes hangokat hallatott. Előbb unalmasnak, de mindjárt utána „halálosan szépnek“ nevezte a világot, lerugdosta magáról a sheffield takarót s belenyomott egyet a gázba — a Stutz könnyedén előre szökött mint a szél. Körülöttük rohanni kezdett az erdő. A faóriások most szemberöpltek a homályból, kísértetiesen zúgtak a fehér reflektorfényben és elsuhantak hátrafelé, megint a homályba. Stail pedig Naillacné parfümje után szimatolt, amelyet fitokzatos okokból „tűhameni mandulának“ hívott és közben nem nagy bizalommal nézte a volánt. Ott most két csodálatos és kiszámíthatatlan kéz uralkodott. „Szeretném lehúzni a keztyűjét. Felháborító, hogy milyen szemtelen kezei vannak, Solange. De biztosan tudom, hogy egyszer még rabszolgáim lesznek. Persze most nem nyúlok hozzájuk. Mindjárt felfordulnánk!“ Elkanyarodtak az utolsó fák alatt, az országút messzi, nyílt vonala most kifárult előttük.

S a sebességmérő nyugtalan kis ingások közt felment hatvan mérföldre. A nyílt ég alatt tovább szállva, Naillacné elhajolt a volán mellől; szája elérte a fiatalember homlokát. Most egyedül a halk motorzúgás hallatszott.

Fejük felett, az éj távoli mélyeiben ezalatt fényjelek keringtek. Néha mintha közelebb ragyogtak volna, aztán lassankint elhalványodtak. „Ha ennyire jufottunk, hát akkor . . . — szóló később az asszony — De tudja, meg kell köszönni a sorsnak, hogy köztem és Jacques szobája között három bezárt szoba hallgat — Solange lehunyta szemét és kislányos grimaszt vágott. — Erre az éjszakára fel fog jönni hozzám, Rody. Mit néz rám? Ne nézzen rám. Most meg szeretném verni magát. Különben . . . nem csak a kezeimet adom ajándékba. „A kerek egy ideig csendben forogtak a holdfényben“. O, szegény férje! — hallatszott aztán az éjszakában Rody Stail hängja — Arra is kíváncsi vagyok, micsoda eszmékkel gyötri magát moszanában? Meg kell gyógyítania Jacques, Solange. Micsoda örülség! Én már rendbe jövök szép lassan. Lassanként gazember leszek, Solange és Jacquesnak is ajánlani fogom ezt a megoldást. Ki tud ma ennél férfiasabb pályát? Vigyázzon . . .“ Az országút itt élés szögben jobbra fordul és senki sem törődött a fékkel. Két furcsa zökkenés és egy nagyon kellemetlen, súroló zaj közben a kocsi fara kivágódott az út árkáig. „Mi volt ez? A haláltól nem félek — mondta Stail — de most arra kérem, ne öljön meg legalább Párisig. Amiket mondott, azok után egy kis kedvem jött az éléhez. Vigyázzon az útra és ne törődjön most énvelem, Solange. Milyen szép ez az éjszaka! Mért akarja, hogy

Jacques a megbocsájtó férj könnyeif hullassa holtfestéink fölé? Inkább tegye a fékre a lábát“.

A homályban nevetés hallatszott, a kerekék tovább forogtak.

De az éj, kelettől-nyugatig terjedő csillagtengerével mint-ha állt volna fölöttük. Odalent az országúton, a kis fekefe pont egyenletesen mozgott Páris felé — vele egyidőben a hold fölfelé emelkedett a világűrben.

A hold nyugodtan keringett tovább útjain; az ő távlatából az egész Fontainebleau-párisi útszakasz kevesebbet számított egy hangya útjánál. Messze lent a hold alatt, a földgolyónak az a kis foltja, amely Franciaországot jelentette, most belemerült egy mágikus álomba. Fény- és árnymezők hullámoztak a Pyreneusoktól, fel Észak-Flandriáig, minthogyha egymást üldöznék. A délkeleti részen, Svájc és Haute-Savoie között, hirtelen jeges szelek áramlottak a hold alá . . .

S itt később sűrűn gomolygó, ezüstös ködtenger fölött siklott a hold fénye. A gresivaudan-i völgy több pontján hullani kezdett az eső és az Isère őszi áradása erősödött — odafönt azonban, a hegycsúcsokon most egymásután kihaladtak a ködfengerből. A csillagok újra láthatóak a Grand Charnier és a Mont Armenaz csúcsait. Már hó álmodott rajtuk és hidegen derengtek bele a világűrbe.

A felhők egybegyűltek, alábbereszkedtek s újra szétszakadoztak a szélről. Este tíz óra után a hold, végtelen útján továbbkeringve, elérte sugaraival Vézec-la-Ville-t. Túl már a dombokon, a Vézec-la-Ville-től Chambéry felé elkanyarodó sinpár most homályosan kezdett csillogni.

*

Aki a karmelita apácák zárdáját keresi Vézec-la-Ville-ben, annak ki kell mennie a város szélére. Egy régi gesztenyefallé vezet onnan, romedac-i irányban. Az út később elhagyja a fasort, valamivel keskenyebben folytatódik és alig negyedóra múlva egy szürke kőfal közelébe kerül, amely a kolostort magába zárja. A kőfal északi része már a romedaci pusztá fennsíkra néz.

A vézec-i karmeliták falára vetve pillantást, sokan az arramenők közül életük utolsó értelmére gondolnak. Ez az üres és szürke fal, sokban emlékeztetve a halálra, hirtelen elvágja a világot mindattól, ami mögötte van. A hold most

feljött. De a nap egyéb órái sem látnak sok embert erre felé. A saumornei fatelepes évek óta ezen a köves úton jön be kocsiján Vèzec-la-Villebe, hogy elvált felesége pletykái ellen védekezze. Különböző pörökre, körmönfont paragrafusokra s kivédhetetlen csapdákra gondol, a kocsi közben lassan elnyikorog vele a fal közelében s a saumornei ember itt hirtelen felsóhajt és átkokat mond saját életére. A messzi majorhoz tartozók gyakrabban járnak erre, csupán néha pillantanak rá; aztán izzadságukat törlik, kedvtelenül sóhajtanak és folytatják útjukat. Senki nem lát a falon túlra és senki nem lát az emberek szeszélyes szívébe. Tizenhét éves még csak a saumornei erdőőr lánya és meztelen alsókarjai kifeszülnek, amint a zöldség és gyümölcshegyek tömegeit hordozza: hetenként kétszer a város felé. Embertársai közül a vèzec-i garázs lázadó szerelőjét türi maga mellett, aki ezeken a napokon hozzácsatlakozik, a teher egy részét magára veszi és elmondja forradalmi szavait a világról, amelyef betöltenek a ragadozó ösztönök s a szegény emberek botor, hiábavaló türelme. Beszélgetve jönnek a hegyi úton. De a fal ezen a helyen elvágja a látóhatárt és fölötte az ég beleszürkül a végtelen alkonyba. S a leány lelkében elszakadnak a láthatatlan fonalak, amelyek a szerelő bátor hangjához és lázadva lobogó hajához fűzik — a fal közelében elcsendesülve s kissé lehajtott fejjel folytatja útját. Titka, amiről a világon senki nem tud, az a szenvedélyes vallomás, amelyeket ezekben a pillanatokban a fájdalmas Szűzhöz intéz. Az élet értelmét ott érzi a falon túl s látja paraszti szemével a szerelőt is, akinek fekete haja évek múltán semmivel sem lesz jobb mint a pocsolya színe. Ha majd végre hozzájut saját műhelyéhez, a forradalmi hullámok is elapadnak lelkében. De a fájdalmas Szűz: az örökké az fog maradni, aki volt.

És a délután árnyai már korán ereszkednek a fal alá. Vèzecből a vallásos öregek ilyenkor elindulnak a hosszú gesztenyefasor alatt. Furcsa, fekete kalapokkal, lassú lépekkel és esernyőkre támaszkodva jönnek. Az alkonyban kék színe lesz a fatörzseknek és az öreg emberek — szép lassan bandukolva — kiegyeznek bánataikkal. Magukbatzárják, mint egyetlen megmaradt eredményt, az évek fájdalmaif aztán egy-egy mondatukkal szalézi Szent Ferenc vagy Kempis szellemét idézgetik, az őket kísérő gyermekek okulására. Az estidő előtt becsukódik a karmeliták külső kápolnája s nemsokára rá felűnik a halvány holdkorong. A romedac-i fensíkon túl, amely ilyenkor már tele van az árnyak fátylaival, hideg ködökbe vesznek a savoyai hegyek körvonalai.

November tizenharmadikán a vihar elszállt kelet felé s a hegyek felett egy tündöklő hold keringett tovább. A nagy falon túl az örökkévalóság foglyai laknak. De mindaz eléri

őket, ami a magasságok világából jön — a hideg esti levegőben a hold fényszálai most tündökölve ereszkedtek lefelé. A régi kőkereszt az udvar közepén éles árnyékot eresztett. A hold továbbhaladt s az árnyék vele mozgott és lassan-lassan elferdült.

Még hallani lehetett, hogy az officiumot mondják valahol. A másnapi Laudesnek hangjai sóhajtottak az éjszaka felé. Egy hosszú, türes keresztfolyosó mélyén verődtek vissza ezek a hangok — később harangjelek sirtak s csend lett.

A Keresztről nevezett Katalin anya azonban, a vèzeci karmelifák alperjelnője még nem jutott csodálatos feljegyzéseinek végére. Csend volt és hideg holdfény táncolt most ablaka rácsain. S míg messze, a romedac-i fenssik fölött ködök szálltak, Katalin anya tovább virrasztott s egyre írta sorait Mária Baptista nővéréről. Hatalmas vörös orra egy olajlámpa fölé vetette árnyékát. Ez az orr a kolostor s a lelkek éjszakája fölé emelkedett és bölcs jogarnak tűnt, melyet szigorúság és kérlelhetetlen szeretet vezetnek. Egyéniségét és bölcsességét innen, cellájának magányából is mintha szakadatlanul tovább sugározta volna; a falakon keresztül is vigyázva nővéreire. Az alperjelnő szalmazsákja fölött egy kereszt árnya látszott. Ez az árnyék olykor mozdult egyet az olajlámpa mögött, mintha segítene a virrasztásban Katalin anyának, akinek teste idős volt már és évtizedek vezeklésétől nehéz.

„Mária Baptista arra kért, engedjem lemenni őt a kórusra. A collatio szent Szaniszló fiszfeletére ma valamivel bőségebb volt, puha körtéket hoztak be Saumorneból s azt is feltálaltuk. A kis Mária Baptista alig fogyasztott valamit. A főzéléből talán csak azért evett, mert reá néztem a refektórium másik végéről és gondolta, szememben a parancsot olvassa ki, hogy ennie kell. A recreatióban a perjelnő anya még velünk volt s tekintettel rossz egészségére meg öreg korára, valamiképp befűtöttünk a társalgóban. Aztán valamennyien leültünk a tűz körül, hogy az elhasznált alpargatákat javítsuk (lassanként kifogyunk a sarukból is, a hozzávalóit nehéz megvenni. A de la Fruyère család, Izabella nővér szülei és testvérei most nagyobb adományt jeleztek levelükben.) Ugyanez az Izabella nővér, aki noviciatársa volt Mária Baptistának, csipkelődni kezdett ma a tűz mellett. Azt szokta mondani a kis haszontalan: „Nos, a mi Mária Baptista nővérünk biztosan Magyarországra gondol, azért hallgat. Ott melegebb idők is járnak, elhiszem, mint erre felé, Savoyában!” Mária Baptista már nem ilyen tréfálkozó, nem találja el úgy azt a vidám hangot, mint ahogyan én azt szeretném. Ezt a hibái közé sorolom. A mi szokásainktól meglehetősen eltérő és idegen környezetből vezette ide az édes Jézus akarata. Ismereklenek Isten útjai s alig értjük meg őket. Könnyebb millió hangya nyüzsgését kibogozni, mint egyetlen emberi lélek útját. Ezért a legjobb, ha vak kis gyermekekhez hasonlítva, engedelmesen vándorlunk a legfurcsább körülmények között is — nem a kíváncsiság és nem a türelmetlen bírálát, de az engedelmisség és a szeretet

fognak az út végére vezetni. Hiszen őt úgyis felnyílik a szemünk és Isten irgalma majd megérteti annak értelmét, ami mögöttünk maradt. Megérteti mindazt, ami a mi sorsunk volt itt lent ezen a világon, ahol annyi félreértésben és nyomorúságban van a lelkeknek része.

Ilyen ismeretlen főrvényektől vezetve, messziről vándorolt közénk a mi leányunk is, akiről én itt megemlékezek. Szokásban lévén, hogy még a foglalatosság ideje alatt se feledjük el teljesen az örök dolgokat (Szent Terézia anyánk kívánsága szerint) felszólítottam Mária Baptistát, fordítsa le a mai nap szent miséjének orációját. A kis magyar nővér elmondta a megfelelő francia szöveget és én eközben arcán csodálatos szeretetet láttam gyulladozni. Aztán valamennyien éldaloltuk azokat a kis verseket, amelyekkel Szaniszlóról szokás megemlékezni ezen a napon kolostorunkban. S Mária Baptista elakadozott és a kályhafűz felé fordulva, köhögni kezdett. Mielőtt elvonultunk, még engedélyt kért perjelnő anyánktól, hogy leirhassa magának azt az orációt, amelyről előbb itt szó volt. Completorium előtt bekopogtattam cellájába s megkérdeztem tőle, milyen szándéka volt kérelmével. „Hiszen jól tudja ön is anyám, — felelte a mi gyermekünk — Stanislei exemplo tempus instanter operendo redimentes... Ugy érzem, ma nekem szól az a rész, hogy: „add kérünk, hogy Szent Szaniszló példájára szorgalmas munkával rövidítsük az időt és siessünk belépni az örök nyugalomba“. Én azonban beleláttam lelkébe és alaposan megsziadtam ezekért a gondolatokért. Kijelentettem neki, hogy a mi Üdvözítőnknek bizonyára eszében sincs már most magához szólítani őt. „Mária Baptista nővér — szóltam hozzá — azt hiszem, még sok érdemre van szüksége Isten előtt. Nincsen két éve, hogy Isten a mi kármelünkbe hívta, még sokat kell dolgoznia, szeretnie és szenvednie. Mindezekért inkább kérnie kell az életet“. Mária Baptista hallgatta szavaimat és nem tett ellenvetést. Csak arra kért, engedjem le a most a kórusra completoriumra és engedjem le az esű officiumra is. Én ebbe először semmi áron sem akartam beleegyezni. Isten Ófelségének végtelen bölcs akaratába előre is beleegyezve, titokban mégis mélységes fájdalommal szívünkben látjuk, hogyan romlik szegénynek egészsége nap-nap után. Megparancsoltam azért, hogy igyekezzék kimélni magát, feküdjön le szalmazsákjára és vegye magára a második téli takarót. Kis nővérem nem kért tovább, letérdelt s megcsókolta skapuláremát. Hiszen ő már ujonc korban is kifűnt nagy engedelmségével. Ezt tudtuk mi, amikor múlt év Kisasszonynapján végre ráadtuk a szent ruhát. Oh, mennyi boldogságot hozott számára ez a nap! Áldott legyen érte a Szüzek Anyja, Mária. Az ő tiszta szívének oltalmába ajánljuk Mária Baptistát is, akinél jóságosabb és több szeretettel megáldott gyermekünk nem egyhamar fog akadni a vézec-i karmelben. Bárha idegenből is jött hozzánk. . .“

A csúnya, hosszú orr ekkor megmozdult. Az alperjelnő felnézett s mozdulatlanul ült a csendben. Ahogy az évek mul-

tak, az öreg alperjelnő tekintete mind nehezebb és nehezebb, szinte áthatóan éles lett, annyi felfedett apácaszív tífkától és szenvedésétől. Most azonban lágyan, csaknem fátyolozottan nézett a lámpa sárgás fénykörébe.

„Öreg fejemmel — folytatta — már összezavarom gondolataimat. Segítsen munkámban a Gyermekek Jézusról nevezett szent Teréz, akit a mi beteg nővérünk annyira szeret. Mária Baptista életével csak néhány napja foglalkozom, perjelnő anyánk engedelmével. S alig van rá időm. De félek, előbb jön érte az Üdvözítő, mintsem azt sejténénk.

Holdsugarak játszadoznak most az ablakon — írta tovább az alperjelnő — a hosszú eső után kifiszult az idő. Későn este Matutinum után láttam meg a holdat, ahogy fénye az egyik kórusablakon át ránk esett. Lent a kóruson, a hideg padok közt, a nővérek közül ma némelyek skapuláréjukba fogózkodtak s úgy köhögtek.

És én Mária Baptistának mégis megengedtem, hogy lemenjen a főbbiekkel. Édes Jézus, ha ebben hibáztam, nézd el nekem, a szenvedő lelkeket véltem szolgálni általa. Te is tudod, hogy Mária Baptista az ő gyöngye egészségét, a virasztást, a hideget, egy ismeretlen lélekért ajánlja fel, aki most kint bolyong valahol a világ ismeretlen éjszakájában. És talán még oly nagyon távol Tőled, Uram. Mária Baptista nővérünk áldozata most Feléd száll, hogyha lehet, az az ismeretlen még életében visszataláljon Hozzád.

Eszembe jut, hogy az ő cellájába épügy beszűrődik most ez a holdfény. Ó Jézusom, a Te angyalaid vajjon közelednek-e már a mi kis nővérünkhöz? Aztán nemsokára eléneklik hívásodat, amellyel jegyeseidet hívni szoktad az örök életre. Veni sponsa mea, veni. . . vulnerasti cor meum, soror mea sponsa. Jöjj én jegyesem, jöjj. . . megsebezted a szívemet, nővérem, jegyesem.

Im ez a holdvilág, ha akarja összeköti a sorsokat — folytatta feljegyzéseit Katalin anya — lehet, hogy eléri azt, akiért egy névtelen beteg apáca szenved. A világ emberei ezt nem értik. De nekünk néha Te sugod meg, Irgalmadnak mély tífkait, Uram. . . A savoyai szél mintha átfújna most kóloszorunk falain. Mária Baptista igen aggódik, hogy közel az örök kapuhoz, talán elhanyagolja mindazokat, kiket meg akart menteni az imáknak és vezekléseknek erejével. A főbbiek mellett öneki külön van egy lelke, ennek üdvösségét mindenáron ki akarja harcolni a mi Urunktól. Ezt az illetőt, akiért Mária Baptista ma újra hősiiesen felajánlotta betegségét: „dijoni ismeretlen“-nek nevezi. Évekkel ezelőtt, kevés idővel, hogy örökre búcsút mondott a világnak, találkozott vele s most a nevét sen tudja már. Egy nemes szívűnek látszó, mégis úgy látszik rossz útra tért, hitetlen fiatalember volt, aki így szól az ő rövid ismeretségük végén: Én nem hiszek semmi-
ben, sem egy Istenben, sem a bűnben. De ha maga hisz bennük, ha akarja úgy, megengedem, hogy helyettem is imádkozzék.

Milyen balgák az emberek az ő gúnyolódásukkal — tündődött Katalin anya. Ekkor mintha elmosolyodott volna. Aztán leírta még a következő sorokat:

A holdat nem látni már. Nyugodtan szállj le fénye a földre — küldd le ránk ó Jézus, titokzatos kegyelmeidet. . . Ki tudná megmondani, hogy hol érintik sugarai most a bűnösöket is. Amíg az emberek a földi világon vannak, a maguk rövidlátó szeme szerint ítélkeznek az ég fényeinek utjairól, amelyek olyan sokféléknek látszanak. Pedig csak egy *egyetlen* világosság, egy *egyetlen* út s egy *egyetlen*, összefoglaló törvény van mögöttük. Örökkévaló Isten, minden, minden összefügg a te rendelkezéseid szerint.

*

A Goodrich-pneumatikok ellenállhatatlanul forogtak s Rody Staliék Ponthierry holdfényben pihenő házaik úgy hagyták maguk mögött, mint a kegyetlen, fiatal szél. A rendes út helyett Párist hosszú ívben, nyugat felé kerültk meg. Nem volt még tizenegy, amikor Solange ráhajtott a Ponte de Neuillyre; messziről fülükbe zúgott Páris.

Miközben a Szajrán áthaladtak, Stail kijelentette, hogy heugrik a vízbe, ha Solange nem „csökkenfi” vezetési örületét és össze-vissza kerülgetve száguld az utakon. Leeresztették a szélvédőt s Naillacné időnkint a fiatalember felborzolódozott hajára tévedt tekintetével — Solange pupillái ilyenkor támadó fényben tágultak és szűkültek. A Bois de Boulogne pázsitján köd szálldogált, Rody Stail egy pillanatra látta a Trocadero homályos körvonalait, aztán visszakanyarodva a longchamps-i allén, ráfektette sovány arcát Solange vállára. Éreznie vélte a szöveten keresztül Solange testének nyugtalan áramait, s közben lassan lehunyta szemét. „Rody, mindenem” — sugta maga elé az asszony. Stail báró összerázkódott — ebben a pillanatban döntötte el, hogy pénzt fog kérni Naillacnétól.

A szél arca körül játszott. Lecsukott szempillái mögött is biztosan tudta, hogy Solange most elragadtatva mosolyog. Ennek az édes teremtésnek a teste már a kezében van, — oh, őszintén szereti Solangét. De a másik kezével mégis a csekk-könyv után fog nyúlni. Minden hangsúly nélkül, annyira ártatlansággal fogja a csinos összegeket elfogadni, mintahogyan magába szívja most Solange testének agyonápolt s gyöngéd melegét. A kettőjük dolga lesz — ami az egyiké, az a másiké is. Pénzt fog kérni, mint Tommy Bowler és a bájos lord Sloan, amit a világ hülye szeme sohasem vett eddig észre. Bowler öszelóné a világot, ha valaki jövedelmeinek

mellékillata után merészelne szimatolni. A társadalom purifán felháborodással állna Bowler mellé, a rágalmazót messze elkerülné. . . Ez a világ? (Stail itt hidegen mosolygott). Igen, ez a világ! Most csak irigyen gondolhat a fiatal Sloanra is. Ennek csaknem szenvedélyes sportof jelent, orránál fogva vezetni az egész szemforgató társadalmat. Nagyokat röhög az embereken, nem hajlandó elárúlni, hogy a marchioness of Stuwenburry pénzén éli a világot és kerget rókákat Melton Mowbray árkein és mezőin. Ezek az erősek és férfiak! A világ képmutatására és örök tisztességtelenségére képmutatással és tisztességtelenséggel tudnak válaszolni.

Fénysávok szűrődtek át a fiatalember szemhéjain; rögtön utána belekerültek az Étoile zúgó sodrába. Egy egész kocsi-sor tolongott előttük. A fék recsegett, valaki feljajdult.

Aludjon tovább! — szólt halkán és bizonyos idegességgel Solange — egyébként fel muszáj világosítanom, hogy miközben. . . — itt hirtelen angolul folytatta — Szörnyű. Tudja, hogy majdnem a másvilágra küldünk egy ostoba alakot. A fiatalember összerendezte s felriadt gondolatainak almából. Arcát ugylátszik tulságosan kapta az ég felé; az első, amit a tulvilágból meglátott, a messzi, halvány hold volt, Magasan a zúgó tömeg, a részeg fények és az Avenue de Wagram felől tolongó kocsisor fölött, a hold végtelennek tűnő messziségből nézett le rá. Az embercsoportból, mely autójukat körülvette, egy hang rikácsolva mondott valamit. Stailnak pedig úgy tűnt, hogy a hold felől száll ez a hang. Általános zavar és érzéki csalódás rohanták meg; a rikácsoló hang egyre ismételte ugyanazokat a szavakat: „az emberek rosszabbak az állatoknál. . . igazán rosszabbak az állatoknál“.

Stail összerázkódott — mostohaapjának, Horace Lane-Cheney úrnak keserű szavai süvítették most újra feléje, amelyekkel búcsút vett a világtól. Utána méltóságteljesen meghalt, kevés pénzt és annál több botrányt hagyva örökségül szegény feleségének, Rody Stail édesanyjának. Mama. . . — villant Stail lelkében, a tömeg zajongott s a hold fehéren nézett le rá.

Időben mindez tulajdonképpen nem tartott tovább egy pillanatnál, talán csak addig, míg körülnézett. A külső világ elragadta s vitte tovább. Solange hangját hallotta veszekedni valakivel, akif a sárhányó a földre gázolt s most föltápáskodva egy meglehetősen logikus kommunista beszédet intézett a tömeghez és minden rothadt autós ellen. „Nos. . . én csak egy egyszerű, becsületes fuvaros vagyok . . . de ezek“... Stailhoz közel egy másik férfi — egy hosszú, kék egyenruhás poilou — tartott előadást. A katona szinte részegen ismételt egy mondatot — Stail az autónak ezen a felén ült. „Olyanok mint az állatok. . .“ — a hosszú katona itt nem folytathatta tovább Rody Stail kiugrott, balkezevel nyakonragadta mint egy zsákmányt és — közben hidegen, élvezettel, szinte perverz vidámsággal nézte a szegény katonát — öklével egymásután többször ráüfött az arcára. Néhányan nevettek, néhányan nekifámadtak Stailnak; két biciklis rendőr közeledett, a hosszú férfi leesett a földre.

A rendőrségről nem mentek Solangehoz. Stail az asszony arcára emlékezett, amint lent az utcán, a rendőrkomiszáriátus előtt bankókat számolgat és olyan hangon, hogy az csaknem szenvedélyes flörthöz hasonlított, édes szavakat sugdos a legázolt fuvaros fülébe, aki kommunista mártírból visszavedlett egy udvarias, pénzéhes kispolgárrá. Stail most elmosolyogta magát, Solange pedig vezetett és az utra vigyázott — de az atmoszféra többé nem volt az, mint a fontainebleau-i országúton.

Megint az Étoile-ra értek. A hold kissé nyugatnak felderült. A továbbvonuló felhők most sokkal kisebbek voltak; a hold fányérján a múlt árnyai mozogtak. A fiatalember keze odaért Solangehoz. Miközben a feje enyhén zugott és miközben balkeze simogatni akarta Solange derekát, továbbra is körülötte lebegett Horace úr szelleme. A kensingtoni házra gondolt és édesanyjának bánatos soványságára. „Az egész családnk szétzúllott, édes kis fiam . . .”

— Solange — hallatszott most Rody Stail hangja — vigyen haza engem. Nem mehetek magával. Nagyon neveltséges az egész . . . de . . .

Lépésben hajtottak lefelé a Champs Elyséen, idelent ragyogás, odafent a hold kísérte őket.

— Ahogy akarja, Rody . . . — felelte Naillacné. Mászt nem mondott.

— Lehet hogy nem vagyok jól. Néha egy kicsit meg is szoktam örülni — e pillanatban Stailon olyan mosoly futott át, melybe ártatlanság és bizonyos szenvedés vegyült. Ufána megvonta a vállát, megint cinikusan. Ez már egy ilyen nap!

Solange túlkölt, fékezett, ide-oda kanyarodott, de nem szólt semmit.

— Kedves Solange, énnekem ma haltak meg . . . Én most egy évfordulóról beszélek. Igen, azért ne csináljon olyan meghatódott arcot . . . — Stail zavartan nevetett — Dehát mit érdekl ez magát. Egyet akarok még mondani. Percről percre jobban szeretem magát, mindegy hogy elhiszi!

— Én elhiszem Rody — mondta az asszony. Aztán hozzátette: Átmegyünk a Pont Alexandreon. Jó lesz ha lezárjuk a szélvédőt, az ember könnyen meghül . . .

Az Invalidusok alatt egyetlen ember sem járt már az utcán. Naillacné arca végtelenül kedves közömbösséget mutatott.

„Kétszáz frank van már csak a zsebemben — Stail mintha most reffent volna meg valamitől — kétszáz frank. Tehát ha felmegyek, pénzt fogok tőle kérni. Szép egy élet, ez az én életem. . . Dehát miért ne mennék fel?” — Ekkor azonban már lefékeztek a Hotel Lutetia előtt. A forgóajtónál két molett hölgy álldogált; az egyiknek villogó, izlésfelen diadémje volt. Miközben soffőrjüket szidták, aki mindig késik, gyönyörvágóan pislogtak bele a világba.

Amikor Stail leszállt a kocsiból, arckifejezése majdnem ellenséges volt. Solange azonban mosolygott.

— Isten vele Rody — lehúzta kesztyűjét, rátette a fiatal ember karjára — Ha úgy érzi . . . értesítsen.

— Figyeljen ide. Én . . . — szólt Stail. Most az előbbinél is undorítóbb bizonytalanságba merült. Mielőtt azonban folytathatta volna, Solange, bent a kocsiban, felnevetett :

— Azt hiszem, dear boy, valaki ma irigy volt és elátkozta ezt a mi esténket . . . mondta, megint nevetett s rálépett a gázra.

— Megátkozta ? Lehet, hogy valaki ilyesmivel is ráér foglalkozni . . . — felelte kényszeredetten mosolyogva Rody Stail. Tekintete, szinte véletlenül akkor újra érintette a holdat. Az már végtelen fával és mindjobban elhalványodva száll tovább nyugat felé.

A nemzeti és nemzetközi Isten.

Írta: **Pongrácz Kálmán dr.**

Pár évvel ezelőtt Julien Benda az ismert francia kritikus „La Trahison des Clercs” című tanulmányával előkelő és magas színvonalú vitát indított meg a francia irodalomban századunk szellemi életének lleszió hanyatlásáról. A széles látókörű és tollát hallatlan könnyedséggel kezelő szerző frappáns megállapításaival egy pillanatra megállásra és magába szállásra kényszerítette száguldó korunkat. Erre vall legalábbis ama körülmény, hogy az essay nemzetközi viszonylatban is nagy feltűnést keltett és számos hozzászólást eredményezett. A magyar irodalom szintén hálás lehet J. Benda fróni bátorságának és merészségének, mert nélküle aligha születhetett volna meg Babits és a magyar kritikai irodalom egyik legszebb tanulmánya : az írástudók árulása.

Mi van ebben a két konzsentális tanulmányban felpanaszolva és kritika tárgyává téve ? — Századunk és korunk nagy betegsége : „Szellemi életünk egész terén elhagyták az írástudók földi harcok fölött álló magasságukat s leszálltak a harcba vagy saját kifejezésük szerint az „életbe”. Leszálltak nem személyükkel, hanem doktrinájukkal, ami pedig egyetlen bíró volt itt, az ész levetette bíróni palástját, a harc magvakul, nemokára nincs bíró, csak harcos : az írástudó épp oly harcos lévén mint a többiek . . . Ezek az értékek kezdetben Isteni kinyilatkoztatások és parancsok voltak . . . A nemzeti és törzsi vallások helyét az univerzális vallás foglalta el ; majd az univerzális Tudomány. A nemzetek írástudói már nem csupán ösztönszerű és babonás félelemmel hirdettek egy földi harcokon felülálló metafizikai hatalmat, hanem teljes tudatossággal szakadtak külön belsejükben a földi érdekek szolgálatától, szemeket az egy-Istenre függesztve, vagy az egy Igazságra. Papok és tudósok az elmúlt hosszú évszázadok alatt egyformán felháborodtak volna a gondolatra, hogy valamely földi közösség érdeke előbbre való lenne előttünk Istennél, erkölcsnél vagy igazságnál s még pláne, hogy Isten Igéjét vagy a tudomány törvényeit nemzetük vagy kasztjuk érdekei szerint formálnák. Azt

hirdetni, hogy ezek az érdekek fölötté állanak a morálnak és az igazságnak: nyilvánvaló képtelenség lett volna. A hitetlen materialista szemében épp úgy, mint a földöntúli Isten papja előtt, az igazság független volt az emberi harcoktól, s az igazi Irástudó gyakran halt inkább vértanuhalált, hogyses az világi tekinteteknek rendelje alá."

Babits és Benda sötéten-látása jogosult, megállapításalk helytálló. A tudomány a praktikum szolgájává süllyedt és feladta pártatlan gögjét. A termelés „rentabilitása” szétmorzsolta az ész ideális és öncélú célkitűzéselt. A liberalizmus tőke-csodálatában csak az „anyagban dolgozó” exakt tudományok tiszteletéig tudott felemelkedni, mert ezeknek fejlődését találmányok által pénzre tudta váltani. A negyedik rend primitív képviselője tovább ment ennél is: kitagadta a világból az ész és az ideál korszak-formáló erejét s az anyag, valamint erő mítoszát beültette egy oly elsőrendű szellemi tudományágba is, mint a történelem. Mi lett az eredmény? A történelmi materializmus gondolköréből kisarjadt mozgalmak elbuktak, mert képtelenek voltak a saját maguk által felszabadított erőkkal megküzdeni. Ösztönöket újabb ösztönökkel szerettek volna megfékezni és anarchiát teremtettek. A világszellem és morál után kiáltott, változást és átértekeletést követelt — akció után jött a reakció.

Miben állt tulajdoképen ez a változás? Látszólag két világnézet és rendszer cserélt egymással helyet. Az értékelési skála megfordult s ami tegnap bűn volt az ma erénnyé változott, míg a mult erényel hirtelen a jelen súlyos hibáivá változtak. Emberek állottak itt is, ott is — tele szenvedéllyel, daccal, gyűlölettel. Az új állásfoglalásban azonban több volt az ellentmondani vágyó szándék, mint a komoly és szilárd meggyőződés. Ha az előbbi rend zsidókat favorizált, — az újnak negligálni kellett őket. Ha a régi penzionálta az Istent, — az újnak reaktiválni kellett őt. *Nem az Istenen és kereszténységen volt a hangsúly, hanem a régi ellentétén.* És a közéletből száműzött, de hivel lelkében régi nagyságában és pártatlanságában élő keresztény Isten mikor ekként újra „polgárjogot” nyert — végeredményben kényes választat elé került: Ha enged a hívásnak és beáll a földi ellenség, üldözői közé, ezzel megtagadja keresztény és univerzális jellegét. Ha kitér az új hívó szó elől, esetleg radikálisabb közéleti detronizációját kockáztatja és az aklot kereső nyáját további súlyos megpróbáltatásoknak teszi ki. Mi tévő legyen! Egy kétségtelen: az ellenforradalmak nem őt hívták és nem őt keresték, hanem csupán nevét akarták használni, hogy pártprogramjuk felett mint előkelő és jóindulatu patronust szerepeltethessék. Belemenjen ebbe a játékba? Hagyja magát partikuláris érdekek szolgájává tenni és vámhatárok által felparcelláztatni? Az autarklás közgazdasági programm kiegészítő része lett már az Istenfogalom is és ezentúl nem tarthat semmiféle náció igényt a nemzet névre, ha egy „saját képére és hasonlatosságára teremtett” külön szlovák, francia, német vagy akár sokác-Istent nem bír előítéletel és érdekel képviseletére kifraggni vagy létrehívni? Felvegye az Isten is ezentúl az uniformist? Romániában szakállt hordjon, Londonban angol bajuszt és Franciaországban kecske-szakállt? Ha majd új Akropolisokat építenek a nemzeti Istenek számára, menjen fel a szószékre és tegyen hűségnyilatkozatot az államfőnek, vagy üljön be horogkeresztes zubbonyban és sarkan-

tyús eszmában a törvényhozók közzé? Csillag trónusát cserélje fel Berlinnel, Bukaresttel vagy Belgráddal és mindenhatóságát — mellyel eddig a világmindenség ütemét diktálta — ezentul csak Montenegro vagy Monaco felvirágoztatására szentelje?

Ha Babits és Benda felháborodnak az „Írástudók” szellemi árulásán, akkor mit szólnak ehhez az új lelki és theologiai barbarizmushoz? Hol áll ez a véreskezű és véresszájú nacionalizált Isten az Új-szövetség emelkedett, pártatlan és igazságos Istenétől, aki az örökkévaló igazság magasságába emelkedve kijelenti, hogy: „Nincs zsidó, sem görög . . .” mert mindnyájan egyek vagyunk az ő hitében és szolgálatában? Tudjuk, hogy nincs valamire való és becsületes ember, aki hazáját, népét, fáját ne szeresse. Az első s szinte Istentől rendelt kör ez, ahol felebaráti ragaszkodásunk tanujelét adhatjuk s amely kör egy közösség felvirágoztatásáért, jólétéért, fejlődéséért mindnyájunknak szent kötelessége erőnket meghaladó áldozatot hozni. De az ember nemcsak a múló percé, hanem az örökkévalóságé is. A történelmi formák — népek, nemzetek, államok élete — változik, átalakul, megsemmisül, de az emberi lélek, mindig ugyanaz marad. Kell küzdeni a jelen érdekéért, mert ezt a kipusztíthatatlan élet-ösztön diktálja, de tudnunk kell e harcnak fölébe is emelkedni és hivatásunk örök részének is áldozatot hozni. Nem tudok és nem is akarok hinni egy olyan Istenben, aki jóságát, gondoskodását, szeretetét országhatárok után más-más adagolásban méri és segítőkezét csak azoknak nyújtja, akik pártjelvényt viselnek vagy rohamcsapatokban marsolnak. Nem tudok és nem akarok szellemet és észet, belátást vagy mindenhatóságot tulajdonítani egy olyan Istennek, aki a Rajna jobb partján másképp beszél és másképp cselekszik, mint a Rajna balpartján. Mert lehet két nemzet mérközése sorsdöntő, nagyméretű, minden más érdekét és szempontot meghaladó, — de csupán földi szempontból! Mint ember lehetek megbajteljes mértékben soha le nem győzhető szenvedélyeknek és előítéleteknek, de mint lélek többre vágyom és földi létem határán túl megbékélésre és kiegyezésre törekszem. Az örökkévalóságtól igazságot és nem protekciót kérek. Ha a földi törvények fontossága szembe állított más nemzetek fialval, ezt az ellentétet ha cselekedetemben viselem és gyakorlom is, — lelki vonatkozásban tölem telhető erővel harcolok ellene, mert Isteni és emberi elhivatottságommal mereven ellenkezik. A szükség és kényszer — tiltó Isteni törvények ellenére is — fenevaddá aljasít néha, — de mi lesz a világból, ha erre ezentul már egyenesen Isteni parancs utal és kényszerít? Mi lesz az én kereszténységemből, túlvilág hitemből, vagy Istenképzetemből, ha halálom után Szent Péter mennyországi kapujánál újra birokra kell kelnem „gyorsabb lábú” ellenfelettemmel, akik az örökkévaló boldogság küszöbénél megelőztek és előttem szeretnének az örökélet ajtaján becsúszni. Ujra előveszem buzogányom és mint harcos Botond betöröm vele protekciós konkurrensem felét — vagy egyenesen az Eg tiltokzatos kapuját? Vagy mindegyre sor sem kerül, mert pártigazolványt és útlevelet kell felmutatni és jaj lesz annak, aki egyfejtű sas pécését produkál kétfejtű helyett, vagy megfordítva? Mi lesz velem elfáradt és bizony pihenni vágyó szegény halandóval, ha nem kapok szállást az Isten zsámolyánál, mert

egy barázdaországhatár elválasztott a kiválasztott néptől? Talán ennek a szolgálja leszek és örökkévalóságig csutakolom ellenségem büszke harci ménjét? Vagy kezdjek konkurrenciába és kedves hízelgéssel túrjam ki a könnyen befolyásolható Isten kegyéből és szeretetéből? Hogy leszek erre képes? Mikor szerzek ehhez érdemeket? Talán áldozatot mutassak be az Örökkévalónak? Mit?! A jóság, szeretet, igazságosság, méltányosság destruktív fogalmakká váltak s többet nem képeznek „égi valutát”. A jócselekedeteknek nincs többet áldozati füstje csak az ágyuknak és gázbombáknak. Germán, latin vagy szláv koponyákból lépcsőt kell talán építeni az Isten trónusáig? — Vagy tulajdonképpen mindez felesleges, mert ugyis minden népnek és pártnak külön istene lesz és ez külön érdek nélkül is, egyszerűen azért mert németnek, magyarnak vagy lengyelnek születtem maga mellé ültet és megjutalmaz engem? De akkor mi lesz az égi hadszíntéren? A sok külön Isten harcra kél egymással, hogy országhatáraikat kitágítsák. Ujra besoroznak hát katonának és marsolok angyali zeneszóra? Vagy tisztán az istenek tépik majd egymás szakállát egy óriás Amphiteatrum közepén és mi üdvözült lelkek gyönyörködünk ebben a felette komikus és szórakoztató játékban? Mert ennek a meccsnek soha vége nem lehet, hiszen a nemzeti istenek is halhatatlanok és egymást soha el nem pusztíthatják. A harc tehát tovább folytatódik a végtelenségig és fogadásokat lehet kötni, hogy ebben vagy abban a menetben a zürjén vagy votják Isten lesz-e az erősebb és hatalmasabb?

Komoly szó helyet viccet faragtunk századunk legnagyobb problémájából, de néha egy karikatúra jobban hasonlít tulajdonosához, mint élethű művészi képmása. Nem elég vizsgálni a premisszákat, mert idővel konkluziókhoz vezetnek. A ledegradált, megcsonkított, elkormánytalantott Isten-fogalom ellen fel kell venni a harcot. Meg kell védenünk az isteni méltóság és emelkedettség integritását, nem szabad hagynunk, hogy hatáskörét és illetékességét naiv, barbár és komolytalan formában megcsorbítsák. Az államhatalom által kiszajgított Isten nem Isten többé, csupán egy absztrahált államfő. Nincs szíve, nincs belátása, nincs mindeneket és mindenkit magába ölelő hatalma. Autarkizált, nacionalizált, szanált Isten, aki arra sem méltó, hogy a mindenható keresztény-Isten sarúszliját megoldja. Rosszabb ez az istenfogalom — mondta találón egy ismerősöm — minden ateizmusnál, mert a kommunizmus csak számüzte az Istent, a számüzetésből azonban bármikor régi fényében visszatérhet, — a nacional-kereszténység azonban kompromitálta és nevetségessé tette. Az eltagadta anélkül, hogy hatáskörében megbolygatta volna, — ez létalapjaiban támadta meg, mert funkcióját primitív emberi ténykedések hatáskörébe vonta. A számüzöttség erőt és tekintélyt ad, a nevetségesség pusztít és öl, vagyis előbb-utóbb mégis elpusztítja az Istent még abban az esetben is, ha jogilag és politikailag restaurálta is az egyházat. Az Isten a Codexek szerint lehet kinevezett állam-alkalmazott, de mégsem él, ha a lelkünkben a Róla alkotott helyes, tisztult és emelkedett fogalom kivész. Ennek a helyes és tisztult fogalomnak restaurálása ma a kereszténység legnagyobb feladata akár katolikus akár protestáns szemszögből is nézzük a kérdést, mert európai keresztény kulturánk alapjáról van szó, melynek sértetlen megtartása és

megőrzése valamennyi itt lakó civilizált népnek egyformán érdeke.

Hol kezdjük meg ezt a küzdelmet és vajjon kiknek a támogatására számíthatunk? Egy pillanatra nehéznek látszik e kérdés, de ha jól átgondoljuk a problémát könnyen készíthetünk sikerre vivő haditervet. A lényeg egy: régi tisztaságában kell intenzívebbé tenni a hitéletet. A hitbelileg felvilágosult ember rövid idő alatt be fogja látni, hogy a nacionalizált Isten sem belpolitikai, sem külpolitikai vonatkozásban számára értékeset lelki szempontból nem nyújthat, mert minden gondja az állam harckésztsége lévén elfelejtkezik az egyesek szenvedéséről, antiszociális lesz, mert en gros dolgozván részlet kérdések nem is érdekelhetik. Külpolitikai szabálya pedig a bellum omnium contra omnes elve. Nem ismer fényt, szabályt, érdekbe vágó és erőszakot mérséklő morált, csak kardot, öklöt és botot, melyel ma még az ellenség feje felett hadonászik, de holnap már lesújt azokra is, akik kétségbe merik vonni a miniszteri infallibilitás korszerű dogmáját. — A feltámadó és megtisztult keresztény hitélet képes lesz parázolni ezt az új pogány mítoszt. A nemzeti szocializmus is csak azért méltányolta félig a kereszténységet, mert félig élt a lelkekben. Annyi hitet és kereszténységet akceptált amennyit és amilyen formában a valóságban talált. De ha kiéptítjük a krisztusi kereszténység egységfrontját, ha felébe emelkedünk véres küzdelmeink szétválasztó szempontjainak és lelkünkben újra szállást adunk az Új-Szövetség Ióságos és Igazságos Istenének, úgy bizalommal nézhetünk a jövő elé, mert sikerült egy új barbár korszakot elkerülnünk. „Ezt a világot — írja Franz Werfel — mely civilizáltak nevezi magát, lelkileg csak úgy lehet meggyógyítani, ha újra megtalálja az utat az igazi kereszténységhez. Miért? — Mert . . . Krisztus tanítása nemcsak, hogy nincs még kimerítve, de alig is sejtjük a lényegét. Mert metafizikai és erkölcsi érték dolgában csillagmagasságban túlszárnyal minden jelenkori mozgalmat. Mert a lompos reál-barbárokat és ördögös európai és környékbeli érdekeltjeiket ez elé a szent paradoxon ele állítja: Élj érdekeid ellen: az igazságért és életért!”

Az Isten és Császár problémája ma is aktuális. A politika nem lehet vallás, a vallás nem lehet politika. Két különböző síkban mozognak, nem terjeszkedhetnek egymás rovására, hiszen az egyik a múlt percnak, a másik az örökkévalóságnak készült. „Aki egy politikai szervezkedés kerülő útján akar eljutni vallási reformációhoz — írja Hitler „Mein Kampf“ c. munkájában —, az ezzel csak azt bizonyítja be, hogy vallásos képzetek vagy éppen hittanok keletkezéséről és kihatásáról halvány sejtelve sincs. Két úrnak igazán nem lehet egyszerre szolgálni. Én egy vallás alapítását vagy összetörését lényegesen nagyobb dolognak tartom, mint egy állam alapítását vagy szétrombolását — egy párról nem is beszélve.”

Sajnálatos, hogy a kancellár elfelejtkezett elméleti megállapításáról és sokra hivatott mozgalmát hiteltvi téren kompromittálni hagyta. A franciákat talán egyszer le fogja győzni — az Istennel szemben azonban csatát fog veszteni, ha kellő időben meg nem fujja a takarodót!

(Debrecen).

A világtak bekapcsolása a katolikus akciónak magva. Aki ezen új világmozgalomnak ezt a részét szabotálja, magát a katolikus akciót szabotálja.

P. MUCKERMANN S. J.

Imádság a Bálvány előtt.

Agyaglábú Kolosszus!
 Kít istenné tömjéneznék fölénk
 Élelmes udvaroncok és bódult milliók
 S országokat állítanak oltárodul
 És áldozatul kaszálnak eléd
 Aki egy fejjel több a többinél,
 Hallgass rám, Tömegisten,
 Hallgasd meg ezt a káromló imát:
 Amaz ezerek szólnak ajakammal,
 Akiiket meg nem számolhatni számmal
 És nem mérhetni, csak a végtelennel,
 S faragott istent egyik sem imád.

Nem, ó Bálvány, mi nem bálványozunk.
 A monoton litániából,
 Mellyel hozzád hunyásznak híveid,
 Egeket vívó diszharmonióival
 Harsan ki férfiénekeink.
 Nekünk nem kell a megrágott falat,
 Belénk-dalolt dal, előirt imádság:
 Ajakunkon a szív bősége szól
 S szívből a lélek, aki ott fuvall,
 Ahol akar és ahogyan akar,
 És szívéből szakadt imánk Ahhoz kiált,
 Kinek titokzatos betűje ott lobog
 Olthatatlanul minden élő homlokon,
 A tieiden is, ó Milliőfejú,
 Hiába fenekedtél annyiszor
 Letörülni a világ homlokáról.

Mi ott voltunk, amikor Sokratesnek
 Kezébe adtad a büröккеhelyt,
 Álltunk a részeg guillotín tövében
 Ott borzongtunk Pilátus udvarában,
 Amikor egy ajakkal üvöltötted:
A Barabbás-t és a Feszítsd meg I-et,
 És láttuk a kálváriáról,
 Véréből, hamuból, oltár üszke közül
 Örökké újrakelni a Jelet,
 Az Egyetlenét. Mi övé vagyunk
 És ellened mondunk az Ő nevében.

Ó mert mi tudjuk, hogy mi vagy:
 Beletlen váz, torz és agyatlan álarc,
 Szemgödrediből üres szél sivít,
 Szád fölcsérésén hatalmas papjaid
 Ordítottatják világgá százsorozva
 Áhitattos füleknek hangiukat
 S nevedben írnak törvényt a világnak,
 A millióknak, akik térdrehullva

Önképüket imádják arcodon.
 Jól ismerünk! Ha leszakítanók
 Érinthetetlen csillámköpenyed,
 Ha szétvernők testvázaod óriás
 Aranydöngáit, ó szegény Kolosszus,
 Istenségedből nem maradna más,
 Csak a sok hentergő emberbogár,
 Az összezárt fejetlen milliók,
 Akiiket egyszer egy kéz leborított
 Az istenek gazdállan köpenyével
 S arany kolosszust építvén fölējük
 Isten-neveket írt a homlokára.

Nem, faragott istenség, nem imádlak,
 Nem udvarolok, mint ekléziád
 Én szánlak, ó Kolosszus, és szeretlek,
 Mint ember embert, gyengét az erős.
 Nem jövőd kérti: nem adhatsz nekem:
 Nincs, amit adhass; én azért jövők,
 Hogy én adjak neked, a legnagyobbat,
 Amim csak van: töretlen magamat.
 Azért jövők, mert tabuid mögül
 A megváltatlan bálvány jajszávat
 Felém, felénk hallok kiáltani,
 Tömjént nem szóró egysistenthivők felé.
 Hát itt vagyok, hát elhozom neked
 Az éneket. A gondolatomat,
 A félelmemet, az idegint, a pártütőt,
 És nem engedem elcsontítani,
 Mert nincsen jód a csonka gondolatból,
 S nincs más reményed, mint a gondolat,
 A nagy, az egész, az egyemberes.
 És hozom neked gazdag szívemet,
 Érzései örvénylő tengerével,
 Nyugtalanító, lázadó tüzekkel,
 És nem engedek oltótt közlembbe,
 Mert életed és sorsod és jövőd
 Ebből a termő lángból születik.
 Hozom egész szent különőségemet,
 Hogy neked adjam. Fejfel magasabb
 Akarok lenni nálad, ó Kolosszus,
 Hogy le tudjak hajolni hozzád,
 Ölelhesselek, nőfethesselek:
 A megváltás a magasból való.
 Így, így adom magamat mindenestül,
 Hogy ahány holt atomod illetem,
 A lélkemből annyiszor megszülessél:
 Egyekké, egészségké, emberekké!
 Ígyál től engem, szegény Milliő!

Sík Sándor.

El ne felejtétek, hogy mi nem azért lépünk akcióba, mert a bolsevizmus fenyeget. Mi felvesszük vele is a harcot. De mi az igazságért küzdünk és ha béke lenne a földön, míg igazságtalansággal telve a világ, akkor is éppen úgy harcolnánk az elnyomottak, kizsároltak, megalázottak jogaiért. El ne felejtétek, hogy földi életünk rövidebb a másodpercnél és ha Isten akarja, bármikor elszólíthat. Legyetek készen tehát! A szociális igazságot mi nem azért követeljük, mintha azt akarnánk, hogy az általános jóléttől elvispolgárisodott világ belefulladásjon saját zsirjába, hanem azért, mert mindenkinek egyformán joga van élni és ma milliókat megakadályoznak a hatalmasok abban, hogy a legprimitívebb módon tengessék életüket. Mi azért küzdünk, hogy a testben lakó lelküknek legminimálisabb előfeltétele meglegyen az Isten felé vezető úton. El ne felejtétek, hogy egymásért felelősséggel tartozunk az Isten előtt. Minden gondolatért. El ne felejtétek.

Korunk Szava.

Amerikai vélemény az európai irodalomról.

Reményi József.

I.

Éhes emberek lepik el a főtér kopott padjait. A szobor körül, amely a város helyi nagyságának művésziellen megörökítése, galambok repdesnek. Olyan szelidek ezek a galambok, olyan szelidek, mint a gondmentes emberi lélek. De az éhesek, a rongyosak, a társadalom kiebrudaltjai alig törődnek ezekkel a galambokkal. A közelben két rendőr bagót rág. A felhőkarcolók izzadnak a kánikulában. A magasban repülőgép látható. Zajjal rontja el a csendet. Fehér ruhás lányok sietnek az irodába, vagy menekülnek az irodából. Elkapok egy-két megjegyzés-szilánkot. »Vasárnap kirándulunk. Völegényem gépe olyan nagyszerű, hogy Maryt megüli a guta az irigységtől«. Két üzletember áll meg a szobor közelében. A csőcselék elviselhetetlen. Az egyik munkanélküli tudomásul veszi a galambokat. A morzsátlan élet kenyérdarabokat ad a galamboknak. A lélek a ritmikus harmóniára felneszel. A megvert lélek mégsem tud meglenni szépség nélkül. Rikkancsok ordítják az ujságok főcimeit. »Gangszterek megszőkítették egy bankár feleségét!« »A bankok megint kinyílnak.« »Roosevelt rendet teremt a tőkésék körében«. A galamb a jószívű munkátlan tenyerére száll. A tenyér nyugodt, a galamb nyugodt. . . én erre gondolok: »Irjak-e cikket arról, hogy mi az amerikai vélemény az európai irodalomról?« »Nézem a szenvedő embert, aki a galambbal barátkozik, nézem a galambot, aki sokkal emberségesebben, mint ember, az emberrel barátkozik. Fontos ez a kérdés? Általában fontos ebben az összevisszakuszált korban, hogy még vannak írók, akikben a lelkiismeret izzóbb, mint az izzó lelkiismeretlenség, amely mindent megperzsel? Az intrikák, a gyalázatok, a bűnös következetlenségek, a megbocsáthatatlan közönyök korában lényeges-e, hogy valakiben felsír az ének, felkacag a gúny, felhördül a tehetetlenség, felsikolt a részvét s mindent irodalomnak nevezik azok, akik tudják, hogy a szó dehogyan is kifejezése a leglényegesebb lényeknek?

Irodalom-tanárral találkozom (angolszász, nyurga termetű, arca sápadt, az intellektus parvenüje, az élet halottja), aki megjegyzi: »Mit nézed a tömeget? Horatiusi fölényel kell elnézni a szemét felett.« Valóban ezt mondta-e? Nem, csak érezte, de tudom, hogy így gondolkodik, mert típusa annak az amerikainak, ki kissé elkésve, felfedezte a maga részére a »szellemi előkelőség« elszigeteltségét s aki azt hiszi, hogy a struccpolitika lelki emelkedettség. Palm Beach ruhában vonsozolja kiégett testét s én megint magamra maradok, mint ahogy az ember mindig magában van, amikor a gondolat szóba áll lelkiismeretével.

II.

Van-e amerikai, aki az európai irodalom iránt érdeklődik? Hogyne volna. Ez az érdeklődés természetesen elsősorban az angol irodalomra vonatkozik. A nyelv közös forrása, bizonyos történelmi hagyományok azonossága még az ellentétek ellenére is, az a körülmény, hogy az amerikai írónak igen fontos, hogy az angliai irodalmi fórumok elismerjék őket — mindez megmagyarázza a hangsúlyozottabb érdeklődést. Amikor annak idején Walt Whitmannt Tennyson elismerte, ez

az amerikai költőnek jobban esett, mint Emerson elismerése, holott Emerson nagyon lendített Whitmann nevének tekintélyén. Longfellownak is az volt a fontos, hogy Dante fordítását az angol kritikusok értékeljék. Henry James angol állampolgár lett s a mai amerikai költők közül T. S. Eliot, akit a metafizikai költészet legismertebb képviselője, kiváltozott angol polgárpapírját. Ebből a néhány adatból meg lehet állapítani, hogy az amerikai angol irodalmi érdeklődése mindennapi jelenség; valamelyes provincializmusnak a megnyilatkozása, mintegy annak a felfogásnak, hogy az érettebb angol esztetikai ízlés döntse el az amerikai irodalmi alkotás esztetikai jelentőségét. Vachel Lindsay és Robert Frost amerikai költők elsősorban Angliában kaptak megbízható kritikai értékelést s csak ennek az értékelésnek alapján tudtak visszhangot kelteni az amerikai élet szellemi világában. Dickens mind a két amerikai útja alkalmával nagyon is szigorúan nyilatkozott az újvilágról; ez jobban fájt, mintha egy ismert amerikai író tört volna pálcát saját hazája felett. Ugyanilyen kínos volt a visszhang Oscar Wilde amerikai látogatása alkalmával. Ady Endre jegyzi meg valahol, hogy a költő elismeréséhez szükséges egy nagytekintélyű kritikus megértése és megbecsülése; így vannak az amerikaiak az angol irodalmi areopaggal: ítélete végérvényesnek látszik.

Am ezzel a végérvényességgel baj van. Mert újabban — s ez az újabb az elmúlt húsz esztendőre alkalmazható — kialakult egy amerikai irodalmi önérték, amely valósággal idegenkedik a kissé merevnek és nagyképűnek mondott angol irodalmi kritikától. Különösen az úgynevezett realiztikus írók kicsinylik le az angol irodalmi csilhatatlanságát; teszem fel Theodore Dreiser, akinél kirívóbban kevés író szegi meg az angol nyelv törvényeit és ritmusát. Ez az idegenkedés tulajdonképpen önvédelem az amerikai írók részéről: darabos nyelvük, tisztára a modern lélektanra támaszkodó materialisztikus pszichológiájuk, vérmérsékletük nyersesége olyan természetű, hogy több benne az ágálás, mint a meggyőző szépség, több benne az aktualitás, mint az inponderabilia, több benne az újságírói ügyesség és művészi szemfényvesztés, mint az érték erkölcsi és irodalmi hangja. Ezek a realiztikus írók hol Zolára esküsznek (akit meg is értenek) hol Dosztojevskire, akit félreértének s önmagukról megátlapítják, hogy fegyelmezetlen szenvedélyük igazibb kifejezése az alkotószellemnek, mint — mondjuk — Galsworthy fegyelmezett realizmusa. A valóság az, hogy ép olyan fotografikus hűségre törekszenek, mint Galsworthy, azzal a különbséggel, hogy hiányzik belőlük Galsworthy sokszor unalmas, de mégis eltagadhatatlan kultúrája és lelki finomsága.

Az a rétege az amerikai olvasóknak, amelyik még ma is öntudattal babusgatja az angol hagyományok emlékét, ennek a kulturális értéket ígérő meggyőződésnek alapján érdeklődik az angol irodalom iránt. Matthew Arnold és Robert Browning a régebbi költők közül (különösen Browning) annyira magától értetődő kincse a konzervatív amerikaiak könyvtárának, mint Shakespeare szindarabja. Dickens már a szélesebb rétegek írója; érzélgőssége tetszik az amerikalaknak, akik a nyomort néem szeretik, de a nyomoron andalognak. Jellemző, hogy az öreg J. Pierpont Morgan nagy pénzért megvette Dickens »Christmans Carol«-jának kéziratát s ezt a művet minden karácsony alkalmával felolvasta családjának. A szegénység megható, ha más az áldo-

zafa. Ugyanakkor George Gissing, a kivételesen tehetséges angol regényíró, tettetően nyomorgott Amerikában s csak a legritkább esetben tudta kéziratát elhelyezni. Más a nyomor romantikája és más a nyomor realizmusa!

A fiatalabb amerikai nemzedék inkább Woolf, Aldoux Huxley, D. h. Lawrence és James Joyce műveit olvassa. Joyce ugyan írószázi, aki Párisban él, de mégis szerves része a modern angol irodalomnak. O. B. Shaw népszerű Amerikában, talán azért, mert kvalifikálhatatlan szemtelenséggel és sokszor találoán intézi el a dollár, mozi és rágógumi nagyságokat; Chestertont is olvassák, valamint Hillaire Bellocot, de jórészt katolikus körökben. H. G. Wells és Arnold Bennet — az előbbi mindentudó felszínességénél, az utóbbi könnyen érthető bonyodalmainál fogva ugyancsak ismert és olvasott írók.

III.

A múltban a kontinentális európai írók nem sokat jelentettek Uncle Sam országában. James Huenecker, aki a tizenkilencedik század végén és a huszadik század elején élt s aki valósággal német szomjú-sággal itta a sört és európai izléssel foglalkozott az irodalommal és művészettel, meglepődött, amikor »jó társaságban« nem ismerték Flaubert nevét. Erre azt a célt tűzte ki magának, hogy a francia szimbolistákat és parnassieneket, a német dekadenseket, a kontinentális európai irodalom differenciálódott íróit és költőit megismerteti honfitársaival. Ma már persze az a helyzet, hogy csomó amerikai munka foglalkozik a kontinentális európai irodalom különböző jelenségeivel; Montaignet és Rabelais-t Cervantest, Goethét és Tolstojt azok is olvassák, akiknek szülei vagy nagyszülei ezeket a neveket nem vették volna figyelembe. Sőt az a helyzet, hogy az újkori amerikai költészet hatása alá került a *fin de siècle* francia költészetének; az írók viszont orosz hatásokat árulnak el, a színműírók pedig, mint Eugene O'Neill, skandináv és német hatásokat.

Említettem, hogy a fiatalabb nemzedék az angol írók közül szereti James Joyceot. Mi ennek a magyarázata? A rousseau-i ösztönfilozofia. Szélsőséges tiltakozás a puritanizmus visszafojtottságával szemben. S így érthető, hogy a kontinentális európai írók közül is erősen hatnak azok az írók — Jean Cocteau, André Gide, — akik az ösztön anarchiájáról írnak. Hogy aztán teljesen megértik-e ezeknek az íróknak szándékait — például André Gide esetében — az nem egészen bizonyos; nagyon nehéz megérteni az író erkölcsi szándékát az erkölcstelen hangsúlyozás keretében. Ahhoz kultúra kell, érzékenység, tárgyilagosság, tudás és az a minőségű érettség, amely ismeri a megkülönböztetés erejét s azzal élni is tud.

Olaszt írók Thomas Mann, Jacob Wassermann, Franz, Werfel, Stefan Zweig, Knut Hamsun, Zelma, Lagerlöf, Sigfrid Undset, Romain Rolland, Jules Romains, Francois Mauriac. Persze csak azoknak az íróknak nevét említtem, akik valóban jellemzőek irodalmi szempontból. Az olvasók javarésze nem arra kíváncsi, hogy milyen technikával írnak, micsoda világnézet vagy világnézethiány szolgálatában állanak, mennyiben eredetiek, mennyiben eklektikusak; inkább arra kíváncsiak, hogy műveiken át miként ismerhetik meg a mai Európát, amely a világháború óta nagyon is észrevétlenül magát az amerikaiakkal is. Szóval a regényolvasó ismert lélektanán kívűl, amely abban áll, hogy

történetet akar, amely érdekli, az a szempont is formálja az amerikai olvasók érdeklődését, hogy a diplomataktól, politikusoktól és kapitalistáktól mentes európai lelki arc milyen. Mostanában nagy sikere volt Hans Fallada német regényíró »Little Man, What Now« című regényének, s meggyőződésem, hogy nem alkotó értéke, hanem atmoszférája, amely a kisember sorsán át megvilágítja a németországi viszonyokat, kapta meg valóban az olvasók figyelmét és érdeklődését. Molnár Ferenc szindarabjai valamikor nagyon érdekelték az amerikaiakat; ma már alig esik szó róluk. Sikerét annak kellett betudni, hogy az író szenzualitást érintő ötletessége hatott azokra, akik eddig viccekhez voltak hozzászokva. Sikere irodalmi értelemben nem volt külön, mint Vicki Baum »Grand Hotel«-jének lázas elismerése; a sekélyesség eredetinek látszik azoknak az esetében, akik eddig jórészt csak sekélyességet ismertek az eredetiség valósága vagy illúziója nélkül.

Elvétve lengyel, magyar, cseh művel is találkozunk az amerikai könyvpiacra, de Reymont »Parasztok« című regényén és Čapek »R. U. R.« című szindarabján kívül egyetlen író neve s munkája sem ment át a köztudatba. Kosztolányi Dezső »Véres költő« című regénye eléggé megértő esztétikai tartalmú kritikai értékelést váltott ki amerikai részről s a többi magyar író, akárcsak a többi cseh és lengyel író, egészen tucatjelzőkhöz jutott, vagy pedig olyan természetű elismeréshez, amelynek forrása a kiadók érdeke volt. Sajnos a legtöbb lefordított mű csapnivalóan rossz, s nem juttatja kifejezésre azt a felfogást, hogy az európai irodalom érettebb és mélyebb a mai kor amerikai irodalmánál. Nagyban fordítanak szovjet-írókat is; a kommunista propaganda gondoskodik arról, hogy ezek az írók mennél hangosabb magasztalást kapjanak, de az olvasók meglehetősen érzékeltenek ezekkel a művekkel szemben. Az olasz írók közül Luigi Pirandello és Giovanni Papini annyira ismertek, hogy műveik többszörös kiadásban is megjelennek. A spanyol írókat alig ismerik; itt ott Miguel de Unamuno és Ortega Y Gasset neve kerül szóba, de ez inkább szociológiai és történelmi érdeklődés jele, mint irodalmi érdeklődésé.

IV.

És a költők? Az európai költők? A napsugár hajszolók, a lélek ezüsthajának felfedezői, a kikelet énekesei, az ősz dalosai, az istenkeresők, a társadalmi igazságot hangoztatók, a régi formákhoz ragaszkodók és az új formákkal bajlódók? Ami nincs, arról ne beszéljünk, azaz a költők iránti érdeklődés majdnem semmi. Ez annál meglepőbb, mert az új amerikai irodalomban értékesebbek a költők, mint a regény vagy szindarabírók. Alighanem a költői átültetés nehézsége egyik oka annak, hogy a költőket miért ismerik kevésbé. Igaz ugyan, hogy William Duller Yeats angolul ír és Sigfried Sasson is s bizonyos olvasótáboruk van, de ez elenyészik a regényírók olvasótáborára mellett. S az ilyen költők, mint Stefan George vagy Francis Jammes vagy Max Jacob, Ottokár Brezina vagy Babits Mihály alig ismert, vagy teljesen ismeretlen nevek az amerikai olvasók világában. Néhány kritikus, aki az európai irodalommal foglalkozik, nyilvánvalóan ismeri őket. Rainer Mária Rilke Isten-verseinek volt visszhangja, de ez is jelentéktelen a versek értékével arányban. Talán ez is magyarázat a vers közönynek. Na meg az a körülmény, hogy verset csak az olvashat, aki megérti; regényt az is olvashat, aki nem érti meg.

Az európai filozófusok és kritikusok közül irodalmi körökben szóba kerül Julien Benda, H. Fernandez, Jacques Maritain, Benedetto Croce neve s még néhány más név: az olvasók süketek és vakok ezekkel a nevekkal szemben. Viszont annál jobban lelkesednek az Emil Ludwig és André Maurois szerű életrajzírókért, akiknek felelősen és hasonló »műveit« úgy veszik, mintha ingyen kapnák. Ezek az életrajzok nyomatott mozik, s az olvasónak, az igen tisztelt olvasónak, mégis az az érzése, mintha kultúrélményhez jutna.

V.

Már most mi az amerikai vélemény az európai irodalomról? A amerikai kritikusok még ma is hajlandók azt mondani, hogy az európai szépirodalmi alkotásban több a *refinement*, mint a veje egyszínvonalú amerikai műben. Ezzel egyidőben azonban azt a véleményt is vallják, hogy Amerika irodalmi téren kezd Európával egyértékű lenni; ez magában véve nem olyan túlságos hivalkodás, ha arra gondolunk, hogy a legtöbb mai európai irodalmi mű csak azért irodalmi, mert a kiadó érdeke ezt a jelzőt megköveteli s nem azért, mert csakugyan köze van az irodalomhoz. De ez az igazság megkívánja annak a megállapítását, hogy némi túlzás bizony tobzódik az amerikai kritika önérzésében; nincs amerikai író, aki Thomas Mann intellektuális mélységébe ereszkedhetnék s nincs amerikai költő, aki a kifejezhetetlent úgy tudná kifejezni, mint Babits Mihály. Ha azonban a tucatírókat vesszük, azok, amint már multkori cikkemben említettem, néha az írástechnika ravaszága szempontjából különben a velük egyvágású európai íróknál. Ha az európai irodalmi szellem korrupt az amerikai nyers: ez a leglényegesebb különbség a hétköznapi írók sorában. Nincs amerikai író, aki Chesterton paradoxon zsenialitásával tudná érzékelteni a lehetetlen lehetőségét, az elérhetetlen elérhetőségét, az isteni valóság felfoghatóságát. De igenis van csomó tucat amerikai író, aki jobban ír a budapesti tárcagyárosoknál, a bécsi »hangulat« ügynököknél, s a többi tollforgatónál, aki visszaél az irodalom rendeltetésével.

Általában azonban... általában nem kell az irodalom. Sem az európai, sem az amerikai. A nyomor garázdálkodik, a nap lelkek szemétdombjára sűt, annak ellenére, hogy ezek a »lelkek« nagyszerű kastélyokban laknak; milliók gyötrődnek, a bankárok csalnak és hazudnak, a pedagógusok nem mernek őszinték lenni, népgyűléseken a demagógok és becsületes szónokok a költőktől lopnak rosszul idézett sorokat, s a költők annyira magányosak, hogy a teremtés majdnem komikusnak tetszik. A kormány igyekszik rendet teremteni; egyelőre azonban a rend vakációzik. És a főtéren galambok repdesnek és a munkanélküli (oh emberi gyöngédség ereje!) eteti a galambokat és az irodaleány elhenceg a barátja gépével és az irodalom tanára lebecsüli a csöcseléket. Mert aki éhezik, az — csöcselék. A tanár még nem éhes. Az irodalom éhes is és szomjas is. De az irodalom tanára, aki Horatiust idézni tudja és ha költővel találkozna, nem ismerné meg, nem tudja kielégíteni az irodalom éhségét és szomjúságát. A tanárnak állása és Palm Beach ruhája van. Az irodalomnak csak lelke. A lélek az a fényűzés, amelyért az ember nem kap elismerést.

(Cleveland, Ohio.)

Ágoston Julián

Valahonnan fény-üzenet.

Sok utat bejártam, míg magamig jutottam . . .
Lépteim méretlenek voltak
s nem ismertem soha időt.

Kerestem magam mindenben, ahol kereshető valami,
— és nem találtam a helyem.
Elvégeztetett! — és én tudtam: dolgom lesz e világon,
van hivatásom!

Élni indultam . . .

Ei akartam mondani amit a virágokban láttam
s a föld mély álmaiban éltem,
hogy kigyöngyözzem mélység-titkait.
A fellegekbe szálltam,
hogy lezúgassam szomjazó szivekre,
amit az égszemek : a csillagok meséltek.
És horizonttól horizonttig jártam
terhes-magam cipelve,
hogy minden csudát földrerázzak.
És mentem . . . és szálltam . . .
mert élni indultam
s tudtam,
hogy dolgom lesz e kietlen világon :
van hivatásom !

De a helyem még nem találtam.

Szivektől-szívig szállni jó lehet,
— de nem az én utam,
másoknak utat vágni szép lehet,
— de nem az én sorsom,
és fölmutatni, — szent, igaz,
— de nem nekem adódott.

Hosszú út volt, míg magamig jutottam,
de célhoz értem s már tudom :
se út, se élet nem vagyok,
belőlem szív-híd nem lehet,
mert villanás vagyok, semmi más :
időtlen időkből idehulló,
téretlen térből földreszálló,
vakító, villogó — — — fény-üzenet !

A keresztyény tulajdon.

Havas Vilmos.

Krisztus. Szt. Pál. Szentatyák.

I.

A régi pogány római birodalom a társadalmi kérdésen ment tönkre. Ezt a pogányságot gazdasági vonatkozásban jellemezte az abszolút magántulajdon, a munka kizsákmányolása (rabszolgaság) és a tőkegazdaság. Ugyanezek a jellemvonásai a mai gazdasági rendnek is. A keresztyény gazdasági rend e három vonatkozásban így alakul: társadalmi kötelezettségekkel megterhelt magántulajdon, a munka megnevesítése és elismerése egyetlen érték — és kultúra termelő tényezőnek és kamatnak elvetése. Mindezen elveknek prototípusa a Szentírásban található: a felebaráti szeretettel kapcsolt munkakötelezettség (Máté 22. 39, és Szent Pál, Thessz II. 3, 10. 12.). Ezt az elvet kell megvalósítanunk a gazdasági rendben. Megvalósításuk nélküljét a fejlődési fok fogja adni.

Vizsgálat tárgyává fogjuk tenni, mi volt Krisztusnak, az egyházatyáknak és az egyháztanítóknak és a későbbi egyháznak is az álláspontja a magántulajdonra vonatkozólag.

Tudjuk azt, hogy Krisztus sehohsem adott sem társadalmi, sem gazdasági rendszert. Az ő küldetése nem az anyagi életre vonatkozott, hanem a lélek életére. Nem adott útbalgazitást a társadalmi kérdésekben azért sem, mert ezek a kultúra és a civilizáció fejlődésével mindig változnak, egyes problémák megszűnnek, mások keletkeznek. Jézus pedig nem egy generáció és egy kor számára jött, az ő állásfoglalása ezekben a változó dolgokban félrevezethette volna hívelt, mert ezek azt gondolhatták volna, hogy Jézus állásfoglalásával véglegesít valami intézményt, amely pedig természetszerűleg változásnak van alávetve. Jézus időtlen, minden idők számára érvényes igazságokat hirdetett. Szavai, tettei azonban útmutatásul szolgálhatnak arra vonatkozólag, hogy az akkori társadalom egyes berendezkedésével szemben milyen álláspontot foglalt el. Ez azonban sohasem szolgálhat bizonyítékul arra, mintha Ő valamely intézmény mellett lekötötte volna magát, vagy azt szentesítette volna. Ő nekünk elvetet adott, az elvek megvalósítása a mi dolgunk.

Krisztusnak a magántulajdonnal szemben való állásfoglalását a gazdag ifju esete tartalmazza (Máté 19. 16—22; Márk 10. 13—31; Luk. 18. 15—30.) Jézus a parancsok között nem említi a tulajdonról való lemondást, evvel a magántulajdont nem tiltja el, nem tartja meg nem engedettnek; csak a tökéletességhez kívánatos, hogy a magántulajdonnal együtt járó gond ne vonja el a tökéletességre törekvő lélek figyelmét és energiáját céljától. Minden magántulajdon nem lopás. Jézus magatartása a gazdag ifjival szemben legjobb cáfolata a kommunista tannak, amely szerint minden magántulajdon lopás. A magántulajdon tehát nem ellenkezik a keresztyény tannal.

A magántulajdon használatára vonatkozólag megtaláljuk a Keresztyény tanítást Szt. Pálnak Korinthusiakhoz írt levelének 8. rész. 13. versében: Mindenki adjon tulajdonából a rászorulóknak, de „nem úgy, hogy mások felsegíttessenek, ti pedig nyomorogjatok, hanem hogy egyenlőség legyen”. Tehát senki sincs kötelezve arra, hogy

magát a szükséges dolgoktól megfossza azon célból, hogy másnak juttasson, mert hiszen akkor az egyenlőség megint megbontatik, ezuttal az adakozó kárára. Tehát Szent Pál is elismeri a magántulajdont, de annak használatát korlátozza a testvéri szeretet parancsa. A testvéri szeretet „parancsa” pedig nem megy túl a valódi önszereteten, mert mindenki csak arra köteles, hogy a szükségleteit meghaladó mennyiséget juttassa a rászorulóknak. Hogy pedig az önszükséglet meddig terjed, azt az általános gazdasági viszonyok fogják

A modern protestantizmus Aquinói szt. Tamásról.

(Minden kommentár nélkül)

A német protestantizmus egyik legkiválóbb képviselője Dr. Hermelink Henrik, a marburgi egyetem hírneves tanára mondja:

„Minden további nélkül fogadjuk el azt, hogy azt a logikai és metafizikai iskolázottságot, mit az Aquinói-Summájával nyújt, e világon semmi sem tudja pótolni. Ezért e szerint osszuk be tanulmányaink reformterveit.”

A Korrespondenzblatt für die evangelisch-lutherischen Geistlichen in Bayern írja:

„... Szt. Tamás szellemi munkájának jelentőségéről kár szavakat veszíteni. A nyugati gondolkodás oszlopaihoz tartozik”..

A berlini „Philosophische Hefte” Aquinói szt. Tamás új német kiadásáról így vélekedik -

„Szó sem fér ahhoz, mennyire sürgős ez a kiadás. Hisz végtére mégis csak túl vagyunk a skolasztikus gondolkodás együgyű lekicsinylésén. A bölcsélet ma újra érett arra, hogy Aquinói Tamás hittudóst és bölcselőt ne csak semleges történelmi érdeklődéssel olvassa, hanem tárgyi gazdagodással. Az ő problémái közül sok már régóta megint a miénkké vált. Kötelesség... hitvallási különbségeken túl... ezen nagyszabású vállalkozást erőnkhez mérten támogatni. Arról van ugyanis szó, hogy a szellemi örökségét egy oly kornak, amely számára tisztán vallási és tisztán bölcselői kérdések eldöntése a legfontosabb életkérdés volt, újra megelevenítsük. Istentől és a lélektől eltávolodott korunk számára — a tizenkettedik órában még... Csak az ilyen gondolkodás menthet meg minket attól, hogy a nyugati kultúrára beköszönjön az utolsó ítélet.”

(A „Schönere Zukunft” 1933 szept. 10-i számából idézve.)

megszabni. Általános nagy nyomorúság közepette az egyéni szükségleteket is nagyon meg kell szorítani, a viszonyok általános javulásánál az egyéni szükséglet mértéke is nagyobb lehet. Irányadó tehát mindig az a különbség, amely a jólét és a szegénység között van. A nagy különbség, az egyéni szükségletek mértékét is megszorítja.

Az általános munkakötelezettségnek és a testvéri szeretetnek a parancsa volt alapja a középkor tulajdonrendjének, amelynek alap-

elemel: a tulajdon a munka jutalma, tehát a munka nem lehet tulajdon nélkül és nincs abszolút, korlátlan magántulajdon. Nincs korlátlan tulajdon, mert hiszen a föld javainak abszolút ura maga az Isten; Ő adta a természet gazdagságát és a természeti erőket, csak Ő rendelkezik velük feltétlenül; az ember csak használatra kapta azokat, munkájával kell, hogy értékeké változtassa át az Isten adományát. Az Isten adománya pedig arra való, hogy az ember tényleges szükségleteit elégítse ki vele. Isten az ő adományait minden ember számára adta, tehát nem lehet olyan abszolút, feltétlen, minden megkööttésnélküli tulajdon, amely elvonhatná az Isten adományát annak rendeltetésétől, hogy minden ember szükségletét kielégítse . . . A tulajdon tehát csak használati tulajdon, a közösség szolgálatában álló tulajdon.

Ez a tulajdonfogalom a ker. tulajdonfogalom. Ezt valósította meg az egyház intézményesen a középkorban, a hűbérrendszerben. Ennek lényege: a társadalmi munka kapcsolatban van a tulajdonnal. A hűbérbirtok lényegesen különbözik a mai kapitalista birtoktól. Ez utóbbi nincs semmi kötelezettséghez kötve, amaz társadalmi munka ellenértéke volt. Maga a császár az első munkás, a pápa servus servorum Domini. A császár is csak hasznélvezetre kapta Istentől a birtokalmat, az ő munkája a kormányzás, ő azután felszítja országát és egyes részelt főuraknak adja tovább, akiknek azonban társadalmi kötelezettségeket kell vállalniok a birtok ellenében: a hadiszolgálatot a saját személyükben, meghatározott számú katona állítását, felszerelését és élelmezését, a politikát és a bíraskodási jogkör gyakorlását. E három köteleesség teljesítése terheli meg a birtokot, ellentétben a maival, amely teljesen szabad, minden megkööttés és teher nélkül való.

A magántulajdonnak ez a felfogása már *Aranyszájú Szt. Jánosnál* található. Már ő mondja, hogy az Isten igazi tulajdonosa az embernek és az ő javainak, az embert csak azok használati joga illeti meg (Ep. I. ad. Cor. hom. 10, 2). *Dalmáciái Jeromos* a Vulgata írója, a gazdagokkal száll perbe (Epist. 120 ad Hedibiam): „Minden gazdagság igazságtalanságból származik és ha az egyik nem veszített el, a másik nem nyerhet. Azért véleményem szerint igaza van annak az általános elterjedt nézetnek: a gazdag vagy maga igazságtalan vagy egy igazságtalan ember örököse.” A gazdagoknak ezt az általános elítélését azonban enyhíti egy másik helyen (Epist. 71. ad Lucinum 4.): „Elképzelhetünk gazdag magántulajdont, amely nem másnak a vagyonából, nem rablásból származik.” Jeromosnak ez a két nyilatkozata nem ellentétes, hanem gyönyörűen kiegyensúlyozott egymást és egymás melé állítva valódi eredetét adja a gazdagságnak. A gazdagság, tehát a saját szükségletet felülmúló tulajdon, a gyakorlati életben legalább 99%-ban jogtalan úton keletkezett; mindenki tudja, hogy becsületos munkával legfeljebb bizonyos jómód szereshető rendes, normális körülmények közepette, de gazdagság nem. Keresztény módon gazdagság nem is szereshető mindaddig, amíg van szegény, támogatásra rászoruló ember; gazdagság ugyanis a feleslegből keletkezik; a felesleg pedig a keresztény tulajdonhasználat elve alapján nem a tulajdonost, hanem a szegényeket illeti. Csak nagyrátkán jöhet létre nagyobb vagyon, amikor valaki részben takarékosággal, rész-

ben több helyről jövő örökség, vagy adományozás útján tesz nagyobb vagyonra szert.

Gyönyörűen fejezi ki *Lactantius (Institutiones divinae 5, 5.)* azt a keresztény tanítást, hogy a természetet és annak kincselt Isten mindenki számára teremtette. Azt mondja: „Isten a földet minden ember közös használatára adta, hogy közös életet éljenek és nem azért, hogy rabló, tolvajkapzsiság mindent magának kaparítszon meg, hanem hogy senki se szenvedjen hiányt abban, ami mindenki számára terem”. Ez a kijelentés nem bizonyíték a magántulajdon ellen, mert csak annyit állapít meg, hogy a föld javai minden ember számára vannak, de feltétlenül eltéli az olyan gazdasági berendezkedést, amely lehetlenné teszi, hogy mindenki hozzájusson azon javakhoz, amelyeket az Isten minden ember számára teremtett. A fontos nem az, vajjon van-e magántulajdon, vagy nincs. Az a gazdasági rend lesz jó, amely az igazságos elosztást lehetővé teszi és ténnyé változtatja. Egyúttal azonban rablásnak, tolvajlásnak minősíti azt a kapzsiságot, amely mindent magának akar.

Hogy a magántulajdon szerzésének a határát mi adja meg, azt *Hermasnál* olvassuk (Pastor, slm. I. 6): A keresztény ember által megszerezhető javak mennyiségének a mértéke a saját szükségleteinek fedezése. Miért? Mert nem a birtoklás a lényeg, hanem a javak elosztása, az, hogy mindenki hozzájuthasson a szükségleteinek megfelelő javakhoz.

A magántulajdon keletkezésével foglalkozik *Szt. Vazul* (Homilia Luc. 12, 18, 7): „Mondd meg, mi a tulajdonod? Honnan hoztál valamit az életbe? . . . Amikor ők (a gazdagok) a közös javakat lefoglalják, ezen lefoglalás által teszik magukévá. Ha emellett legalább csak annyit venne zsákmányul, amennyi saját szükségletére elegendő, akkor nem volna sem gazdag, sem szegény”. Végeredményben az egyszerű már hiálott megállapítás: a gazdaság csak abból keletkezik, hogy az egyik elveszi a másiktól azt, amire ez utóbbinak szüksége van. Még világosabban és határozottabban fejezi ki ugyanazt a gondolatot *Szt. Agoston* (Enarrationi Ps. 147,12): „Superflua divitum necessariasunt pauperum. Resalienae possidentur, cum superflua possidentur”. (A gazdagnak feleslege a szegénynek a szükségletéből származik. Idegen javakat bírnak (a gazdagok) amikor felesleget bírnak.) Isten az egész emberiség számára elegendő javakkal látta el a természetet; ha tehát egyeseknek nem jut ezen javakból, az csak azért van, mert más azt tőle elvette, ellopta. Ez nem a magántulajdon tagadása, csak a gazdagság keletkezésének a magyarázata. Vagyis felesleg szerzésre és megtartásra mindaddig, amíg van hiányban szenvedő, annyit jelent, mint az utóbbtól a szükségeset ellopni. Még erősebben fejezi ki ezt *Szt. Ambrus* (Sermo 64. de temp.): „Nemo proprium dicat, quod est commune. Pius quam sufficeret sumptui, violenter obtentum est.” (Senki sem mondja magáénak azt, ami közös. Erőszakos módon jutottunk ahhoz, ami szükségleteinket felülmúlja.) Vagyis csak annyit szabad a közös földi javakból lefoglalnunk, amennyi szükségleteink kielégítésére szükséges; amit azon felül lefoglalunk, az erőszakos elvétel, rablás. Hasonlóképpen nyilatkozik *Árany-szájú Szt. János* (Ep. I. ad Cor. hom. 10, 3): „Ne mondd, az enyémet köitöm el, a magamét élvezem a tobzódó életben. Nem a magadéból, hanem idegen javakból fogyasztasz”.

Az egyházatyák felfogását a fenti idézetekből és a hozzáfűzött magyarázatokból tisztán és világosan láthatjuk. A magántulajdon tagadása seholsem fordul elő, mert a magántulajdon, legalább is a használati eszközökre, feltétlenül szükséges. Ez a magántulajdon azonban nem multhatja felül azt a mértéket, amely szükségleteink kielégítéséhez szükséges. Minden ezt felülmúló birtoklása a javaknak lopás mindaddig, amíg vannak, akik a szükségeseket is nélkülözni kénytelenek. És honnan származik a gazdasági életnek ez a keresztény alap gondolata? Abból a természeti tényből, hogy Isten a maga adományait mindenki használatára adta, erőszak akadályozza meg tehát, hogy mindenki hozzájuthasson az őt megillető javakhoz. Az egyházatyák nem is folyamodnak a Krisztusi szeretetparancshoz, egyszerűen csak a természeti törvényhez, amely minden embernek, már azon tényáltal, hogy a világon van, jogot ad, elévülhetetlen és eltulajdoníthatlan jogot, hogy hozzájusson az életszükségletekhez, hozzájusson azon természeti adományokhoz, amelyeket Isten a természetbe fektetett.

Pauler Ákos emlékezetére.

Baráth Kázmér.

E nagy magyar filozófus halálának alkalmából elhangzott megemlékezések mind szellemének egyik legértékesebb tulajdonságát: az őszinte igazságszeretet méltatták. És ez nem volt frázis, ha meggondoljuk, hogy milyen heroikus akaratra volt szüksége, hogy a pozitívizmus és a kritícizmus lebilincselően elegáns és fölényeskedő szalonfilozófiájából a szerény és lenézett skolasztika közelébe küzdje magát. A múlt század egoizmusba fulladó divatos világnézete narkotikus mámorban ringatta a legtöbb gondolkodót azzal, hogy a szellem összes erőit az emberistenítés szolgálatában használta ki. Ennek sorvasztó hatását Pauler csakhamar észrevette, akinek mélyen etikus természete mindinkább tisztábban ismertette meg vele célját, a személytelen és föltétlen igazság »önzetlen, őszinte, állhatatos, bátor és alázatos« művelését. Az emberi cselekvés értékességének ezen jegyeit már felfedezhetjük: »Az etikai megismerés természete« (1907) című művében, amely gondolkodásában korszakot nyitott. Ettől kezdve gyorsan halad célja felé. Útját magas színvonalú művek jelzik, mint pl.: »A logikai alapelvek elméletéhez« (1911); »A fogalom problémája a tiszta logikában« (1915); »Bevezetés a filozófiába« (1920, II. kiad. 1921, III. 1933.); »Logika, az igazság elméletének alapvonalai« (1925) stb. Ezekben a műveiben és a budapesti tudomány-egyetemen tartott előadásáiban fejtette ki nagyjelentőségű eszméit. Ami tulajdonképpen nagygyá és értékessé tette őt, az a tiszta filozófia eszméjének meglátása és alapelveinek megjelölése volt.

Pauler Ákos mondjja,

(a »Mai élet problémái c. előadássorozatában)«

A szellemi hatalomnak megvannak a saját vonásai: 1. tudjunk kilépni önmagunkból, hogy lehetséges legyen az önzetlenség. Aki szellemi életet él, az feleli önmagát. 2. Aki ezeknek az értékeknek él, kilép az időből. Ha a tudománynak élek, embertársaim javát keresem. Xilépek az időből. Ha a földi élet ellenéret mutat, csak akkor teljes, ha szellemi életet is élek. Ha nem sikerül ezt megtalálni, elpusztulok: aki nem tudja önmagát elveszteni, nem tudja magát megtalálni. Az eszmények kutatása leszi életünket értékesé. Veritas liberat vos. Valóban az igazság szabadjit meg bennünket . . .

A tiszta filozófia szerinte az alanyi feltételektől megtisztított igazságok rendszere.

Minden igazság legfőbb alanyi feltétele a gondoltság, tárgyi feltétele viszont az érvényesség. A Pauler előtti filozófiai rendszerekben e két mozzanat nem volt tudatosan elkülönítve egymástól és épen ezért nem is nevezhetők tiszta filozófiáknak. Aszerint, hogy melyik volt túlsúlyban vagy szubjektivistá, vagy pedig objektivistá beállításuk voltak. Ismeretes a filozófia történetéből e két álláspont összeférhetetlensége, amely meggátolta a filozófiát a Kanttól annyira óhajtott „királyi útjában”. A királyi út eszményét a matematika fejlődése sugalmazta. Sok filozófus kutatta a matematika titkait, hogy szakmája számára is biztosítsa azt a módot amellyel „matematikai bizonyosságára” tehet szert. Tudjuk, hogy ez a vállalkozás nem vitte sokra. Pauler ellenben élesen meglátta, hogy ha az igazságtól megkülönbözteti a gondoltságot, amely annak csak alanyi feltétele, akkor királyi úton van. Ennek felismerésében főleg Bolzano és Husserl segí-tették, ő ellenben tovább szőtte gondolataikat és tiszta logikájában bámulatos körültekintéssel különböztette meg az igazságot az azt kifejező gondolattól.

Az igazság természetébe elmélyedve megtalálta azokat az összefüggéseket, amelyeket eddig a tisztázatlan elméletek hiába kerestek. Ezzel a filozófia fejlődésének új, nagyszerű prespektíváját tárta fel és ugyanakkor az összes tudományok között a bölcseletnek juttatta a legkiválóbb helyet, mikor kimutatta, hogy minden tudomány filozófiai előfeltevésekre épít. Az előfeltevések nyomozása egy új filozófiai módszer felfedezésére vezette és ez a redukció, mellyel az igazság érvényét a „végső előfeltevésekre”, az alapelvekre alapozta. A redukció Paulernél, mivel főleg előnyét sietett kiaknázni, még nem kiforrottan tiszta és innét magyarázható az, hogy kutatásaiban alanyi elemeket is fölszed vele. Ez rendszerét speciálisan egyénivé festi.

Célját azonban így is elérte. A pragmatizmusig ernyedt gondolkozásban, modern, bár nem moderneskedő szelleme friss forrásokat fedezett föl, amelyek a jövő kultúráját hivatottak táplálni. Az a tény, hogy Pauler a mai erősen fejlődő filozófiai irányokhoz csatlakozott, biztosítja számára az utókor elismerését. Önzetlen igazságszeretetével és bátor állhatatosságával pedig nekünk is értékes példát adott.

Irodalmi mozgalmak missziója a kisebbségi magyar írótehetségekkel szemben.

Esterházy Lujza.

Minden tehetség az Isten adománya és ezért minden tehetségért felelősek vagyunk az Istennek. Az Ur Jézus mondotta ezt és pedig kétséget kizáró határozottsággal, a talentumokról szóló példabeszédben. Felelősek vagyunk tehát az írói tehetségért is. Felhasználásának mikéntjét majdan számonkéri tőlünk az Isten. Számonkéri tőlünk azért, mert az írói tehetség képessé tesz minket arra, hogy az emberi társadalom életalakítására sorsdöntő befolyást gyakoroljunk. Az írói tehetség tehát olyan hatalom, amellyel rabolni is lehet, pusztítani is lehet de amely által nagyszerű misszót is lehet kifejteni egyesek, nemzet és emberiség érdekében.

Sajnos azonban sok író legkevésbé sincs tudatában a tehetségével járó felelősségnek és nincs tudatában annak sem, micsoda értékes missziót fejthet ki tehetsége által. Minderre való tekintettel úgy érzem, hogy irodalmi programmunk leglényegesebb feladatai közé tartozna: *Felkelteni a jövő írónemzedékében a tehetséggel szembeni felelőség tudatát.*

Tudatosítani benne az írói tehetség által kifejezhető misszió szépségét.

Felbresztetni benne az írói misszió kifejtéséhez szükséges komoly és mély hivatásérzést.

Vajjon mi által kelthetnénk fel a felelősségtudatot és a hivatásérzést a jövő írónemzedékében? Ugy gondolom, hogy:

I. Írótehetségek számára tartott lelkigyakorlatok és

II. Irodalmi előadások, vitaestek által.

I. *Írói lelkigyakorlatok.* Ezeken a lelkigyakorlatokon résztvehetnének meglett írók is, elsősorban azonban oly fiatalokra lennének beállítva, akik írói tehetséget éreznek önmagukban. Irodalmi szakosztályunk felhívások útján jóelőre meghivná a katolikus »írójelölteket« a lelkigyakorlatban való részvételre. Az természetes, hogy csakis az erre a célra leghivatottabb papi erőket lehet ilyen lelkigyakorlatok megtartására felkérni.

Az írói lelkigyakorlatok célja: lelki előkészületet nyújtani az írói tehetség Krisztus szellemében való kifejtéséhez. Figyelmeztethetnék a résztvevőket, ne hagyják paragon heverni tehetségüket, mert a paragon heverő tehetség idővel elkorcsosodik, elhal. Rámutathatnának arra, milyen rettentő rombolást visz végbe az istennélküli tehetség, micsoda tragédiákat okoznak az istennélküli tehetség által alkotott írásművek. Kihangsúlyozhatnák, hogy az Istenből táplálkozó valódi művészet micsoda hatalmas fároszt jelent az örökkévalóság felé uttalan utakon botorkáló emberiség számára. *Felkelhetnék résztvevőikben a tehetség által kifejtendő misszió nagyszerűsége iránti lelkesedést.* Felhivhatnák őket tehetségük Isten akarata szerinti gyümölcsözletésre, hogy műveikért majdan emelt fővel vállalhassanak felelősséget az Örök Bíró előtt, aki egyuttal az Örök művész is. Végül pedig rávezethetnék őket, kérjék spontán bizalommal a Szentleiket, minden igaz művészet őseit és eredetét, hogy Ő ihlessze, Ő fejlessze, Ő irányítsa tehetségüket.

II. *Irodalmi előadások, vitaestek.* Irodalmi előadások és vitaestek feladata nézetem szerint az volna: tudatosítani írókkal, írójelöltekkel és olvasóközönsséggel, hogy:

1.) *Az úgynevezett »fehér« limonádé-irodalom távolról sem katolikus irodalom.* Ezt minden áron meg kell értetni írókkal és olvasókkal egyaránt, mert elképesztő, micsoda fércmunkák, micsoda giccstermékek kerülnek forgalomba »katolikus irodalom« jogcíme alatt. Szembesítés nélkül ferdítenek lélektant és életet, szemlesítve mellőznek valóságokat és problémákat csak azért, hogy a »vallás követelményeinek megfelelő« témamegoldásokat produkálhassanak a »közönség épülésére«

És ami a legelképesztőbb: akad sok katolikus, aki azt hiszi, hogy csakis ezek a minden tekintetben »fehér« művek érdemlik meg a katolikus jelzőt, ami pedig ezen túlmegegy, az már »erkölcstelen« vagy »forradalmi« irodalom!

Nagyon is érdemes megszívlelni azt, amit Balla Borisz mond erről a kérdésről:

»... Mirtuskoszorúk, harangkongás... becsülettel uralkodó nagyaszonyok és vasárnapi idillek nem elegendők ahhoz, hogy egy művet mint katolikus alkotást állítsunk a közönség elé. Fontos ezt hangsúlyozni különösen minálunk, ahol összetévesztik az illuzionista irodalmat a katolikus irodalommal, ahol minden mű, melyben a kántor háromszor megzúgatja az orgonát, hosszabb csókokról viszont említés nem történik, máris earteblanchet kap és beinvitálják a katolikus parnasszusba. — Értelmesebb olvasókat unalommal megtéríteni nem lehet. Ha mi nem bújunk ki egy gyermekded ízű, giccseesen hazug irodalom rózsalugasából és nem lépünk hódító

szándékkal arra a süppedékes, veszélyes, forró Szaharára, ahol a milliók élnek, úgy meg fogja tenni másvalaki, aki nem Isten nevében hódít és nem a lélek javára. Vajjon felelni tud-e majd Isten előtt ezekért a lelkekért?»

A katolikus irodalom tehát nem nézheti a világot rózsaszín szemüvegen keresztül. De nem nézheti azt fekete szemüvegen keresztül sem. A katolikus irodalom nem pesszimista, nem láthatja csak a csunyat, csak a szennyet, csak a fekélyt, mint ahogyan az sok naturalista író teszi. *Az örökkévalóság szemszögéből, de objektív realizmussal olyannak kell, hogy lássa a világot, mint amilyen.* Meg kell hát, hogy lássa a testi és lelki inség minden megnyilvánulását — az Istentől eltanult irgalmasság felfelé emelő tekintetével nézze azt. És meg kell, hogy lássa az élet szépségét, jóságát, hősi törekvéseit — örülnie kell ezeknek, bárhol és bárkinél fedezi fel azokat, mint ahogyan az Isten is örül minden jónak, amelyet a világon lát.

2. *Ahhoz, hogy egy írásmű katolikus legyen, nem szükséges, hogy vallási téma körül forogjon.* Hiszen, ahogy Balla Borisz mondja: »A katolikus irodalom világi irodalom s ha tehetségei vannak, lehet belőle világirodalom — minálunk is. *De ha egyszer világi irodalom, akkor az egész világot kell magához ölelnie.*«

Ahány témája van az éleeknek, azt mind felölhelheti a katolikus irodalom. Téma pedig van bőséggel. Tömegnyomor, kenyérharc, lecsuszamlások, aranyborju-uralom és luxustobzódás, főiskolások vérverejtékes küzködése, intellektuellek vergődése a hitetlenség káoszában, szerelem és család, szexuális válság és generációs probléma, háború, ös-szeomlás, forradalmak, reakciók: az ember beleszédül a témák sokaságába. Végül pedig a kisebbségi sors ezerarcú, sajátos, magyar tragikuma: micsoda tömege a témáknak! És a témák keretében: micsoda végtelen változatossága az alakoknak!

Csak nyitva álljon a katolikus írók szíve lelke, csak tudjanak látni, hallani, felfogni: az élet, a mi kisebbségi életünk is, csak úgy onija a tollravaló alakok végtelen változatait. Ott vannak például a mammon beérkezettjei és hajszolói, a proletárurolom osztályharcos fanatikuskai, a szociális élet ragadozó és kizsákmányoltjai, a gazdasági válság parazitái és áldozatai, nemzeti küzdelmek győztesei és elbukottai, világnézeti mozgalmak jövőbenező, úttörő fiataljai: a mai embertípusok micsoda gazdag változatát pergeti le előttünk az élet filmje! Ott vannak azután a mindennapok emberéletei, a köznapok utját velünk együtt járó, a lélektan és a sors minden lehetőségét magukbafoglaló egzisztenciák tömegei. És mind ezek között kovászként elvegyülve, szeretetből élve és szeretetet osztogatva: a krisztusi reneszánsz hősei és szentjei.

A témáknak és alakoknak ezt az univerzális világát kell magához ölelnie a katolikus irodalomnak. Hogy ezt megtehesse, azért mondja Balla Borisz, *hogy a katolikus irodalomnak redlősnak kell lennie.* Hiszen csakis így tud hozzáférközni az emberekhez. Csakis így lesz képes az »anyagias látszatvalóság közt rámutatni egy természetfölötti valóságnak jeleire már itt lent, a földön.«

3. Rendkívül fontos volna továbbá, felhívni írók és olvasók figyelmét arra, hogy: a katolikus szépirodalom nem prédikáció, tehát nem unszolhatja az embereket, hogy ilyenek amolyanok legyenek, mert ez nem a szépirodalom feladata. A prédikáló magatartás a

mindentennapi életben sem rokonszenves. Annál kevésbé rokonszenves a szépirodalmi művek alapján.

4. *A katolikus szépirodalom nem védekezés, mert a védekezés apologetika, de nem szépirodalom. Negatív hitvédelem helyett pozitív cselekvés kell, amely Krisztusi életalakítással tesz bizonyosságot az Isten mellett.* Így tehát a katolikus irodalom sem lehet drótsövény, amely az apologetika »spanyollovasaival« védi a hit örök igazságait. Drótsövényvel embereket vonzani nem lehet. Az emberek idegenkednek tehát attól is, amit azok védeni akarnak.

5. *A katolikus irodalom nem támadás, tehát nem vetheti emberek és világnézetek szemére, hogy ilyen-olyan gonoszok, mert ez csak agresszivitás, de nem irodalom. A katolikus irodalomnak soha sem szabad agresszívnek lennie más életfelfogásokkal, más világnézetekkel szemben.* A katolikus irodalom tehát nem szurony, célja nem a támadás, mert a támadás sebeket ejt, sebek osztogatásával pedig vonzani nem lehet. Az emberek spontán daccal reagálnak minden agresszivitásra. És a megsértett érzelmek talajából jó mag nem kelhet ki soha.

A katolikus irodalom tehát sem nem prédikáció, sem nem védekezés, sem nem támadás. *A katolikus irodalom: hódítás. Hódítás az Isten számára az igazság és a szépség minden eszközzel.* A katolikus irodalom lélekhálózata, amelynek hálója a tökéletes művészet.

A katolikus irodalom mágnes kell hogy legyen, amely Istenből táplálkozó örökértékű művészetének vonzóereje által hódít meg mindenkit aki utjába kerül. »Specie tua et pulchritudine tua intende . . . procede et regna.«

A katolikus írásműnek olyannak kell lennie, hogy bárki is olvassa azt, legyen az másvallású, másvilágnézetű ember is: *a mű elolvasása által közelebb juthasson az Istenhez.*

A katolikus irodalom csak úgy hódíthat, ha keresetlen egyszerűséggel odaáll az emberek elé és olyat nyújt nekik, ami igazabb, szebb, jobb, mint amit mások írnak. Olyasvalamit, ami épen azért igazabb, szebb és jobb. *mert Istenből ered.* Olyasvalamit tehát, amin rajta van az Istennek, az alkotás abszolút művészetének felreismerhetetlen fémjelzése.

És még valami . . . Felelőség- és hivatásébresztő irodalmi estjeinkre valláskülönbőség nélkül hívjuk meg mindenkit, aki irodalomért érdeklődik, irodalmi téren alkot, vagy alkotni akar. Ne legyünk szűkeblűek, legyünk igazán katolikusok és örüljünk, ha előadásaink hatása alatt mások is krisztusi szellemben fognak írni. Gondoljunk csak Adyra, Szabó Dezsőre és annyi másra. Milyen kár, hogy ezek a hatalmas írózsenik elvesztek a krisztusszellemű irodalom számára. Milyen örökértékű lehetett volna alkotásuk, ha ifjkorukban akad valaki, aki inspirálni tudta volna őket arra, hogy tehetségükkel Istenből alkossanak. A minket körülvevő ifjuság soraiban — ki tudja — titokban talán már bontogatják szárnyukat, a jövő irodalmának gigászai. Ne hagyjuk őket is kárba veszni az »ars perennis« számára! Hívjuk meg őket minközénk. Talán vannak közöttük olyanok, akikben undseti evolúciók magvai szunnyadnak. És talán épen minket szemelt ki az Isten ennek az evolúciónak megindítására . . . Szeressünk hát minden fiatal írójelöltet, tekintet nélkül vallásukra és világnézetükre. Szeressük még a »világnézetmenteseket« is. És ettől az igazán katolikus (mert egyetemes!)

szerepéről ösztökélve, igyekezzünk felkelteni bennünk az írói felelőségtudatot és az írói hivatásérzést.

Felelőségtudatot Istennel szemben, a tőle kapott tehetségért.

Hivatásérzést az emberiséggel szemben, elsősorban a mi magyar kisebbségünkkel szemben, amelynek — éjszakákon és viharokon át — ők lehetnek vezércsillagai egy Istenből eredő és Istenbe gravitáló, erőteljes, magyar kultúrholnap felé.

Otokar Brezina:

Anyám.

Horváth Béla fordítása.

Anyám úgy élt e földön, mint a bús vezeklő,
nem fénylett fény neki, se szín, se jószagú nyár;
az évek lombja közt nem enyhülésre lelt ő,
csak oly gyümölcsre, melynek íze rossz hamu már.

Szegénység verte ifju arcát, mint a vad por
szemébe mardosott s könnyekkel enyhítette,
lassan legyúrta őt a töredelmes agg-kor
s a hullámzó homokban eldőlt gyenge teste.

Sötét esztendők nyúga fölsebezte állát,
az élet elkopott a munka taktusában,
de bágyadó mosollyal várta jó halálát
és ajka hála-szóra nyílt a nagy tusában.

A templomok nyirkos kövén gyakorta térdelt,
az oltárlépcsőn síri gyertya gyúlt remegve,
s az illatos vigaszt és jó reményt mint fény-telt
malasztot fogta föl lelkének drága kelyhe.

Óh, örök titkok mély tűzébe lőtt arany-nyíl,
Anyám, ki már csak fény és gyönyörű sugár vagy!
hullámokon futó neved már hangtalan hír,
de mégis itt vagy és közlőrlől érzem árnyad!

Ponnyadt virág vagyok, kit megholt véred keltett,
én könnyeid vizéből nőttem fájdalomra,
az élet keserű ízét belém lehelted,
hogy ezt a csókot lelkem mindig fájva zsongja.

S midőn az éj csöndjén az éjfél zöldje rezdül,
főkelsz sírodból és gyúrt ágyamat megosztod,
lehelletemben is lehelve lengsz keresztül
s hangom hullámain éledve úgy zokogsz ott.

Testem kitágul, mintha tested égne benne,
szemembe átömölt szemed sötét varázsa;
tebenned gyúlt a misztikus hit égedelme,
de véres tűzben engem elfogyaszt a máglya.

Árnyékok így legyen, szomorú lett a lelkem;
nem fénylik fény nekem, se szín, se jószagú nyár;
az évek lombja közt nem enyhülésre lettem,
csak oly gyümölcsre, melynek íze rossz hamu már.

Bécsi notesz.

Marek Antal dr.

Két nappal Bécsbe utazásom előtt, fáradt énekszóval különös bucsusok érkeztek hozzánk a hűvös szeptemberi estében. Elől Mária-lobogókat kapott el a szél, szegény, rongyos, mezítlábás emberek előtt. Harminc kilométerrel lábukban jöttek a sáriak százhatvanöten, templomunk harangjának kongása közepette. Másnap reggel további harminc kilométer messzeségben Máriabesnyő állott hívogatóan előttük. Ugy hullottak le szállásaikon a szalmára, mint a megdöntött zsákok. Tavaly alig hatvanan jártak erre, ma a nyomorúság esztendejében százhatvanöten. Micsoda erő él bennük, sovány, agyon dolgozott asszonyokban, fáradt férfiakban, hogy négy nap alatt százhusz kilométert gyalogolnak, szalmán hálnak a hűvös éjszakában, véres talppal menetelnek országúton énekelve, hogy köszöntsék Máriát, a mezők liliumát! Kik ezek az emberek, hogy a kegyetlen tél mardosása előtt még könnyörögni mennek oly messze? Hány Jézus gyermek, hány Mária festvér van soraikban, hány láthatatlan keresztet hordoznak ácsolaflanúl vállaikon s hány kis gyermek játszadozik most odahaza, a búcsufiáról álmodozva a szomorkás házak előtt? S arra a húszezres főmege gondolok, amely a Ringen vonult el másnap, a fáklós fiatalok lobogó fénytengerében két teljes órán át a vofivskirche ünnepi szívverése közepette. Hivatalnokok, tanárok, papok, orvosok, egyszerű parasztemberek állottak a sorban, hogy a hiteflemek városán át meghordozzák a kéfezeréves érintetlen hit nagyszerűségét. A horogkereszttel feleszemetelt utcákon még nem volt ekkora főmeg, a Hitler mogendoviddal telemázolt falak mentén nem szorongott még ennyi ijedt, áhítatos ámulatba esett ember. Bécsben, vagy Ecseren, bécsiek vagy sáriak, — mindegy. Roppant lépésekkel főmegek indulnak el, lépéseik koppannak keményen az útcaköveken s tompán az út porában, de egyforma hittel menetelnek Krisztus országa felé, ahol nem kell útlevel, de még vizum sem, ahol a vámnál csak a lélek tisztaságát nézik a vámőrök.

Ilyen félelmetes, nagyszerű főmeg tudunk lenni ünnepi alkalmakkor! S az élet útemét mégsem mi diktáljuk egységesen Krisztus szellemében s a magunk tiszta szándékú akaratában. Sem fenni, sem szenvedni nem tudunk együtt, nem jajdulunk fel világszerte, ha vérünket bántják, nem diktálunk kérlelhetetlenül erkölcsi világnézetet sem. Néma főmeg vagyunk, tudjuk az élet célját és értelmét, közel vagyunk a halálhoz, mint a parasztlak odakint a falvakban, nincs bennünk hívság a világ gyönyörűségei iránt, sem gyűlölet sem harag. Néha egy kissé átszáguld rajtunk az élet, befemeti arcunkat, szépnézésű szemünket, imádságos lelkünket. De meg nem halunk a pusztában, mert nagy misszióval élni hagyott Isten. Vértanúkat, szenteket adtunk eddig a világnak. Szent Feren-

ceket s szent Terézeket, Szent Ágostonokat és szent Xavé-
reket. . . Vajjon a világ tudja-e kik voltak ők ?

Ilyet még nem látott a horogkereszt szájában vergődő Bécs.
A régi császárváros fénye, mozgalmassága s fontossága tért
vissza néhány napra. Elfűntek az utcásookról a koldusok
(néhány napra összefogdosták őket) a nyomorúság örök
mementói, a kopott, szürke falak is mintha újjá éledtek volna,
a schönbrunni park fái is felneszeltek egy pillanatra, a Burg
álmodozó épülettömbjei is mozdulni kezdtek, mert Bécs kato-
likusságának nagy demonstrációja életet lehel a kövekbe. A
horogkereszt főszomszédságában nagyjelentőségű ünnepség
volt ez, a Dollfuss főhadnagy úr vitézi tette, ahogyan meg-
imádkoztatta ezt a nagy, gemülich várost.

Talán a világ legnagyobb misehallgató tömege volt ez
itt együtt a schönbrunni kastély hatalmas téglalaakú parkjában.
A Gloriette is hemzsegett a sokadalomtól, amely áhífatból

Ignotus írja

a bécsi Kat. nagygyűléssel kapcsolatban :

Mialatt a katolikus nagygyűlés tartott s nyílt tereken miséztek a
kardinálisok s püspököket oltári öltözetben lehetett gyalog látni a Heiden-
platzról ki jövet a Ringre, én folyton azon tündöttem, hogy mit szólnának
ehhez, ha erre a néhány napra feltámadtak volna, a Lenauok, még a
Grillparzerek s min a márciusi és bürgérminiszteriumi liberális mágánások
és publicisták, kik reggeli uzsonnára papot ettek s a klerikalizmus elve-
szítésében látták a kor legfőbb hivatását? A márciusi időktől fogva két-
három emberöltőn át a vallás — bármelyik — antikválnak tetszett, köve-
tése elmaradtságnak vagy képmutatásnak s tudományos, politikai, de még
erkölcsi haladást sem tudtak elképzelni ha előbb a vallásos hitet útból
el nem teszik. De aki most látta, hogy ennyi liberalizmus, szocializmus és
szabad gondolkodás után Európa közepén egy kétmillió nagyváros képébe
mily természetesen illettek bele bíborköntösök s a miseingek, a tündöklő
templomok s a sugárzó keresztetek, a haragszó milyen otthonosan szól, a
térdelés milyen önként adódott: az nem hiheti, hogy mindez csakis és
tisztára az Egyháznak tökéletes diplomáciája, mellyel minden időknek
minden esetlegét a maga javára tudja fordítani s minden fordulatban fölül
tud kerülni. Ugyanazon Bécsben, Ausztriában és mai világban, hol az
aufklärista második Józseftől fogva szinte mindmáig éppen a legjobbak
mint az emberi szabadság s az emberi méltóság utolsó menedékéhez
bújnak oda. Ezt nem tehetnék s nem tennék, ha lelkükben valami húr
nem volna, mely velerezzzen a harang szavával s honnan szétfutnak az
idegszálak szembe és térbe, hogy felcsillanjon a kegyes színek láttára,
meghajoljon az alázat indulatától!!

és kíváncsiságból verődött össze, odáig is elhallik, ahogyan
hatalmas hang hirdeti a hangszórók öblös forkán keresztül
az Igét. S a főmeg énekel, mintha a templomban ülne. Ott is
ül, mert a kupolát Isten borítja a misézők felé, alkotva a leg-
szébb templomát a legkékebb s legékezebb kupolával, a leg-
ősibb padlózatfával s a legtermészetesebb határvonalakkal. . .

A Stephanskirche, amely most hatalmas méreteivel az
ünneplés központjában áll, csakugyan impozáns remeke a
katolikus templomépítésnek. Neve utáni ítéelve közünk van

hozzá nekünk magyaroknak is s így kétszeres meghatódottsággal lépjük át kapuját. Ott térdelünk le az oltár előtt s Dárdai barátom azzal a mozdulattal simítja végig az arcát, amellyel az ember a fáradtságot törli le szeméről s homlokáról az Isten házában. Emberi mozdulat ez, sokszor láttam már templomokban, ahogyan az utca rohanásából betérnek a munkától agyonhajszolt emberek, letérdelnek s végighúzzák kezüket az arcukon, mintha az élet álarcát vetnék le onnan, hogy tiszta fiúi ragyogásban álljanak fáradt vonások nélkül Isten színe előtt. Modern, gyönyörű katakomba ez, sötét inferiörjével. Egyik mellékoltáron pap misézik s a gyertyák lobogó fényében ma is az első keresztények áhítatos dacos arcát látom. Szemben álltam velük s fotografáltam refinámra az arcukat, amelyeket ma is úgy őrzök, mint legszébb emlékeim a Stéphaniskirchéből.

Tiroliak. . . Ezerszám voltak ott, zárt sorokban, színes ruhákban, mord, szakállas arccal, hatalmas régi flintákkal, régi osztrák-magyar monarchiában viselt kardokkal. Mint őrzik tradíciójukat ezek a nehézlépésű parasztok, mint cipelek vállaikon harciasan az ócska flintákat, régi fegyvereiket, alabárdjaikat, szöggel kiverő hadaróikat. Mennek a sorokban, látom halott fáradtak, ahogyan a Máriahilferstrassén keresztül szállásaikra vonulnak hangos zeneszóval. A jó bécsiek megmosolyogják őket a Práterban, a Ringen, hatalmas tollaik, színes öltözékeiket, esetlen mozdulataikat. Pedig ők komolyan veszik népviseletüket, ősi vallásukat, történelmi hivatásukat. Mennyi hit kell ahhoz, hogy ők a világ ily gyors metamorfózisában, a rumba és a kivágott fürdőtrikó világában ilyenek maradtak, rajongással történelmük s ősi viseletük iránt.

Boldogult apám a gazdag császárvárosban a múlt század végén járt. Onnan hozta citeráját, amelyen jódleres nőket tudott pengetni olykor ha jó kedve volt. Pénze fogytán (legkedvesebb emlékei közé tartozott) frakkban és kemény kalapban fát vágott fizetségért. Bohém ember lehetett akkor fajt az apám, hogy ezt hideg téli reggelen meg tudta tenni. Sokat gondoltam az apámra, aki más korban élt, más Bécsét látott s az amit látott, azt is másként látta, kék, kedves szemére emlékeztem s a múltjára, amelyre úgy hajlok néha könnyes szemmel, mint asztalra az, aki nagyon egyedül van...

Az »UNGARISCHE JAHRBÜCHER« írja az Új Életről más ifjúsági kiadványokkal kapcsolatban: »Sokkal gazdagabbak ennek a fiatal katolikus lapnak a számai, melynek munkája kéz a kézben halad az egyetemes magyar új kat. akcióval, mely azonban sokoldalúságában, a szociális és világnézeti állásfoglalás erejében ügylátszik a mozgalom összes organumait felülmúlja.«

Az Egyház és a Harmadik Birodalom.

Kézai Béla.

Mint vihar után, ha a nap kisűt, úgy foszlik a rejtélyesség köde arról a forradalmi panorámáról, amelyet a weimári demokráciára következő hitleri diktatúra jelentett a sokat próbált német nép számára. Kétségtelenül, ma már tisztábban látjuk az ott végbement átalakulás belső és külső okait, mint a pánikot okozó földrengés lázas perceiben s így módunk van arra, hogy szintetikus keretbe foglalhassuk a rajnamenti zürzavar nyújtotta jelenségeket. A képkeret, amit ez a szerény dolgozat adni akar, természetesen nem végleges és teljességet sem ígér, különben felesleges jóslatokba kellene bonyolódnunk. Bizonyos, hogy ez az új diagnózis sok tekintetben helyesbíti néhány eddigi állásfoglalásunkat, főképpen az első megrebbe-nés keltette ítéleteinket, anélkül azonban, hogy katolikus szempontból az új forradalom morális és szellemi alapelveire vonatkozó korábbi véleményünket megmászítsunk kellene. Valóban nincs okunk erre a dicstelen visszavonulásra, ha a látszólagos tények a káröröm kétes forrásaivá lettek is, mert a gyűjtőtáborok drótsövényei közé szorított igazság túléli a szorongatás óráit. A megfélemlítés szelleme, amely ma Európában leplezetlenül jár, csak azokat némíthatja el, akiket nem itatott át, ha lassan is, az igazságszeretet bölcsesége. Számunkra felette vigasztaló, hogy a hitleri válsághangulat kellős közepén egyedül a katolicizmus foglalta el az európai közvéleménynek azon legmagasabb stratégiai pontjait, honnan hosszú időre változatlan, történeti érvényességgel vizsgálhatja a német eseményeket. Pedig a katolicizmus felvonulását távolról sem kísérte oly fülsiketítő hangzavar és halálordítás, mint amelyet a német emigráció hallatott s mindazok az európai elmék, kik idegeik feletti uralmukat elveszítették. A katolicizmus nem vité el a maga tekintélyi instrumentumait, keresztjeit és templomi zászlóit azokra a párisi és londoni demonstrációkra, amelyeknek burkolt céljuk volt, hogy egy hetvenmilliós népet erkölcsi és gazdasági vesztégzár alá helyezzenek. A katolicizmus lényegével nem volt összeegyeztethető a bosszú és a megtorlás ama megnyilatkozása, amely a nemzetközi szabadkőművesség és sovinizmus szolidárisaít ezekben a napokban elragadta — egészen a „szemet-szemért“ elv szélsőségéig. Mégis, ma mindenki tudja s bizonyos körök, kiknek érdekeivel megegyezik, nyomatékosan kihasználják azt a köztudatot, hogy a katolicizmus a mai Európában változatlan intranzigenciát képvisel a hitlerizmussal szemben. Az a benyomásunk, mintha ez a megnyüzgetett nemzetközi polgári lelkiismeret, ma a katolicizmus tekintélyi sleppjébe csimpaszkodnék s főle várna irányítást egy kérdésben, holott azelőtt aligha lett volna kapható arra, hogy az egyház véleményét más kérdésekkel kapcsolatban is meghallgassa. Azonban az egyháznak néma, de eltökélt, inkább várakozó, mint agresszív kérlelhetetlenségé-

gének okait nemcsak abban látjuk, hogy az örök dolgokra beirányított világszemléleténél fogva mindenkor megtalálja az emberi dolgokra vonatkozó ítéleteinek legbölcsebb mértékét. A valóságban az történt, hogy az egyházat nem érte változatlanul és készületesen a bekövetkezett felfordulás. Hanem ezúttal is, mint kétezeréves története bármelyik szakaszán, úgyszólván minden hivatásos forumot és tekintélyt megelőzve fogta fel ezt a mozgalmat is s tisztán látta annak következményeit. Hogy ellenakciója nem volt oly erőteljes és olyan szívósan következetes, mint más erkölcsi és értelmi herezisekkel szemben, annak igen megfontolandó okai voltak.

Ezek közül az okok közül a legnyomatékosabb, hogy csupán az egyház volt az egyetlen, amely a nemzetiszocialista mozgalom antifolsevista tendenciáját őszintén méltányolta. A másik, nemkevesébé fontos ok az volt, hogy a hitlerizmus épen azt a liberalizmust rombolta le minden idült intézményével együtt, amit maga az egyház is kitartóan kárhoztatott. Hitler tehát méltán tekinthette magát az isteni világterv közvetett végrehajtójának, az egyház kardjának, ha ugyanakkor a Karolingok alázatával rendelkezett volna. Minthogy azonban ez az erény nemcsak a múlt századfiainak, hanem az új korszak Machiavelli-einek leikéből is hiányzik — bár az új konkordátumban a méltányosságnak nem közönséges jelét adta, meg kell állapítanunk, hogy Róma kibékült ugyan az új állammal, de a hitlerizmus világnézeti programjával egy pillanatra sem vállalt közösséget. Napjainkban már minden értelmes katolikus tudja, hogy XIII. Leó pápa a liberalizmus romboló jelenségeire s előrelátható következményeire olyan korszakban hívta fel a világ figyelmét, amikor ennek a romlásnak nyomai sem mutatkoztak. Mégis az egész, mai anti-liberális és antikapitalista európai közvélemény, természetesen anélkül, hogy tudná kinek szekundál és kitől plagizál, — ennek a zseniális látnoknak érveit szajkózza és dörgedelmes vezércikkekké hígítja azokat.

XIII. Leó s az Egyház nem tehet arról, hogy évtizedekkel ezelőtt elhangzott figyelmeztetései alaposan meghemperegtek az aktuális szenvedélyek és balvélekedések porában s eredeti intencióit túlrángatták az egyetemes igazságosság határvonalán s bizonyos, nacionalista és fajelméleti jelszavak hozzáadásával a reakció evangéliumát rótták össze belőlük. Ilyen körülmények között tisztában kell lennünk azzal, hogy Hitler antifoleralizmusa és rendi állameszméje csak kontár másolata, de nem gyakorlati megvalósulása XIII. Leó és XI. Pius történeti szándékainak azon együgyű oknál fogva, hogy homlok-egyenest ellenkező az a szellem, az az erkölcsi felfogás, ami az eredeti elgondolást s annak hitleri mását átsugározza. És ez az a különbség, ami az Egyházat elrekeszti a hitlerizmustól, mint ahogy az Egyház bizonyos tekintetben mindig távol állott az evilági dolgoktól s meg kellett őriznie semlegességét és egyetemességét még akkor is, ha az idők folyása az ő szekerének kerékvágásához igazodott.

Az európai új életformaszületés e kataleptikus pillanataiban a növekvő fömegtéboly e sötét korszakában, midőn a csordaemberiség a félműveltség kőbaltáit megragadva immár rohamra indult s új Cézárokat, új bálványokat hoz vállain a mélyből, az Egyház nyugodtan végzi a maga történeti számvetését. Ez a számvetés pedig abból áll, hogy a maga részéről: liquidálja a XIX-ik századot s ezzel kapcsolatban temporális intézményeinek különböző formáit is. Tehát leépíti mindenütt a liberális parlamentarizmus katolikus szerveit, ezek között olyan hatalmas szervezetét is, mint a német Centrumot s híveit, papjait, igen bölcsen elfiltja, elvonja a Parlamentü közéletben való részvételtől. Úgyszólván ő az, aki a léket kapott életformák süllyedő hajóját az utolsónak hagyja el, mint a kötelességét teljesítő kapitány s a hon lázongó és kétségbeesett hajósnépét új gályára vezérelje.

Szerény meggyőződésünk szerint ez a magyarázata a német politikai és szociális katolicizmus — kívülről nézve megdöbbenő — összeroppanásának. A hitlerizmus, mint par excellence európai forradalom, noha az európaiságnak csak a reformáció utáni tradícióiból válogat, nem másolhatta az orosz marxizmusnak Európától merőben idegen szellemét. A rendiség és szociális kérdés katolikus értelmezésétől távol, azonban a katolikus németségnek egészen a középkorig visszanyúló gyökerei révén kapcsolatban maradhatott a kereszténység szociális eszmevilágával. Ha tehát az új állam átveszi ennek az európai kereszténységnek szociális indításait s azoknak megvalósítását beigérte, az Egyház és a szociális katolicizmus félre áll a világi hatalom útjából. Másrészt a parlamentarizmus bukása szükségszerűen követte a parlamentáris katolicizmus felszámolását is azzal a különbséggel, hogy amíg a parlamentü állam intézményeit idegen és új kezek semmisítették meg, addig az Egyház maga hajtotta végre a visszavonulást azokból az állásokból, amiknek megtartása valóban csak addig volt szükséges, míg ellenfelei ugyanazokkal az eszközökkel és harci módszerekkel támadtak. A katolicizmus tehát nem pozíciót veszített, hanem pozíciót cserélt. Bizonyosak lehetünk abban, hogy ez az új állás ugyanolyan erős lesz, mint az előbbi volt, honnan közvetlen közlelről vehette puskavégre Bismarck kulturharcosait, a wilhelminusi kornak militarista hurrázóit s a weimári zászló alatt elmerült, háború előtti rendszer cserépbálványait. A parlamentáris pártformációkban harcoló polgárságnak nem volt Rómája és Moszkvája, a szociáldemokrata szolidaritásnak „fundamentumai” pedig ugyanolyan nem létezöknek bizonyultak, mint a világháború kitörése napján. A hitlerizmusnak tehát ma csak két kombattáns ellenfele maradt: Róma és Moszkva.

Helyesebben: az előbbinek Hitler az ellenfele, az utóbbi pedig Hitlernek az ellensége. Ezért Róma a pozitív ellenlábás, aki a hitlerizmusban erkölcsi és értelmi herezist lát, egy új középkori, germánjogra építkező államot, de ezt az államot nem Róma kereszteli meg, hanem Luther. Moszkva a

reakció ellenfél, amely a hitlerizmusban sui generis európai forradalmat észlel, amely a kapitalizmus arany és acél erődítései helyett a nacionalista lelkeség és faj eleven sövényei mögé akarja zárni őt. A szkizmatikus Moszkva azonban csak a reformáció utáni Európát, a XIII. és XIX. század Európáját ismeri, amelynek racionalizmusa, kapitalizmusa és faji imperializmusa gyűlöletes emlékeket hagyott maga után a „szent” Oroszország lelkében. (Most, hogy szisztématikussá tették ezt a misztikus moszkovítaságot, sub specie aeternitatis keveset változtat a tényeken). Nem is lehetnek tehát igazi fogalmai arról a másik Európáról, amely másfélezerév lelki kulturája és a római kereszténység jogán, a bolsevizmus tulajdonképeni gátfája. De ugyanennek a másfélezerévnek jogán az elmúlt négy száz év világnézeti és politikai kaoszából új Bábeli tapasztók elfogultjaival szemben is felveszi a harcot.

Tamás Lajos:

Oszlopok.

Se dísz, se faragás, se festék nincsen rajta.

Maga a zordon természet, csupa erő.

Terméskövekből rakták össze,

Hogy erkélyt tartson,

Palotát tartson,

Templomot tartson.

Mások helyett is görnyed ő.

Az erkély ragyog a napfényben, csipkés vasrács

Övezi körül finom és uri homlokát,

Az erkélyen a zene szólhat,

Virág nevelhet,

Banán heverhet,

Arszony sütkérezhet.

A háznak büszke külsőt ad.

Az erkély alatt ki veszi észre két

Homályban meghúzódó, szürke oszlopot?

Pedig ha egyszer elfáradnak,

Híába várás,

Híába függöny,

Híába csipke,

Az erkély mégis porba rogy.

Ilyen oszlopok tartják a rendet, nevük nincs,

Nem hősök, nem lovagok, csak dolgozó emberek.

Kézük a munkától sokszor véres.

Ilyen a szolgáló,

Az irnok, a pincér

Az inas, a béres.

Nélkülük erkélyen zúlni nem lehet!

S Z É M L E

Róma szava

XI. Pius pápa ajkáról különösen mostan, a jubileumi év alatt nap-nap után hangzik el a világ legkülönfélébb részéről összesereglett zarándokok változatos csapatai előtt. Kötetekre menő eszmefuttatásokat lehetne e pápai szózatokból összegyűjteni: mindmegannyi tanuságával annak, hogy korunk bajaira, problémáira Róma adja meg a találó választ.

Kiragadunk most a pápai szózatokból egyet; azt, melyet az olaszországi katolikus akció ifjusági csoportja vezetői és 1500 ifjusági kiküldöttje előtt mondott. A pápa elsőben jelentésüket hallgatta végig. E jelentés a következőkről számol be: Országos ifjusági hét, egyházmegyéenként külön hét a vallásos kultúra ápolására, általában a vallásos továbbképzés iránti érdeklődésnek az ifjuság körében való rendkívüli emelkedése, a vallási kultúra mellett különösen a szociális kultúra ápolása, egységes ifjusági katolikus akció vezérfonal kiadása és tömeges terjesztése, egy külön nap, melyen az ifjuság széles rétegei jó papokért imádkoztak és a papnevelés költségei fedezésére apró adományaikkal hozzájárultak, a missziókat ismertető és támogató munkában való tömeges bekapcsolás, Krisztus keresztyének elhelyezése ezernyi családi otthonban, műhelyben, üzemben és más munkahelyen, ajándékkal a pápának öt hatalmas kötet a katolikus akció több ezer legifjabbja önálló dolgozataival és cikkével arról, hogy Krisztus megváltási művének mik az áldásai az emberiség számára; végül a lefolyt egyesületi év folyamán a katolikus akció ifjusági csoportjaiból 2443 papl, szerzetesi, vagy misszionáriusi hivatalos.

Válaszában hangsúlyozza a pápa azon a pedagógiában is nem ritkán elhanyagolt elvet, hogy a kötelességek egyik legeléseje a hála, az elismerés azért is, hogyha az ifjuság valamit jól tesz, helyesen cselekszik.

Felpanaszolja XI. Pius, hogy vannak ma is nagy számmal, akik ugyan gazdagok sokféle különben hasznos ismeretekben és ezekkel a külső, pusztán anyagi kultúrának hatalmas alkotásait tudják is létrehozni. Hiányoznak azonban belőlük a legfontosabb, a legalapvetőbb fogalmak és ismeretek: nem alkottak maguknak képet az ember céljáról, az emberi lét földi és földöntúli rendeltetéséről, az ember erkölcsi méltóságáról és minden érték ősforrásáról, Istenről. Ebben az

ókorai pogányok s a modern utpogányok egyaránt szánalomraméltóak. E fogalmak, e meggyőződés hiánya a végadó oka az istenfeledte kultúrák és társadalmak pusztulásának. Jézus hozta itt a gyógyulást: tisztult vallás-erkölcsi fogalmakat. Az ő tanai nyújtják a valódi általános emberi testvériséget. Ezeket pedig nem csak ismerni, hanem átélni, az életben valóvá váltani is kell. Az eszmei fényt kell, hogy szeretet és jótett töltsse. Nem elég a gondolat. Kell, hogy ehhez járuljon a tett, az akció. Krisztus tanát egyénben és társadalomban tudatosítani és ható erővé, tetté, léletté alakítani: ez a feladata a katolikus akciónak. Ebben közreműködni életkoruk, iskolázottságuk, személyes körülményeik szerint: ez a feladata az ifjusági katolikus akciónak.

Ifjusági kérdések

A kolozsvári Majláth-Kör évnvtő közgyűlése. Nov. 3-án tartotta a kolozsvári Majláth-Kör évnvtő közgyűlését. Több, mint 70 főiskolai hallgató előtt mondta el Venczel József, ifj. elnök megnyitő beszédét, melyben a kisebbségi fiatalok feladataira mutatott rá, arra a harcra amit gazdasági és kulturális téren kell vívniok. Bolgán Dezső és Rohrer Károly titkári jelentésekben vázolták a Kör programját, mely szerint a munka 3 irányú: 1) a szociális munka, 2) az erdélyi magyar kultúra munkálása és 3) a főiskolai továbbképzés. A munkát 4 csoport vállalja: a tanárjelöltek, a jogászok, természettudományi és a szociális szeminarjum. A programmal valója után Márton Áron emelkedett szólásra. Beszédében rámutatott a Majláth-Kör különleges helyzetére, keresztyén és magyar hivatására. — „Az egymásra torlóó események mindennap amelleit hoznak bizonytságot, hogy a multban elkövetett nagy társadalmi, gazdasági és politikai bűnöket, az azok következtében az emberi élet külső és belső síkján egyaránt előállott zűrzavart csak a keresztyén gondolat becsületes megvalósítása hozhatja helyre” — Figyelmezteti a kört, hogy tehetetlen elemeket ne tűrjön meg magában; kevés lelkes emberrel többet tud, mint sok tehetetlennel. — „Velünk az van — mondja — és az lehet, akinek a keresztyénység nem kurzus, hanem belső meggyőződés s aki a keresztyénység nagy parancsa szerint mások kára nélkül de mindennél jobban szereti édesanyját: a fáját.” — Márton Áron beszéde nyomán elhatározta

a tör, hogy csak azokat a katolikus fiatalokat veszi fel kebelébe, akik meggyőződésből katolikusok, valamint a kat. akció megindítására kisebb de lelkes csoportot szervez a főiskolásokból. A munka fokozására a közgyűlés végén 5 pályatételt hirdettek ki. Az évnnyitó közgyűlésük alkalmával szeretettel üdvözlöjünk mi is, szlovenszkói kisebbségi fiatalok, erdélyi katolikus testvéreinket és bajtársainkat.

Sokkal józanabb dolog az idő szellemének irányt adni, mint az által hajtatni.

Széchenyi István.

Francois Mauriac írja: A francia diplomás munkanélkülekről:

... fiatal polgárok ezrei állanak ma szemben éhséggel és nélkülözéssel. Közeledik az idő — talán már itt is van — amikor a francia országutakon is kiéhezett fiatalemberekből álló csapatok fognak ide-oda tévelyegni. Figyelmünket leköti a segélyezett munkanélküliek egyre növekvő tömege és nem vesszük észre azokat a fiatal polgárokat, akik, mint a csapdába zárt madár, vergődnek kiutat keresve, miközben állandóan zárt ajtóba ütköznek. Azelőtt azok, akik nem tudtak rögtön elhelyezkedni, menedéket találtak a családjaiknál — ma . . . ? Ki ismeri azokat a tragédiákat, amelyek előkelő családi házak díszes homlokzatai mögött lejátszódnak?

Mit várjanak ezek a fiatal emberek a családjuktól, amely legtöbb esetben szintén tönkrement? Nem marad ezeknek másuk, mint a fiatalágus és a zavarodottságuk. Nem fognak ezek egyszerűen állni és egy forrongó sereget alkotni, amely, mint Németországban, felajánlja szolgálatait minden vállalkozásnak? Hogy véghezvigyék azt a forradalmat, amelyről állandóan beszélnek, nem fogják kihúzni a semmiből azt az embert, akiknek még nincs neve, az ismeretlen, aki jönni fog?

És mégis, mi, szülők, akik még keresünk, nem úgy n-veljük fiainkat, mintha a világ lakható volna számunkra? Visszákát tesznek le, amikkel semmire sem fognak menni, táncórákat vesznek és tervezgetik, hogy egy évet Angliában fognak tölteni — gondolkoznak, hogy Oxfordot, vagy Cambridget válasszák-e? . . .

És ha hirtelen megbetegszünk, vagy meghalunk? Nem lett volna jobb ha inkább cipőt készíteni tanultak volna meg? Nem lett volna jobb nekik, ha elfoglalták volna a műhelyekben azoknak az inasoknak a helyét, akiket elvonzott onnan egy iskolai ingyenhely csillogása?

Szociális — gazdasági — kulturális kérdések.

A világ szövetkezési élete számokban. A Nemzeti Munkaügyi Hivatal most adta ki a szövetkezéssről szóló évkönyvét, amely érdekes és tanulságos adatokat tartalmaz. 1931-ben a világ 54 országában (ennyi tartozik a Nemzetek Szövetségéhez) 604.684 különböző válfajú szövetkezet működött 152 millió faggal. E szövetkezetek áruforgalma 26 milliárd dollárt tett ki (830 milliárd Kc). Európában, Oroszországot kivéve 151 ezer szövetkezet van 39 millió faggal. A legnagyobb számokat Oroszország mutatja, de mint tudjuk, a szovjet gazdasági élete úgyszólván teljesen szövetkezési alapokon nyugszik, természetesen mindez az állam kezében van. Magában Oroszországban több mint 300 ezer szövetkezet működik 96 millió fagléttszámmal.

(Szövetkezési Ujság.)

Nemzeti öncélúság. Sok fogalomzavar, sok félreértés van e kifejezés körül, hogy „nemzeti öncélúság”. Mi e kifejezést nem nemzeti ünnepeken, vagy politikai gyűléseken elérhető hatás szempontjából nézzük, hanem a keresztény bölcsélet acélosan precíz, kristálytisza világánál. A bölcsélet szerint öncél a szó tulajdonképeeni értelmében az, amiért minden más van, aminek minden más mint eszköz alá van rendelve. A keresztény bölcsélet szerint pedig csak egy öncél van: Isten. Ő a Teremtő, a Vezető, a Gondviselő, a legfőbb Célirány. Tehát csakis Ő az öncél a szó abszolút és filozófiai értelmében. Minden más érték Vele szemben csak teremtett, alárendelt érték, mely Isten nélkül nem is létezhetik, tehát ön-

II. évfolyamunk tartalomjegyzékét januári számunkhoz mellékeljük!

cél sem lehet. Ha nem vagyunk istentagadók, ezt el kell ismernünk. De akkor a nemzeti is és mindazon tengernyi nagy érték és erő, ami a nemzet szent eszméjével van kapcsolatban, nem más, mint kisugárzása az isteni alkotóerőnek, tehát — akármilyen magasatos — de mégis csak alárendelje Istennek. Ezért, ha nem vagyunk istentagadók, el kell ismernünk, hogy Istentől, Isten alárendeléséből és életirányításából meríti a nemzet is erejét, fenséges mivoltát. Az pedig, hogy a nemzetnek minden fia kell, hogy nemzetének hű és áldozatkész fia legyen, szintén az Istenadta rendelésben, parancsban leli fel végső és legszilárdabb alapját. Tehát a nemzet nem öncél a szó abszolút és bölcséleti értelmében. Azonban azok, akik a nemzetre az öncélúság jelzőjét vonatkoztatják, rendszerint nem gondolnak e szó filozófiai horderejére. Tulajdonképp csak azt akarják az „öncélúság” szóval kifejezni, hogy a nemzet fölötté áll az egyéni, vagy csoportérdeknek. Hogy utóbbiak, mint eszköz a célnak, alá vannak rendelve a nemzet egyetemleges érdekének. Világos, hogy ezt mi is teljességgel valljuk, hisz ez a keresztény állambölcséletnek és szociológiának sarkalatos pontja. Azonkívül azt is ki akarják az „öncélúság” szóval fejezni, hogy a nemzet nem lehet tőle idegen tényezők alárendelt, elnyomott függvénye. Ez is tanítétele a keresztény állambölcséletnek. XIII. Leo pápa pedig egyik tétele megnyilvánulásban, 1888 évi június 20. kelt körlevélben külön is kifejezi ez utóbbi gondolatot a következő alakban: „Az sem itéli el az Egyház, ha egy nép zenekinek sem akar szolgálni; sem idegennek, sem (saját) urnak; föltéve, hogy ez nem az igazságosság rovására történik”. Ismétlem: világos, hogy mindezt mi is valljuk. Mindez nem egyéb, mint része a krisztusi világnézetnek. Azonban mi tudjuk azt is, hogy mily végzetes félreértésekre vezetnek homályos, félreérthető, tehát rosszul használt fogalmak és kifejezések. Ezért mi nem csak szándékainkban vagyunk tiszták, (amit föltételezünk azokról is, kik nemzeti öncélúságról beszélnek hanem fogalmainkban, kifejezéseinkben is. Ép ezért mi az „öncélúság” szót csakis Istenre vonatkoztatva használjuk: különbenis azon tudatban, hogy ezzel nemzetünknek is még szilárdabb- és jogalapot nyújtunk.

Pfeiffer Miklós.

A kapitalizmus utolsó mentsvára, a kiegyensúlyozottság és polgári megelégedés legendás, paradicsomi szigete: Svájc, az európai krízishullámok szörnű csapkodásában szomorúan jelenti, hogy január végén a katasztrofálisan növekedő

munkanélküliség túlhaladta a 1000000-ós számot, ami a háborúutáni (1921-22) kisebb válság munkanélküliindexét jóval felülmúlja. Akkoriban ezen az építkezés növelésével és az SBB (Svájci Szövetségi Vasutak) elektrifikálásával igyekeztek segíteni. És ez a megoldás nagyszerűen bevált: a munkanélküliek számát sikerült jelentékenyen leapasztani. Ma ennek éppen az ellenkezője tapasztalható: senki nem épít, nincsen vállalkozási kedv. Egy lelkiismeretlen építkezési spekuláció periodusa ugyanis Svájc határ mögött. Így tehát a lakás szükséglet ki van elégitve, a városokba való beözönlés az ellanyhult kereskedelmi, gazdasági életre való tekintettel megcsapant. S B B vonalai eltekintve néhány jelentékeny vicinális járatról minden elektrifikálva vannak.

Az idegenforgalom megcsappant. Közép és keleteurópából úgyszólván senki sem jön. A háborúelőtti tömöttpénztárcájú balkáni nábob svájci magyar bánti földbirtokosok, akik a Lac Leman mellé jöttek elkölteni mesés vagyonukat — már csaka történelmé. A hagyományos baedeckeres knickebockeros angol, vagy amerikai ritka mint a fehér holó. Es Németországról — ne is beszéljünk. Idegenforgalmi szempontól talán még Genf a legjobb üzlet. A külföldi tőke, ha nem is menekül, de tartózkodóan viselkedik Svájccal szemben. Ma már talán odahozza sem suttogják diszkrétmosságú, „jólértesült” nagynénik, hogy X.Y. vidéki pénzkapacitás kicsempészte vagyona jórészt és egy svájci bankba helyezte el, ahol pedig nem is kap utána kamatot. Dehát ami biztos az biztos. Csakhogy manapság semmi sem biztos. A mi derék kapitalistáink igazán nem tudom mibe mentik vagyonukat, mikor már a modern aranyborjú: Dollár Ófelsége is leszáll trónusáról és már az arany sem szent nem bizony, a legabszurdabb fixió, amit ember valaha kitalált! és holmi elektromos pénzstandardról hallatszanak hangok. A svájci bank azonban mintha minderről nem venne tudomást, struccpolitikát folytat. Játsza a megingathatatlan, aki fűtül a krízisre. Egy svájci nagybank, amint a konjunktúra bő esztendeiben, ma is 8 százalékos osztalékot fizet részvényeseinek, csakhogy megőrizze presztizsét a nemzetközi tőkepiacon. Inkább az alapítókéjéhez nyúl, mintsem nyíltan bevallaná, hogy csak 2 vagy 4 százalékos osztalékot tud adni. Még felháborítóbb egy kis, helyiiparbank pofeszkedése, mikor 8 és negyed százalékos osztalékot fizet. Ennél kétfős bűn ez a szembényvesztés, mert inkább összeütközésbe kerül tulajdonképeni céljával, hogy tudniillik a kisiparosok számára hiteleket és olcsó kölcsönöket nyújtson

csak hogy a 8 és negyed százalékos osztálékkal hírnevét megtartsa. De ezen nincs mit csodálkoznunk, mert nemzetközi jelenség, hogy az utolsó szalmaszába kapaszkodó kapitalizmus görcsösen ragaszkodik a rendszer őstanításához: a szociális felelősség, a gazdaság becsületes szolgálata, társadalmi hivatás mind-mind mellékes, csak egy a fontos: — és ha holttesteken keresztül is lehet csak elérni — a haszon.

Szomorú prespektívák felé mutatnak az „európai paradicsom” veszélyes tályogai. Igaza van Dr Jakob Lorenz-nak, mikor a Schuveizerische Rundschau hasábjain mindebből pesszimiztikusan erre konkludál: „Nur wer keinen Horizont hat, sieht Silbersteifen am Horizont“.

Pfeiffer László.

A gyűlölet énekei egymással szemben: Harci dal Lengyország ellen: „Isten segítsd ügyünket, amely igaz ügy és német, ne legyen német szolgáló ott, hol úr a lengyel érdek l...” A Danzigi lengyel Lövészegylet dala: Vassal és vérrel is fogunk paragrafust idézni, mert mi egyik akarunk lenni a lengyelekkel. (Heil, danzigi költészet.)

A „Fiatál Magyarság” írja: Verekedő nemzet - nemzeti kultúra. Ujabban, ha nacionalizmusról beszélnek, mindig erősebb lesz bennem a gyanu, hogy fogalomzavar forog fenn és imperializmust kellett volna mondaniok. De mivel a háború után az „imperializmus” megbélyegzett szó (hiszen a németek az angolok imperializmusa, az angolok pedig a németek imperializmusa miatt vettek részt a háboruban), hát az imperializmus helyébe bevezették a „nacionalizmust” és az „antimarxizmust”. Nem akarom azt állítani, hogy egy ország többségének nincs joga alkotni, ha alkotni tud, még imperialista célokkal is de ezen a ponton nagyon közel van egymáshoz az osztályharcos szocia-

lizmus és a militarista imperializmus. Egyiknek eszköze a harc (osztályok harca) és célja az uralom (az osztályok uralma). A szenvedő-eszközök, az állampolgárok más és más szempontok szerint való csoportosítása még igazán nem ok arra, hogy lényeges különbséget tegyünk. Mennyivel másképpen fest Ghundi szinte evangéliumi kereszténységgel elképzelt nacionalizmusa: „Szeretet útján kell az angol kormánynak és hivatalnokainak haragját legyőznünk. Köfelességünk magunkat inkább megöletnünk, semhogy őket megölnünk. Ha börtönbe vetnek bennünket, sorsunkat ellenséges érzelem, gyűlölet és bosszu gondolata nélkül kell tűrnünk... A siker titka abban rejlik, hogy minden egyes angolnak és a kormány szolgálatában álló hivatalnoknak életét olyan szentnek tartjuk, mint a magunkhoz tartozókéét”. Egészen jó leckét ad Ghandi a „keresztény” államoknak az ősi és igazi kereszténység módszereiről.

Ötnapos munkahét Amerikában. Amerikában az állami nyomda példája nyomán 243 vállalat bevezette az ötnapos munkahetet. A vizsgálatok szerint az ötnapos munkahét fokozza a munkások kitarthatását, a munkabírását, 4 usque 10%-tel emeli. A munkahét óraszámja 24·8 és 43·3 között igazodik.

Az ókorban is volt munkanélküliség. Schiller bécsi tanár érdekes előadást tartott arról, hogy a nagy katasztrófák idején, rendszerint fellépett a munkanélküliség. A nagyobb közmunkák közül ma ismereteseek a Vörös tengeri csatorna építése Egyiptomban, a piramisok építése, Görögországban Periklesz építkezései. A rómaiak panem et

circensese is a munkanélküliek támogatása volt. A római birodalom bukásától nagyobb tömegeket sujtó munkanélküliség a neopogányságot betetőző gépkorszakig nem volt.

Belgiumban, a Kat. Munkásleányok nagyszerűen működő szervezete a J. O. C. F. újabb statisztikát közöl: 40 000 naptárt adtak el és lapjuknak, a »Joie et travail«-nak májusi különszámából 85 000 darabot (nincs beleszámítva a rendszer 30.000 előfizető)

Verdier Biboros mondja.

Pár hónappal ezelőtt a párisi Notre-Dame székesegyházban a Szentlélekmisést tartották számos szenátor, képviselő, a városi tanács, a törvényesék és a főiskolák vezetőinek részvételével. Verdier bíboros intézett ez alkalomból komoly intő szavakat az állam és a város felelős vezetőihez és hivatalnokaihoz. »Az egész világ tekintete Franciaországra irányul, melynek sorsa ma inkább, mint valaha összekötött Európával. Mit adnak majd Önök Franciaországnak és a világnak, akikre a haza sorsát bízták? — mondogatta Verdier bíboros. — Sátánkodhatnak nyugodtan népükhöz, amely csodálatra méltó, dolgozó és takarékos, amely egész a hősiességig lelkesíthető, amellet azonban békeszerető, dicsekvés és gyöngeség nélkül. Ne engedjék Önök, hogy Franciaország igazi arculatát eltorzítsák! Ellenkezőleg, használják fel a nép erejét és hajtójanak le mindazon emberekhez, akik bajban vannak, hozzák meg Önök a világnak a rendet és a békét, amelyet vár, akkor hazánkban új dicsőség korszaka fog kezdődni.«

Az angol munkásszolidaritás. Közismert tény, hogy a munkásosztályban nagyobb az összetartás, mint a közép és felső rétegeknél. Különösen szép az angol munkások magatartása segítségre szoruló társaikkal szemben. A keresők átengedik munkájuk egy részét az állástalanoknak, ahol a munkaadó nem akadályozza meg. Pl. Blaegavonban 1000 dolgozó munkás által igyekezett segíteni 600 munkanélküli

társának, hogy-be akarták vezetni a 8-hónapos munkaévet, ami lehetővé tette volna, hogy az összes munkások dolgozzanak. A vállalkozók természetesen nem mentek bele a tervbe. A munkások azonban újból megkísérelték, hogy keresztülvigyék. Hosszú harcok után sikerült is a többi munkások rovására elhelyezni az összes munkásokat. Ugyan így akarják a northumberlandi szénmedence munkanélkülieit keresethez segíteni. A blackburni Szövögyárhoz annyi munkás jelentkezett, hogy nem tudták őket mind elhelyezni. A gyár vezetősége azzal az indítvánnyal fordult a munkásokhoz, hogy a munkát úgy osszák fel, hogy egy héten dolgozzék a munkások egyik csoportja, a másikon egy másik csoport. A nem dolgozó munkások a munka nélküli héten segélyben részesülnek. Így minden munkást el lehet helyezni, csak hogy a heti 40 schilling helyett 28-at keres egy-egy munkás, a munka nélküli héten a nem dolgozók 15 schillinget kapnak fejeként. A munkásság elfogadta az indítványt. Előreláthatóan több vállalatnál is bevezetik ezt a rendszert. Ha a munkaadókban ennyi áldozatkészség volna, bizonyára eltűnnék a munkanélküliség nagy százaléka.

K.

Eucharisztikus kongresszus Braziliában. Szeptemberben volt Braziliában az eucharisztikus kongresszus. Az Oltáriszentség körmenetében 50 püspök, sokszáz pap segédkezett s 200 000 hívő között maga a köztársasági elnök is megjelent az admirabilitással s a hadsereg vezérkarával együtt.

A politikai sajtó 1929-31 között. Nemrég közölte a Stat. hivatal a politikai sajtó adatait. A politikai sajtóorgánumok száma 1930-tól csökken. 1926-ban 871 politikai orgánum exisztált. Ez a szám 1930-ban 959-re emelkedett, de 1931-ben ismét csökkenés áll be, és vissza-

esik a szám 947-re. Ebből (1931-ben) Csehországra 667, Morvaországra 179, Szlovenszkóra 70, Ruszinszkóra 31 esik. A pártok szerint legtöbb a nemzeti demokraták kezében van (87), utánuk a csehszl. szoc. dem párt következik (75), harmadik sorban a csehszl. nemzeti szocialista párt (61), majd az agrárok következnek (80), csak utánuk a kat. néppárt (41). A kommunisták kezében 111 lap van (72 cseh és 27 német). Független politikai lap 222 van.

Franciskánus mint rendező. A müncheni Ladesbühne egy 66 éves ferencrendi szerzetest, P. Expeditus Schmidet szerződtette rendezőnek. A páter hosszabb ideje foglalkozik szinpadai kérdésekkel s a lapokban egész sor cikket írt róluk. A szerződés a rend engedélye alapján történt. Elsőnek Schiller Teli Vilmosát viszi a páter szinpadra. Mikor lesznek nekünk pap rendezőink?

Reklámszörny Amerikából. *New-Yorkban új reklámot valószínűleg meg. Egy biztosító társaság használja a következő hirdetési formát. Kibérelnek egy temetési menetet s avval járják a főbb útvonalakat. A koporsót egy szegényesen öltözött „özvegy” követi. Minden több kíváncsi követi a szomorú menetet, bekanyarodnak egy mellékutca, ahol előlép a biztosító társaság ügynöke, aki megható szavakkal ecseteli, milyen nyomorban hagyta az elhunyt az özvegyet, mert nem biztosított ennél és ennél a társaságnál. Utána elsorolja a társaság által nyújtott előnyöket. Az özvegy természetesen jó fizetést kap.*

Gondolat foszlányok. — A diadalmas Világnézet megjelenése után 25 évvel. — Huszonöt esztendővel ezelőtt csendült fel a diadalmas világnézet szárnyaló himnusa. Mind mélyebb és mélyebb és szélesebb hullámvérssel gyűrűzött az aszott katolikus magyar ugartengeren. Hangjára fölmeszelt, fölfigyelt a zúrzavarhoz, kúsztághoz szokott ember: hát ez a katoliciz-

mus; ennyire időszerű és örök? S egymásután hajlott kellemes igájába s vállalta könnyű terhét annyi fázós és ijedős katolikus keresztelt. Kellott azoknak, akik szomjaztak valami örököt. Kellott a komoly keresőknek, hogy tétovázásukból biztos útra kerüljenek. Kellott a jó irányban menetelőknek, hogy dallama új erőt s lelkesedést gyújtson bennünk. Ilyen fogalmazásban, ahol a katolicizmus a diadalmas világnézet szépségében pompázik eléink — soknak kellott és mindenkinek elég volt. Főlösen elég.

Jutott másnak is. Külszínre, de a maguk életére nem alkalmazva vállalták a farizeusok, a sznobok is. Homokra építették a diadalmas világnézet lopott tégláiból s mázából egyéni életük hivalkodó palotáit. Hamar összeroppantak. S az ilyen „nagyok” erkölcsi összeomlása néhány ingatagot, gyöngét elriasztott; néhányan pedig, akik mint sötétséghez szokott hurog halálbaglyok nem bírták el a diadalmas katolicizmus fényét — kárörvendő lélekkel kiáltottak rosszat és hánytak sarat rá. De a katolicizmus — hiszen nem is lehet másképp — megmaradt. Sem külső alattomos támadások, sem belső aljas meg hátrálások nem végezhettek vele. Diadalmasan kerekedett följe minden ellenzőnek.

Ma különös fény és élénkség villámszik a katolicizmus egén. Új, friss, fiatal erők duzzadnak és szívják vérükké, életükké a diadalmas világnézetet. A világiak nagy sokasága vallja és vállalja a katolicizmust a maga szent és egyedül fontos ügyének az „egy a szükséges” ige hatása alatt.

A katolicizmus erejének, a diadalmas világnézet írójának: Prohászkanak s az ő belső-külső életének hatása alatt lobbant lángra a katolicizmus azokban akik megértik az ő nyelvét és lelkét. Ezek vezetik le a vadvizeket, fagasztanak forrást: élővizet forrását, hogy új élet pezsdüljön a régi tepsedő vigasztalan helyébe.

Minden mozgalomnak voltak és lesznek diszkreditálói, hátrazordítói. De az élet erős, a programmal bíró indulás nem reked meg és nem a kerékkötőkön fordul. A napnak is van foltja, de ezzel nem menthetik magukat a nyálas farizeusok. Amit a napból így szabadszemmel látunk az fény és tisztaság. (Aki a mai fiatal katolikusok mozgalmában nem ilyen, annak kívül tágasabb. Az nem nézhet bele lelkiismeretfurdalás nélkül a diadalmas világnézet ragyogásába. Nem hazudhatja magát olyan eszme mellé, mely őt előbb utóbb pórre verikötve megcsúfolja.)

Sok kuruzsló ajánlja csodaszereit, melyeket az emberiség jövődó boldogságának szempontjából föltétlenül szükségesnek, sőt egyedüli gyógyírnak hangoztat. Pedig a mai nyomorúságot csak emberi gesztus-

sal, legyen az bármennyire zseniféle — megazúntetni nem lehet. Háiba minden kapkodás s a szélhámósok káprázató trükkjei. E bizonytalanságban, kavargó kaoszban csak egy áll fönséges méltóságú nyugalommal és az örök, segítő, gazdag értékek birtokában a biztosság, állandóság tudatával: a katolicizmus, a diadalmas világnézet. Főlkínálja a maga pusztíthatatlan és örökké fiatal, aktuális erőt. Amennyit átvesz és megél belőlük a világ, annyira könnyebbül meg a helyzete. Egyéneknek és társadalomnak a szemét kell felnyitni és hozzászoktatni a diadalmas világnézet tündökléséhez. A vakondok kora lejárt. In lumine tuo videbimus lumen, az Isten fényességében dereng felénk az igazság elgázító világossága. A fény átvilágít, átsűt az emberen, megmutatja: ki milyen. Bamba, bábész nem lehet, aki igazán élni akar. Fiatalos lelkűnek kell lenni. Lehet valaki ilyen évtizedek sorát átlábolton la és rokkantan ödönghet az alig húsz esztendőtt hurcoló fiatal is. A fiatalság nem erény, a kor nem érdem. A tett igen, a sub specie aeternitatis megélt éjlet igen. De ez nem lehetséges harc nélkül. Nem békét hoztam, hanem kardot, — mondja a Dominus Jesus. Érzé ezt mindenki, aki Krisztusért akar élni, aki a felebráti szeretet parancsát nem szólamnának minősíti, hanem változó, meggondolatlan jókívánságokban éli ki, akl a saját életével mutat tetteiserkentő példát másoknak. Isten, felebarát, én — ez a szeretetnek három sarkpontja. Ennek értékelése, tetteváltás a kötelességünk. Küzdelem nélkül ez aligha sikerül. A munkát vállaló és becsületet teljesítéséért vívott harc kell, hogy elemünk legyen. Hogy milyen formában valósítsuk meg életprogramunkat, azt a Katolikus Akció mutatja meg. Ugy ahogy az Uj Élet kongresszusi számában megjelent konkrét, gyakorlati utmutatás irányait, ahogy a Prohászka Körök kongresszusa a Végtelenbe, az örök Cél felé futó vágányra állította rá életünk vonatát.

P. Szvoboda Pelbárt O. F. M.

Könyvek — irások.

PAPINI: Góg. Vigilia kiadása, ára 10 Ké. »Figyelmeztetem az olvasót, hogy a világirodalom egyik leggrotteszkebb könyvét kezdi olvasni.« Ez az első mondata a fordító előszavának. De ugyanakkor ezzel folytatja: »Ez a könyv minden grotteszkje mellett is halálisan komoly könyv.« Az egésznek a kerete a következő: Papini egy

elmeógyógyintézetben megismerkedik egy Gogins nevű beteggel, akit azonban csak a grotteszk hangzású Góg néven ismernek. Ez a Góg a havai szigetek egyikén született egy bennszülött nőtől és egy ismeretlen atyától. Sok hányódtatás után kalandos körülmények között óriási vagyonra tesz szert s egyike lesz az Egyesült Államok leggazdagabb embereinek. Egy napon azonban az üzleti életbe is beleun. Vállalatait eladja s pénztét különböző bankokban helyezi el. Utazni kezd s végig habzsolja elferdült »kulturánk« minden gyümölcsét. Végig látogatja a világ híres embereit, találkozik a világ négy sarkain élő legkülönbözőbb emberekkel s ezekkel folytatott beszélgetéseit a maga primitíven és durván őszinte hangján papírra veti. Naplóját, mely ezeket a feljegyzéseket tartalmazza egy napon átadja Papininek. Ezek a feljegyzések adják a könyv lényegét. Papini közzétette ezeket, hogy »ebben a grotteszk megnagyításban még szembevetőbbek legyenek azok a titkos (lelki) betegségek amelyekben a jelenlegi civilizáció szenved.« Az író »Góg komizságát a közjó szolgálataba« állítja, mert »egy rothadásban levő kultúra legraffináltabb áruiba is« betekintést nyerhet az olvasó. Felvonulnak előttünk Einsteintől Freudig, Kunt Hamsuntól Shawig és Wellsig a világ nagyságai a zsidó kérdés, a parlamenti korrupciók s korunk sok más betegsége s az író maró szatírával leplezi le mindezt. Olyan könyv ez, melyen az olvasó mosolyogni fog talán. De a fordító szavait üzenjük ezeknek: »Gógon szabad mosolyogni, de tanulni kell belőle!« A Vigilia könyvsorozat első kötete Góg. Hálásak lehetünk a Vigilia könyvek megindítóinak, hogy a katolikus világirodalom igazi nagyságait a magyar közönség részére is hozzáférhetővé teszik. (A közeljő-

vőben Mauriac, Claudel, Balla Borisz köteteit adják ki). Góg fordítása Nyisztor Zoltán érdeme. A könyvről lapunk egyik köv. számában hosszabb tanulmányt közlünk,

Rády Elemér.

FINTA SANDOR: Vásárosok. Regény. 1933. Be kár, hogy az a világ elpusztult, amit Finta regénye elején rajzol. A dunántúli kisiparosok világa, az ósdi utcákon vásárolzó csizmadiák, szabók nemzedéke, akiket elsodort a huszadik század észnélküli irama. Kár értük, ha az az idealizmus, amit a regényíró bennük rajzol, tényleg meg volt. De talán csak az író látta ilyennek őket, akinek irántuk érzett nagy szeretete végigvonul az egész regényen. Nem baj, ez a regény nagyon kellene minden iparos könyvtárába, hogy a tőke ezen áldozatait buzdítsa az ősök erényeinek ápolására. Nagy irodalmi alkotásokkal nem hasonlítható össze ez a könyv, de egyszerű formában megszívlelni való dolgokat mond el. Ilyen embereknek kellene a népiratokat írni.

J. B.

Az *Ur Jézus hét levele a lelkipásztorokhoz.* Feldolgozta Bóta Ernő S. J. A Szív kiadása. Az Apokalipszis első három fejezete alapján értékes utmutatót ad a lelkiismeretvizsgáló pap számára. A sablonos cím mögött értékes gondolatok húzódnak meg s igazi jezsuita őszinteséggel adja fel a kérdéseket. Csak azt szeretnénk volna még, ha a szociális gondolkodás szükségességét jobban kihangsúlyozza, midőn a kor szellemének megértéséről beszél. Nem elégséges védekezni a kommunizmus ellen, a szabadkőművességgel szemben, hódítani is kell a mai papnak s aki nem teszi a lehető leghatásosabb formában, bizony nem érti száz százalékig az Úr szavát. A művet ajánljuk paptársainknak . . .

K.

Ember a ködben. (Sólyom Lajos versei.) »Mi nyögjük-nyögjük és valjuk a kétezer évet s mint pusztuló csorda bosszura vágyunk! Patáink ólomsúlyú robaja alatt remeg a föld s ha a nehéz teherbe beletörök is karunk: mi keresztül vesszük amit akarunk: kacagva daloljuk élni jó, s jaj, ki zavarja életünk. Bennünk a vérünk halálzenéje zeng s az öntudat, hogy zsidók vagyunk s ha pogromok lángjában kiszikkadt is agyunk, fajunkra köpni nem hagyunk!«

Ugy süvölt bele kisebbségi életünkbe ennek az öntudatra ébredt zsidó poétának a hangja, most mikor egyszerre veszítjük el utolsó végvárainkat, hogy az ember meghökkenve áll meg. Önkéntelenül felbukkan ajkunkon a Prohászka Körök érsekujvári határozata, melyet Pfeiffer kanonok előadásának rezolúciójában hoztunk: »Katolikus világnézetünkkel és magyar nemzethűségünkkel harmóniában a minden nép, minden nemzet, minden faj, minden gyermek iránti krisztusi szeretet alapján állunk, bármely valláshoz vagy világnézethez is tartozzanak az illetők . . .« (L. U. É. kongresszusi szám 426 old.) Vajjon hogyan egyeztetjük össze ezt a verset Mécs szavával: » . . . átkozott, ki a zsidónak nem hagy ülni szombatot . . .«

De tisztázzuk a dolgot. Nekünk szimpatikusabb az őszinte hang, mely nyíltan bevallja felfogását, kertetés nélkül adja lényegét, mint az az irány, mely a modernség köpönyegébe burkolódzva olyan eszméket hirdetett, melyek legkevésbé sem magyarok s melyeket a zsidóság sem vall magáénak teljes egészében. Ismerjük az irodalmi zsidóság útját a magyar szellemiségben. Ismerjük azt a hatást, amit Kis József »Hét«-jétől kezdve Bródy, Móináron keresztül Erdős Renéeig kifejtett a zsidó írók sora. Tudjuk, hogy nekik elsősorban a siker volt a fontos s ezt nem

akarták feláldozni azzal, hogy őszintén bevallják társadalmi felfogásukat. Ők szégyellték Jahvet, szégyenkeztek a ghettó miatt, titkolták az őszövetiséget, de kellett a siker és kellett a közösségnek adni valamit. S mint-hogy Jahve kulturáját szégyenelték, (vagy talán nem is élt bennük eleven erővel), felcsaptak az álhumanizmus a test-mindenhatóság, az ősztökné ényyszer pártfogóinak. A tömegnek tettiszettség mindenkortetszik, ha állatiasságát simogatják s kritika nélkül fogadta szellemi termékeiket, csak azt szedve ki belőlük, ami állat-ősztöknének megfelelt. S minthogy állatiasságra kultúrát építeni nem lehet, oda jutottunk, aholvagyunk.

Csak örömmel fogadhattuk az új zsidó irányzatot, mely nyíltan színt vallott. Nem vagyunk hitleristák, sőt ha egy nép több ezer éves kultúrájának értékes és erkölcsös hordozója tud lenni, mint kisebbséget, egy társadalmon belül nem tartunk hátszontalannak. Az asszimilációt nem követelhetjük, mert az erőszakos beolvasztás természetellenes, aki azonban be akar olvadni, tegye ezt őszintén és fentartás nélkül.

A színvallásnak tehát örülünk, de ugyanekkor meghökkent az a gyűlölet, ami vele együtt jelentkezik. Sólyom Lajos kis jelenség ahhoz, hogy azt a kétezer évet elébe hengerítsük, amelyet mi vallunk s amely a zsidó Joachimtól és Zakariástól kezdve Tarziciuson és Ágnesen, Cicellén és Sebestyénen, hippói Ágostonon és aquinói Tamáson keresztül egészen liseuxi Terézig, a szentek vállain jött hozzánk, de bárki más, egyén vagy mozgalom, csak próbálja meg, támadjon, biztositjuk, hogy a karja is beletörik és nem viszi keresztül amit akar . . .

Ember a ködben. Találó ez a cím! Aki husz évvel idealizmust temet, akinek bordély lesz a nácsi ágy, — mint ahogy Sólyom mondja egyik versében, — ember, aki köd-

ben tévelyeg, ne támadjon. És mi tudni véljük, hogy amint nem állt az egész magyar zsidóság Gábor Andorék mögött, nem fog Sólyom Lajosok mögé sem állni, hanem becsületesen kezét nyújt a más valóságoknak, hogy közös erővel ki-vergődhessünk a ködből.

Sinkó.

Berkényiék a Tátrában. Panghy Ignác. Elbeszélések. 1933. Izetlen és erőltetett történetkék, irodalmi nivón alul. A kényszeredett eredet-teskedés bosszantóan élvezhetetlenné teszi az egész könyvet. Ime : »A napocskának vörös volt még a potája az éjszakai alvástól . . .« A kisebbségi irodalom akarnokai az utóbbi időben elszaporodtak, nem tudja tönkre tenni bőséges termésüket a gazdasági válság, elárasztják a könyvpiacot, a folyóiratokat, a műkedvelő előadásokat. Ezt az állapotot meg kellene valahára szüntetni. Meg kellene értetni valahára, hogy a sajtószabadság nem jelenti azt, hogy mindenki írhat, de még inkább azt, hogy a kisebbségi irodalommal szemben fokozottabb felelősséggel tartozunk.

ZSIRKAY JÁNOS : Az élet örvényei. Verses regény. Wodiáner kiadás. Merész gondolat ma verses regényt írni. Az emberek nagy része csak szórakozást keres a költészetben, a költői elbeszélés pedig bármennyire is szabad a formája, biztos összeszedettségét kívánja. Az elbeszélés rutinos és tehetséges költőre vall, a formát is összhangba tudja hozni a tartalommal, de a tárgyat, amit feldolgozott elcsépeletnek tartjuk. Az értéke ebből a szempontból, hogy az idealizmus és élniakarás soha sem hal ki a főhős szívéből, bármennyire is rabja a szenvedélyeinek. Sajnos ezek a szenvedélyek nem edzik meg arra, hogy meglássa a legnagyobb értékeket, melyeket otthagytott egy nőért. S.

Csoda a hegyek között. Legendája négy felvonásban. Molnár Ferenc. Atheneum kiadása. A szkeptikus Molnár ebben a drámában olyan területeken jár, amelyek nagyon elűtök az eddigi témáitól. Egy hegyi városka kolostorába leszáll az Úr követe ügyvéd alakjában, hogy megmentse a haláltól az elbukott cseléd-ányát, akit gyermeke meggyilkolásával vádolnak. Noha gyermekcipőben jár itt a nagy ismerője a színpadi technikának s néhol egészen naiv, de magát a művet megírhatta volna bármely katolikus drámaíró is, aki a misztikumok után vágyódik. Nem tudjuk elképzelni, mit jelentsen ez a hang Molnárnál. Az öregedő drámaíró különös hangulat-lobbanása-e, érdek-e, esetleg kacsintgatás a Claudeli mezők felé? Vagy talán komoly odafordulás a keresztény misztika felé? Nem tudunk a jelen pillanatban ítéletet mondani. Egy azonban bizonyos: ha valaki Molnár Ferencet rábírná, hogy komolyan foglalkozzék a katolikus misztikával, csodák történnének nemcsak a hegyek között, hanem a magyar drámairodalomban is. (só)

BAKÓ JÓZSEF: Kié ez a lélek? Versek. 1933. Határozottan tehetséges költő írásai ezek. Néhol vannak ugyan zökkenők, de vannak versek, ahol magasra lendül. (Kérés.) Problematikája magyar, és tipikusan mai. Hangja mérész, őszinte, néhol brutális, de néhol finom. Van benne nyíltan bevallott cselédöseiből valami nyers erő, ami különösen a szerelmi tárgyú versénél látszik. Ettől az embertől is remélhetünk még újat és értékeset.

ERDŐS RENÉE: Örök papok. Regény. Révai kiadás. A »character indelebilis« szörnyű következményeit veszi tárgyul az író, mikor a négy aposziata pap életét rajzolja. Természetesen csak azért szerepelteti őket, hogy a szerelem

mindenhatóságát bizonyítsa minél hathatósabban. Ugy érezzük, hogy a regényben nem a papokon van a hangsúly, hanem a szerelem erején. Fokozza még ezt a hatást, hogy a regény nőalakjai sokkal teljesebbek, mint a férfiak. Alakjaira vonatkozóan meg kell jegyeznünk, hogy nagy mértékben ugyanazt a típust használja, mint a »Hajnali hegedűszóban...« A magával tehetetlen baba-asszony, temperamentumosnak szánt, de szemtelennek sikerült »modern« lány, a gazdász, mélylelkű de gyakorlatiatlan férfi csak más nevek, de ugyanazok a személyek. Az író tesz egy pár szenzációs kijelentést is az alakjain keresztül, többek között, hogy az Egyháznál a parancsolatok betartása a fontos, nem pedig a hívek boldogsága. Eszerint Erdős csak ennyire ismeri az Egyházat. Az Erdősnél megszokott szekszualitás magasabb fokon áll, mint a fentebb említett regényben. Az író nem tud és nem is akar kijutni a szerelem dicsőítéséből, így történik meg aztán, hogy aposziata papjai paradoxonok lesznek: bajuknak és betegségüknek az oka a nő s be akarja bizonyítani, hogy a gyógyulásuk is csak az lehet. Ez a felfogás abszurd, mert a gyógyulás nem a méreg, hanem a méreg hatása alatt kipattanó reakció. Ezt a legvégső konzekvenciát az író nem vonja le. A környezet: Pest és egy pár vidéki kastély, ahova a parasztok csak szerelmi ügyeikkel járnak... Sinkó.

Ein Arbeitloser denkt... A szerzője egy névtelen munkanélküli. Feltárja benne lelke egész kínját, kétségheesését, lassú közönyösödését, cinizmusát, lelki szétesését. Ime egy mondat belőle: »Mi munkanélküliek — bármily különbözők vagyunk — egy közös vonással bírunk: fölöslegessé vagyunk. Ha mi ma az élők sorából töröltetünk, nem marad úr a nyomunkban, sőt gyakran sokan megnyugvással állapítják meg, hogy a konkurrencia kisebbedett...« De a könyv értékesebb része, mely elmondja, hogy lépett be életébe a katolizmus természetfeletti ereje és hogyan állította talpra. Nem ártana. ha kezükbe vennék azok, akik biztos parton ülnek, s a jóllakott ember kényelmese nyugalomával nézik a nyomorgó milliókat. s.

ERDOS RENÉE új regényei. Hajnali hegedűszó. Atheneum kiadás. Egy tizenhét éves lány története, akinek az a hivatása, hogy szép legyen, hogy szeressék. Apja egyetemi tanár, anyja világhírű művésznő, természetesen elválva élnek, sőt a világhírű művésznő férjhez is ment egy Bandihoz, Jánosfalvára, ahol pár ezer hold, nagy park közepén nyaralnak. Itt ébred fel abban a tizenhét éves leányban, akinek egyéb dolga sincs, mint hogy szeressék, a szerelem, egy naiv, de mélylelkű hegedűművész iránt. Körülbelül ez a tartalma ennek a rózsaszínű hazugságnak. Kétségtelenül művészettel van írva ez a könyv, de mi mégsem tudjuk élvezni, mert ugyanakkor, mikor az a tizenhét éves leány, akinek csak az a rendeltetése, hogy szeressék, eltéved az apja háza előtt Budapesten, mert nem volt még az utcán egyedül, ugyanakkor eszünkbe jut, hogy ezer meg ezer más leány kidobva bolyong, mikor az a lány, akinek egyéb dolga sincs, mint hogy szép legyen, nem tud elaludni Jánosfalván, hanem a parkot bámulja, eszünkbe jut, hogy Budapesten hatvan fokok hőségben dolgozik éjszaka száz és száz munkásleány. Erdősnek ezek nem tűnnek fel? Jobban érdeklik a szerelem biológiai vonatkozásai? Ez a világ hazug és haszontalan s nem vesszük észre, hogy Erdős helytelenítene! Nincs a művész keze megköltve, olyan témát választ, amilyet akar, de értéktelen lesz alkotása, ha nem foglal állást a jó és a rossz között. A l'art pour l'art átka ez, mely megbosszulja magát. Ahogyan elmúlik az a hazugságvilág, ahol Bandik, világhírű művésznők, Cinike lovak, hegedűművészek csak önmagukért élnek, úgy elmúlik az az irodalom is, mely őket dicsőíti.

FEHÉR FERENC: Éljen a háború! Munkásakadémia kiadása.

Pozsony. A késő utódok számára újból és újból felmelegítik, feljegyzik azt a sok förtelmet, amit a háború hozott, hogy lássák milyen állapot is tud lenni az ember. Egyenként nem tudjuk, mi más haszna lehetne a háborús leírásoknak. Arra nem lehet számítani, hogy elvesszik az emberek kedvét a kollektív gyilkolástól, mert egy új háborúban épp úgy nem számítana a tömegek kedve, mint ahogy nem számított a múlt háborúban. A könyv semmiben sem különbözik a többi háborús leírásról. B.

SZABO PÁL: Őszi szántás. Elbeszélések. Új írók sorozat. Szabó Pál e novellás kötete egyik dokumentuma, hogy a falu irodalma nem áll meg Móricznál és Szabó Dezsőnél, hanem levette azok sallangjait új irányban fejlődik. A novellák hüebben adják vissza a falut, mint a Móricz írásai. A falu igazi mélységeit neki sem sikerül azonban elérni egészen. Az egész újabb népies irodalom gátlása ez, mely igyekszik megtagadni a szubtilis érzéseket a paraszttól, vagy talán nem is tudja meglátni. Csodáljuk, hogy Szabó Pál paraszt származása mellett nem látja meg, hogy a pipaszagú szobákban is nagyon magasra tud emelkedni a lélek a hogy a paraszt lényegében ugyanaz, mint városi testvére. Amióta Gárdonyi bohócot csinált a magyar parasztból a Göre sorozatban, nem tudnak egész komolyan hozzáférközni írónk annak lelkéhez még akkor sem, mikor lelkesednek érte. Ezért van az, hogy a magyar irodalom nem tud felmutatni Knut Hamsunokat, Gösta Berlingeket, Anna Swärdokat. Ez az árnyék még Szabó Pál írásain is meglátszik, — bár jóval kisebb mértékben mint elődeinél. Kétségtelen haladás lesz ez az irányzat, de mi úgy hisszük, népünk lelki mélységei még koránt sem ismeretesek.

sic.

NÉMETH IMRE: Leányok, asszonyok Krisztus szolgálatában. Kőszeg, 1933. A szerző negyedszázados papi és nevelői munkájának gyümölcsét adja ebben a könyvben. Úgyes idézetei, példái teszik élénkké ezt a könyvet. Különösen a családi életéről az anyaság hivatásáról irt fejezetei értékesek. R.

LOVAG SANDOR: Az élet lírája. Költemények, 1933. Uj-Somogy kiadása. Önmardosó és telpelódó vtlágszemlélet ihleti ezeket a verseket. Mindent ezen a szemléleten ad is vissza. Neki fáj hogy fogy az élet, de az is, hogy fejlődik, mert ő a szenvedés lovagja. Szép a bevezető verse: »Szeretném odaadni minden kincsem, ha magamnak tartom, semmim sincsen.« Ez a gondolat vezeti minden dalában, s a meg nem értés teszi pesszimizmává. Nem minden verse sikerül egyformán, de fent említett világszemléleten belül élvezhető ad.

— of. —

Dr. DRUCKER GYÖRGY: A nemzetközi szervezetek. Budapest 1933, 215 l. A külügyi szemle kiadásában Dr. Drucker, szerkesztő tollából érzékes és hézagpótló könyv jelent meg ezen a címen. Az író a nemzetközi szervezetek történeti fejlődését ismerteti, majd mai nemzetközi szervezeteinknek — első sorban a nemzetek szövetségének — szervezetét ismerteti. Értékes része a könyvnek a nemzetközi szervezetek pontos jegyzéke, melyeket a szerző 14 különféle csoportba oszt. Mindazoknak, kik a nemzetközi élet, a nemzetközi jog iránt érdeklődnek hézagpótló magyar kézikönyvet nyújtott a szerző. A magyar tudományos irodalom csak hálás lehet Dr. Drucker György, áttekinthető tanulmányáért.

R.

P. Plus S. J.: Isten Bennünk, Budapest, Korda, 1932. A kiváló francia jezsuita páter, kinek elmélkedéseiről lapunkban már többször említést tettünk, egyik legmegértőbb lelki atyja a modern embernek. Eszköze mindig az, amit mi is állandóan hirdetünk: nem korlátokat, határokat vonni állandóan az emberek köré, hanem felnyitni lelkük előtt azokat a mérhetetlen magas-

ságokat, melyen az ember, a modern ember szállhat fel Istenhez. P. Pius lelkigyakorlatait, elmélkedéseit a megszerettetetés és a hódítani akarás szelleme járja át. S ez a szellem sokszor olyanokat is visszahoz az Egyházon keresztül Istenhez, akik az eléjük húzott korlátoktól megijednének. P. Plus elmélkedéseit a 92. francia kiadás alapján Galfy L. S. J. fordította magyarra.

R.

KECSKÉS PAL: A bölcselet története főbb vonásaiban. Budapest, 1933. 646l. ára 12 50 Pengő. Bölcseleti kérdések iránt érdeklődő fiatalágunk köréből gyakran hangzott el más kérés, hogy egy magyar nyelvű, katolikus szellemű bölcselettörténeti kézikönyvet adjanak ki. Ezt a több esztendő hiányt töltötte ki Kecskés Pál egyetemi tanár, mikor megjelentette csaknem 650 oldalas nagy filozófia-történetét. Különös értéke a könyvnek, hogy nem áll meg a múlt század filozófusainál, hanem egészen napjainkig ismerteti a filozófiai irányokat. A magyar filozófia történetének ismertetésénél örömmel regisztrálhatjuk, hogy már Brandenstein Béla filozófiájának részletes ismertetését is hozza. Az értékes könyvet olvasóink — elsősorban főiskolásaink — figyelmébe ajánljuk. Megrendelhető szerkesztőségünk utján is.

R.

Manapság a röpiratok, a bro-sűrák és pamflettek korában élünk, mert a modern embernek határozott konturu, világos logikája, tömör és harcok irások kellenek. Tolsztoj élete alkonyán magtagadta minden korábbi művét és csak a didaktikus népiratok létjogosultságát ismerte el és igaza volt. Mióta a katolikus reneszansz kiadta a jelszót: Dobjátok az Igazságot a tömegek közé, a Katolikus Akció nyugati frontján egyre sűrűbben jelennek meg az

olcsó kis röpratok, brosúrák, Volksaufklärungs Heftchenek, népies füzet-sorozatok. A freiburgi Canisius nyomda ilyen népies kiadványsorozatában szerényen húzódik meg egy füzetke, melynek szerzője Nagy László S. M. P. Chaminade-ról szól ez a talpraesett írás, a marianista szerzetesrend alapítójáról. A modern apostolkodás terén nagy-jelentőségű rend nálunk még ismeretlen. (De már két magyar tagja van, az egyik közülük a könyv szerzője.) Nagy László a modern ember szemszögéből nézi Chaminade atya életét és működését, mikor »Vorläufer der Katholischen Aktion« nak nevezi és tényleg ha Gondviselés a francia forradalom utáni idők rettenetes lelki sivárságában nem küld nekünk Chaminade-okat, hogy az akkori idők minden életveszélyes üldözése, bornirt antiklerikalizmusa ellenére is mindenült, amerre járnak meggyújtják a katolicizmus kis őrtüzeit — ma nem állnánk ott, ahol tényleg vagyunk: egy nagy vallási megújulás küszöbén, mert ezekből a Chaminade-ök meggyújtotta kis őrtüzekből nőtt ki az a hatalmas katolikus megmozdulás, mely már nálunk is gyujt és lobbantja lángra a lelkeket.

A kis könyv nagy erőssége, hogy abszolote nem áll »sablonos« hitbuzgalmi irodalom névján, nyelve tömör és lendületes, szempontjai újak. Külön büszkeséggel könyvelhetjük el, hogy az egész fiatal szerző az Új Élet — mozgalom egyik lelkes harcosa. (A német nyelvű kis könyv szerkesztőségünk útján is megrendelhető. Ára 5 Kc.) Pfeiffer László

Frauenbildung - Frauenberufe. Dr. Hedvig Vonschoit, A szerzőnő hosszú évek tapasztalata alapján biztos kézzel mutat rá azokra a veszedelemre, melyek a női fenyegetik az egyes foglalkozási pályákon, Sorba veszi az egyes foglalkozási ágakat, s rámutat, hogyan kell a nő rájuk képesíteni, gyermekkoruktól rájuk nevelni. Talán legértékesebb része a könyvnek, ahol azokkal a veszélyekkel foglalkozik, melyek a nő anyai lelkületét fenyegetik a nem neki való foglalkozásoknál. A könyv hasznos tanácsadója lehet szülőknak, ifjúsági vezetőknek, leginkább azonban maguknak a foglalkozásban lévő nőknek.

Az Élet trubadurjai. Prohászka, Assisi Szt. Ferenc. Közéteszt: P. Oslay Oswald O. F. M. A XIX. század embere eszének, szívének és érdekeinek rabja lett. Ebben a rabságban elfeledkezett lelkéről, lénye alapvető konstitúciójáról s ezen keresztül mindarról, ami az életben az abszolút értékek, célok felismerését jelenti. Lelkének azok a szervek, mint pl. a lelkiismeret, erény, kötelesség, felelősség, amiknek segítségével életét beállíthatta volna az abszolút értékek- és célokért való törekvés szolgálatába, elkorcsultak. Az Egyéniség hamis ösztöve: a racionalizmus, a szubjektívizmus és az anyagiasság azonban nemcsak az egyén életét béklyózták le s dobták oda egy abszolút értékszemlélettől idegen relativizmus tsákmányául, hanem a közösség életét is a bizonytalanság örvényébe sodorták. Ez az oka, hogy a modern ember és a modern társadalom s állam eltávolodott az egyháztól is, mint az abszolút célok és értékek, tehát az igazi lelki kultúra történelmi képviselőjétől. A lelkiélet törvényei iracionálisak, amelyek bölcséleti, metafizikai és kegyelmi szabályozásokra szorúlnak. Tehát, ha az életünket fel akarjuk szabadítani a racionalista-materialis szemlélet bilincseiből: abszolút normáknak kell alávetnünk magunkat. S ha ez áll az egyénre, áll a társadalmi s a politikai életre is, amelyet az igazságosság, a jog s a lelki kultúra alapjaira kell visszahelyeznünk. Ezeknek az alapoknak sáfárja, őrtője: a kereszténység. A lelket elkorcsosító Descartes-i bölcselet és a kereszténység ellentétben állanak egymással s ez ellentétet ismerte fel Prohászka Ottokár zsenije is. Ezért lett Prohászka a lelkiség útjára visszavezető vezérünk s ezen az úton találkozott ő a lelkiélet másik nagy-

Jával: Assisi Szent Ferenczel. — Ők ketten az Igazi élet legegységesebb hírdetői, a Lélektől ihletett élet trubadurjai, kik kivethetnek mai életünk annyi relativitással telt útvesztőtől közül. — P. Oslay, aki ennek a két nagy lelki embernek oly csodálatos szintézisét adta, azok közé a Prohászkaik és Szent Ferenci lelkületű értékeink közé tartozik, akik ugyanezen örök normák keretei közé akarják felemelni az egyén s a közösség széthullott életét: „arccal és tekintetével” az Egyházba — és Isten felé.

Istenes szent János élete. Fr. Lucianó Del Pozo, «A szeretet vértanúja. (Fr. Palazini Vito) Kiadja a magyar Irgalmasrend. A szerzetesi szellem megújulásának a jele, hogy minden rend törekszik minél jobban, hűbben oda állítani nagy szentjeit példaképül testvérei elé. Az irgalmasrend két legnagyobb tagjának Istenes Jánosnak és Grande Jánosnak az élet-történetét lefordította magyarra. Kétségtelenül hiányt pótolnak ezek a könyvek. A fordítás megfelelő, kár hogy az eredeti művek nem egészen modernnek.

Megjelentek a Sajó-Vidék népiratkái:

Szebbnél szebb elbeszélések, példák, hasonlatok és gondolatok gyűjteményei ezek a kis füzetek, amelyek darabonként egy koronáért (tömeges rendelésnél vegyesen legalább 100 drb. á 50 fillér) mindenki által megszerezhetők.

Janics: *Egyetlenke átka*. Megható tragédiája egy fiatal házaspárnak.

Magvető: *Elsodort lélek*. Egy megtévedt fiú története.

Mészáros: *Istent kereső falvak*. A jegyesek kötelességei.

Mihalovics: *Szeressük-e?* Az Istenszeretet magyarázata.

Adamkoviczné: *Időszerű kérdések*. Gyónás, Mária tisztelet, papi nőtlenség.

Dienes: *Fehér galambok*. Egy falusi leány megható története.

Mihalovics: *Egy kis templomért*. Harc a szakadárokkal egy templom birtoklásáért.

Csáji: *Halottak talpra!* A kat. akció.
Mihalovics: *Fogjunk hozzá!* Praktikus tanácsok.

Dom: *Miért?* A szenvedés értelme.

A kis Jézus kedveltje. A kis Vid életrajza.

Dr. Pongrác Kálmán írja a Katolikus Figyelőben az ifjú katolicizmusról, a Korunk Szaváról és az Új Életről.

„Ha ezeket az izig-ve-ig katolikus, de minden sorukban modern, új bátor, aktuális lapokat egy cselekvés nélküli, áhítatosságra nevelt régi hívő végiglapozza, talán megütközik rajtuk. Kegyes szavak, őszinteség nélküli szelidkezések helyett itt csupa napilapokban megszokott címekkel találkozunk. A kapitalizmus hanyatlása, tudomány és a hit viszonya, a polgári világnézet pusztulása a modern munkásmozgalmak ismertetései mind megszokott és maguktól értehető témák. Részt kap azután a megvitatásból a világgazdasági és leszerelési konferencia, a kommunizmus, a magyar tanyakérdés, a csecsemőhalandóság éppenúgy, mint akár a kisebbségi kérdés, a modern regényírás, vagy a természetjog recepciója. Minden sora ezeknek az újságoknak friss és aktuális, de minden cikkükben, minden híradásukban, minden üzenetükben a katolikus hit meggyőződése, ereje, aktivitása és szuggesztívója lobog. Ezeknek a lapoknak írói és munkatársai katolikusok a szó legvalódi-ébb értelmében, hitük nem a vasárnapi félórás misére szabott szórakozás és „konstruktív” demonstráció, hanem élő és vezérlő életelv, mely nem ismer előítéletet és megalkuvást sem politikai, sem társadalmi, sem gazdasági vonatkozásban.

mennyiségre törekszünk, hanem a mennyiségért dolgozunk, nem a holt betű a megköltőnk, hanem a nevelési célt szolgáló lények a szempontunk, nem az univerzális tudás az ideálunk, hanem a személyiség kifejllesztése, az egész ember kiválóan alkalmassá tétele az akarásra, az irányunk. Ma a tett, a tevékenység, az aktivitás a lényegünk. Ma azt akarjuk, hogy olyan nemzedék nőjön föl körülöttünk, amely a népünk jelenkori életét megérti, abba öntudatosan beleáll s a helyesen fölismert társadalmi, politikai és kulturális feladatok szellemében dolgozik. Ilyen irányban nevelni az ifjúság lelkét: ez a mi világosan látó, a korral lépést tartó és okosan cselekvő tanítórendünk kötelessége. Neki kell a gyermekeinkből önállóan gondolkozó, talpraesett jeleleteket adó, helyesen ítélkező, a lényegét az eseflegességektől elkülöníteni tudó egyéniségeket formálni. Neki kell a szellem és a kultúra javait az ifjúság szemében szeretőre és megőrzésre méltókká tenni, fiainkat öntudatos és cselekvő egyéniségekké nevelni.

Aki ilyen irányban halad, az már megoldotta maga számára a nevelés válságát, a modern pedagógia útjait követi s a korszellemmel tart kapcsolatot.

A fribourgi állami katolikus egyetem.

Nagy Ferenc S. M.

Ha valakinek annyi pénze van, hogy egy svájci útat engedhet meg magának, akkor semmiesetre se mulassza el Fribourg megtekintését. A sportolókra különösen vonzóerőt gyakorol ez a városka és akinek érzéke van a régi festői részletek iránt, melyek átmentették a középkor méltóságáteljes jellegét a felhőkarcolók korában — az Fribourgt kedvesnek, érdekesnek és romanfikusnak fogja találni. A másik momentum, ami annyira szemébe ötlük az idegennek az Fribourg kat. jellege, úgyhogy méltán nevezik a „svájci Rómának“. Egyeteme egyedül áll az egész világon: mint katolikus és egyúttal állami főiskola. És ez az egyetem teszi Fribourgt Svájc kat. jellegvára, sőt világviszonylatban is fontos kat. centrummá.

Méltán nevezte Dr Ginseppe Motta, volt köztársasági elnök, a fribourgi állami kat. egyetem alapítását „a legnagyobb féltnek, melyet a svájci katolikuság a múlt században véghezvitt“.

Nem kevesebbszer, mint százhatvanhárom ízben tárgyalta Fribourg kanton ezt a kérdést, míg végre eljött az az ember, kit nagy államférfiuai tehetségei és élő hite képessé tettek arra, hogy megvalósítsa Kanisius sz. Péter S. J. nagyszerű eszméjét: Fribourgot a katolicizmus bástyájává tegye.

1856 szept. 10-én a Neucháteli tó egy szegény halászfalujában született ez a férju, *Georges Python*, kiről húszéves korában mondotta Schorderét kanonok: „Ő lesz a mi vezetőnk vagy diktátorunk“.

Mikor az 1871. aug. 31-iki svájci kat. nagygyűlésen L. Vnilliret fribourgi politikus a kat. sajtó és főiskola feltétlen szükségességét hangsúlyozta, a fizenőtéves Python világosan látta, hogy ettől a két dologtól függ a svájci katolicizmus jövője és elhatározta, hogyha az isteni gondviselés megengedi, minden erejét egy svájci kat. egyetem megalapításának fogja szentelni.

Huszonöt éves korában bevásztják a Nagytanácsba (Fribourg kanton tanácsa.) teljesen újszerű eszméi, melyek mély kat. hitében és gazdag tudásában gyökereznek, nagy riadalmat okoztak Fribourg fízsteletremelő, öreg városfiai között. Mikor azonban Georges Pythont 1886 szept. 7-én a fribourgi államtanácsba választották és ráruházták hogy úgy mondjam a közoktatásügyi tárca hatáskörét, első terve a fribourgi kat. egyetem alapítása volt, melyet a kat. reneszánsz svájci, sőt európai középpontjának szánt.

Rengeteg akadály elhárítása után, melynek nem legkisebbike az alapítás anyagi része volt, (Fribourg kanton akkori 115000 lakosának kellett ennek az alapítandó főiskolának hatalmas költségét egyedül viselnie!) 1889-ben nyíltak meg első ízben az új állami kat. egyetem kapui, melynek az első évben huszonkilenc hallgatója volt. A következő évben a jogi és filozófiai fakultás mellé iktatták a theológiai, ennek szervezésében a nagy szociális pápa, XIII. Leo is élénken részt vett. 1895-ben mint negyediket a természettudományi fakultást csatolták az egyetemhez. Az orvosi fakultás sajnos még mindegyideig csonka.^{1*}

Az ünnepélyes évnyitón 1896-ban Msgr. Lorenze li müncheni nuncius is résztvevő mint a pápa képviselője. Beszédében a legszebb elismerés hangján nyilatkozott Fribourg kanton közoktatásiügyi miniszterének nagyvonalú kezdeményezéséről.

A következő évben Fribourgban zajlott le a tudományok negyedik nemzetközi kongresszusa. A világ minden részéből összesereglett több mint hétszáz tudós látogatta meg akkor a kat. egyetemi várost és ez bizonyítéka volt a fiatal egyetem jó hírnevének. Egy egyszerű pap, a milánói Ambrosius könyvtár igazgatója magasztalta beszédében Fribourg és nagynevű államférfijának nagyszerű művét. Ez a pap, Dr. Raffi Achilles, ma a kat. egyház feje.

Georges Pythont „Fribourg koronázatlan királyának“ hívták. De mint vérbéli kat. államférfi nagyon is demokratikus király volt, aki munkáján nem gazdagodott meg, hanem azt feláldozta a köznek.

A Katolikus Akciónak ez a nagy képviselője életének utolsó részében sokat szenvedett, de békésen Isten akaratában megnyugodva tűrte a nagy fájdalmakat. Ezáltal tetőzte

^{1*} Az 1932-es októberi évnyitó ünnepélyen M. Piller, Fribourg kanton új közoktatásügyi minisztere, nagynevű elődjének M. Perrier-nek — ki tavaly a solemnesi bencések kolostorába vonult — örökébe lépve mondta el programbeszédét melyben a fribourgi egyetem életére vonatkozó következő korszakalkotó programponctokat jelentette be: az orvosi fakultást a közeljövőben progressziven kiépítik, a klinikák (l'hopital cantonale, gége-, orr-, fül-, belgyógyászati klinika) már mind megvannak a fakultás számára. A köv. évben megkezdik az új egyetemi épület, munkálatait. Egyetemünkön még a köv. tantárgyak kapnak tanszéket: szociológia, spanyol nyelv és irodalom; szlávológia és szlávirodalom, mely utóbbi a nyári szemeszterben már meg is nyílt.

be művét Pythón és hívta le rá Isten gazdag áldását. 1927. jan. 9-én húnyt el, miután ötven évig szolgált a katolikus ügyet mint politikus és negyven évig vezette Fribourg kanton közoktatásügyét.

A fribourgi egyetem negyvennégyéves fennállása alatt nagy tekintélyre tett szert, úgyhogy messze Svájc határain kívül, a tengeren túl is ismertté lett neve.

A jelenlegi gazdasági válság nem engedte meg, hogy hozzákezdjenek az új egyetemi épület felépítéséhez, bár erre a telek már megvan véve. A természettudományi fakultás már bevonult új otthonába, mely számos laboratóriummal rendelkezik. E mellett már készen várják a klinikák a kiépítendő orvosi fakultást.

Az egyetemi könyvtár teljesen modern. Az olvasóteremben kb. száz napilap és több száz folyóirat áll a különböző nemzetiségű hallgatók rendelkezésére. A könyvtár hatalmas és modern tanulmányi terme és a múltévben megnyílt sportstadion méltán felébreszthetik híresebb és ősbibb egyetemek hallgatóinak irigységét az „Alma Mater Friburgensis” polgárai iránt.

A következő három faktor alkotja a fribourgi egyetem különös jellegét:

A fribourgi egyetem állami egyetem.

A fribourgi egyetem nemzetközi egyetem.

A fribourgi egyetem katolikus egyetem.

A fribourgi kat. egyetem *állami egyetem*, ez azt jelenti, hogy ugyanazokat a jogokat élvezzi, mint a többi állami egyetem Svájcban. Azokat a szemesztereket, amiket itt hallgat le az ember, azokat a grádusfokozatokat, amiket Fribourgban szerez meg valaki, külföldön éppugy elfogadják, mintha Berlinben, Bécsben, Londonban, vagy Párisban tanult volna. — A fribourgi egyetemen világhírű tanárok tanítanak. Hogy néhány ismertebb nevet említsek: Msgr. Kirsch, a római archeológiai intézet igazgatója s mindenekelőtt nemzettestvérünk: P. Horváth Sándor dr. O. P., a világhírű tomista; a nagy svájci politikus: Dr. Beck prelátns, a történelms Dr. Schnürer, az exagefa és nyelvtudós: P. Ondenrijn O. P.; Gonzagne de Reynold és Prof. De Munnynck a filozófiai karon, Devand, a pedagógus sfb. Évekóta egyetemünkön működik a néhai szász király testvéröccse: Pater Miksa dr., szász királyi herceg. Az elhalt tanárok közül: a híres apologeta és a Vogelsang féle keresztényszocialista mozgalom nagy előharcosa: P. Weiss O. P., P. Mandonnet, kiváló történelms, P. Zapletal O. P. ismert exagefa, P. Prümmer O. P. és P. del Prado O. P. világhírű moralisták, P. Berthier O, P. sfb. mind-mind az egész világon ismert és nivót jelentő nevek. Mások meg-megváltak egyetemünköt, miután itt nevüket ismertté tették, mint pl. a német irodalom ismert tanára Dr. Josef Nadler, ki most a bécsi egyetemen tanít.

A fribourgi egyetem másik nagy előnye *internacionális jellege*.

Fribourgban találkozik a két nagy kultúra: a német és a francia, hogy egymást kiegészítse és megtermékenyítse. Itt a német és francia diákok békésen élnek egymás mellett és cserélik ki kultúrájuk kincseit. Fribourg kanton már a kezdet legelején hívott meg egyetemére Európa minden részéről tanárokat. A tanítási nyelv: francia, német, olasz és latin. Egy régi tradícióból kifolyólag a belgáknak, franciáknak, hollandoknak, magyaroknak, németeknek, olaszoknak, osztrákoknak, spanyoloknak és svájciaknak bizonyos meghatározottszámú faszékük van. A theológiai kar még nemzetközibb képet mutat.

A fribourgi egyetemnek az 1932/33. téli szemeszterben 776 (92)² hallgatója volt ezek közül 477 svájci állampolgár és 299 külföldi, kik 28 különböző nemzet fiai. A legerősebben voltak képviselve a franciák, amerikaiak és a birodalmi németek. Ezek mellett kínaiak, japánok, oroszok és törökök is tanulnak egyetemünkön.

Minden nemzet szabadon működhet és alkothat nemzeti diákegyesületet.

Végül a fribourgi állami egyetem *katolikus egyetem*, tehát oly főiskola, mely kat. szellemet lehel. A kat. Fribourg-kanton mely nemcsak névleg az, ébren őrökdi az egyetem kat. szelleme felett, hogy a hallgatók kat. világnézete megerősödjön és hogy mint a kat. nép vezetői tényleg megállják a helyüket.

A fribourgi kormány egyetemén nem tűr hitellenes, vagy hitközönbös tanárokat.

És mennyire imponál ez a fiatal egy. hallgatóknak, mikor világhírű tanárai vallási kötelességeiknek pontos elvégzését látja, mikor épülhet azon a látványon, hogy előadásai előtt bemennek egy Miatyánkra a közeli szt. Mihály templomba; mikor látja, hogy az akadémiai Veni Sancten milyen gyermeki áhítattal imádkoznak. Ez a mély vallásos meggyőződés természetesen előadásai során is megnyilvánul.

Az egyetemen elföltött évek hatását az ifjú akademikusra nem szabad lebecsülnünk. Hisz itt dől el, milyen irányt fog választani egész életére. Hányszor megtörtént már, hogy hitetlen professzorok cinikus egyházellenes megjegyzései lelkes, kat. ifjakat is elidegenítettek az Egyháztól.

A mi egyetemünkön minden szempontból gondoskodnak a hallgatók kat. világnézetének öntudatosításáról, hogy isteni hivatásukban: a nép kat. szellemen való vezetésében megerősödjének s örömet találjanak.

Az orsolyatemplomban minden vasárnap akadémiai istenfiztetel van (szt. mise és felváltva német, francia prédikáció.) Egy németül és franciául beszélő akadémiai lelkipásztor áll a hallgatók rendelkezésére lelki ügyeikben. Van az akadémikusok számára Mária kongregáció, Missziós-egyesület. Egy missziós orvosi kurzus megismerteti a jövőndő magvetőket a

² A zárójelben levő szám a nőhallgatók számát jelenti.

a szükséges orvosi tudás elemeivel. A szt. Vince-egyesület nagyszerűen megszervezett szegénygondozást végez.

A hallgatók kívánságára néhány év óta minden szemeszterben külön kurzusok vannak német és francia nyelven az összes fakultások hallgatói számára aktuális vallási, társadalmi és kulturális kérdésekről. Itt kell megemlíteni az egyetem idei nyári kurzusát, melynek tárgya az állam volt. (L. Új Élet júniusi számát 351. l.)

Felemelő hatással van a hallgatókra az ünnepélyes évenyitő Veni Sancte, az egész tanári kar élén a rector magnificus-szal, és az egyetemi összpolgárság részvételével.

Ezek volnának benyomásaim a fribourgi állami kat. egyetemről, melynek három esztendeje hallgatója vagyok.

Nálunk otthon Középerurópában még nincs kimondottan kat. egyetem. De ha mi kat. diákok Egyházunkhoz hűek maradunk és kat. ügy előharcosai akarunk lenni, vezetői a nagy kat. főmegeknek, akkor néhány szemeszterf egy kimondottan kat. főiskolán kellene eltöltenünk. Fribourg rendelkezik ilyen kat. egyetemmel és sokkal többet tudna tenni Isten országának terjesztése érdekében, ha nem 776, hanem sokkal több hallgatója volna!

A prágai akademikus hét.

A „Filosofická Revue” barátainak köre Habán O. P. dr. vezetésével szept. 28-tól okt. 5-ig a prágai Břevnov bencés apátság nagytermében akademikus hetet rendezett a salzburgi akademikus hét mintájára. A hallgatók száma 80 és 200 között mozgott. P. Muckermann és Garrigou-Lagrange szerint a prágai akademikus hét színvonala sokkal magasabb volt, mint a salzburgi és a francia, belga, olasz akademikus hetek mögött sem maradt el.

Mi az akademikus hét célja? Röviden: a kat. tudomány művelőinek találkozója, a keresztény kultúra szellem-egységének felélesztése a szent-tamási tan szellemében. Ezt a célt szolgálták az egyes előadások után megtartott viták. A másik éél, bemutatni az ifjúságnak a kat. tudomány eljijét, példájával ideális munkára serkenteni, bizonyítani, hogy a kat. Egyház által adott normák az élet minden formájában megvalósíthatók, hogy az életté vált hit nemcsak, hogy nincs hátrányára a tudományos tevékenységnek, hanem még az érzéki, a természetes határán is túlegyíli. A hallgatók szép száma az éledő, s már szépen fejlődő cseh katolicizmusról beszélt. A jelentkezők száma 250-en felül volt. Az előadásokat sok magyar teológus és akademikus látogatta. Az akademikus hét, mint a tavalyi bölcséleti kongresszus, méltóbizonnyítéka az olműzti domonkosok korszerű iörekvéseinek, és a diákság iránt tanusított szeretetének. Az akademikus hét szept. 28-án kezdődött, Szt. Vencelnek az első cseh katolikus fejedelemnek ünnepén, akinek tradícióját a karja feikeltetni az intellektuális fiatalságában. Az ünnepi misét P. Prokop. O. S. B. břevnovi bencés kolostor apát-ura celebrálta. A megnyitó beszédet Růchel pápai kamarás tartotta. Az üdvözlő tívratok felolvasása után — köztük Ö szentsége apostoli áldásával, — a domonkosrend generálisa, P. Gillet vezette be az előadásorozatokat rövid beszéddel, melyben a szenttamási bölcsélet tudományos módszerét vázolta föl. A szeptember 29-iki programot Papica titkár kezdte meg. Keresztény Kultúra c. előadásával. F. Haban: A metafizika értékei c. előadásban azt bizonyította, hogy tudományos módon megismerhetjük a transzcendens é-tékeket és az abszolút lényt is. Az emberi élet középpontja a „primum intelligibile”. Pa. C Verisák a szociális és a metafizikai fejlődés össze-

függésének áttekintését adta. Majd Vašek dr. a jelenkor szociális helyzetét ismertette. Délután P. Muckermann tartotta meg „Vertreter der Weltliteratur” c. előadását, melyben a világirodalom három főtípusát rajzolta le: Dantet a középkori harmóniá, Goethét a tetszelgős liberalizmus, Dostojevskijt az élet mélységeiben kutató szenvedő lélek reprezentását. Előadását este a prágai városi könyvtárban folytatta. Utána P. Gillet: „L'Éducation intellectuelle” c. előadásában a műveltség hanyatlásának okaira mutatott rá, A mai fiatalág a tradícióra nem ad semmit, klasszikus művelődés helyett a sport romantícizmusát választotta. Eseménye sem a szellemi, hanem a fizikai heroizmus következménye az elvadulás. Ezenfelül az iskolareform is szakemkerekét és nem jó embereket akar nevelni. Szerinte csak a klasszikus tanterv bevezetése és a keresztény bölcsélet ápolása segíthet. Szeptember 30-án P. Haban: „A metafizikai igazságok összege” c. előadással nyitotta meg, melyben az aristoteles A Szent Tamás-i tan elképzelését vázolta az aktusról és a potenciáról az Isten és a teremtmény viszonyában. Dr. Vašek a Quadragesimo annii alapelveiből praktikus konkluziókat vont le a új társadalomra vonatkozóan. Délután P. Muckermann folytatta előadását, melyben az emberi életet oly elipszishez hasonlította, melynek két fókuszja a természetes és a természetfölötti elem. Egyiket sem lehet kihagyni anélkül, hogy el ne forduljon. P. Gillet: „L'Éducation de la volonté” címen tartott előadást világhírű könyve, „A Karakter nevelése” alapján. Ing. Pujman a prózai Nemzeti Színház igazgatója előadást tartott Szent Tamás esztiikái elveiről. Vasárnap okt. 1-én Dr. Cinek a „Szentmiseáldozat” és Dr. Birnbaum: „Prága művészettörténeti jelentőségéről”, c. tartottak előadásokat, délután pedig kultúrét volt Ing. Pujman rendezésével, melyen Prága leg-elsőkelőbb művészi bizonyították, hogy a katolikus művészet nem csak teória. Okt. 2-án P. Braitonak a Na Hlubinu szerkesztőjének előadása következett a természetestről és a természetfölöttiről. Dr. Cibulka az egyházi művészetről tartott előadást. (Délután) Majd Paul Claudel tanulmányát olvasták föl, melyet az akademikus hét részére írt: „A Keresztény tan realitása” címen. Délután Silva Taronca tartott előadást „Európa kultúrája a barbarizmus és a kereszténység válságúján” címen. Utána Birnbaum tanárnő tartott

előadást Szent Béla püspök élettragikumáról. A napot P. Urbán: A vallás és ima, mint életfenyezők" c. előadása zárta le, melyet nagy vita követett. Okt. 5-én államtudományi előadást tartott Dr. Skóczel Szent Tamás „De regimine principum"-ja szerint, melyhez Dr. Fuchs mondott korreferátumot a mai politikai helyzetéről. Utána Dr. Beneš az emberi léleknek a testhez való viszonyát ismertette, majd a Dr. Winter „Bolzano's Bedeutung für die Prager Universitát" címen tartott előadást. Délután a nacionalizmus problémája került programra *Doležel* dr. „A nacionalizmus szellemének fejlődése Európában" c. előadásával. Dr. Kallsta: „A barokko szelleme" és Dr. Hejzl: „A szentírás esztetikai és költői elemei" címen tartották előadását. Okt. 4-én Dr. Bratto folytatta előadását az ember természetfölötti fejlődéséről, ugyanugy Dr. Beneš is folytatta előadását. Majd Dr. Matocha mutatott rá előadásában, hogy a hit nem észellenes. Délután P. Soukup beszélt a házasságról, melyet Dr. Mauler korreferátuma egészített ki a házassági praxis hibáiról. Előadások után egy lengyel katolikus hangosfilm következett „A Te ortalam alatti" címmel. Okt. 5-én az utolsó napon MUDR. Pártos: „Der Lebensbegriff in der Psychologie" címen tartott előadást, melyhez *Závdsky S. J.* mondott korreferátumot. Majd *Garrigue-Lagrange* tartott előadást: „Les trois ages de la vie spirituelle" címen. Az előadás magas szellemi nivójával eseménye volt az akadémikus hétnek. Kívülre még *Skrábal* dr. OP. adott elő: „Szentírás és tradíció" címen. A hetet Te Deum fejezte be, melyet *Eitshkner* dr. prági szentelő püspök celebrált. Az akadémikus hét legjobbjai közé tartoznak P. Gillet, P. Mueckermann, P. Soukup. Nagy vita követte MUDR. Pártos előadását.

Bergou Imre M. OP.

A Prohászka körök tanítói szakosztálya és a népművelés.

Az idei érsek-újvári kongresszuson a Prohászka körök keretén belül megalakult a katolikus tanítók szakosztálya. A kongresszusi előadó 15 pontban kifejtette a szakosztály közeli jövőben végzendő munkáját. (lásd: Új Élet 1933. 19—20 szám 498-99 old.) azonban erről a munkáról eddig még nem hallottunk semmit. Tudjuk, hogy az idő rövidsége miatt eddig még nagyobb munkát nem lehetett kifejtetni. Hogy a munka meginduljon és a szépek ígérkezése kezdett ne fuladjon csödbe (mely nálunk katolikusoknál — sajnos — sokszor gyakori eset) szükségesnek tartjuk a szakosztály munka-programját felszínen tartani.

Nézzük meg közelebbről a szakosztály munkájának lehetőségeit és módjait. A szakosztály tagjai fiatal és idősebb tanítók. (A vezetőségben is két-két taggal van képviselve mindegyik generáció.) Azonban tudjuk azt is, hogy az idősebb tanító generáció — eltekintve néhány nagyon ritka kivételtől — még mindig csak muskátli ablakot datoló legényeket és lányokat, édespálinkás kukoricafosztást és disznótóros vacsorákat lát a falun s nem veszi észre, vagy nem akar tudomást szerezni a szociális nyomorról, gazdasági lerongyolódásról és a lassú elproletarizálódásról. S mit látunk a fiatal tanítóknál? A fiatal tanítógeneráció tagjainak nagy része nem hivatásrészéből megy a tanítói pályára, hanem csupán azért, mert ott tudnak leghamarabb s legkevesebb költséggel existenciát teremteni maguknak. Az ilyen tanítók számúzetésnek veszik a falun való tanítást, nem érzik jól magukat abban a légkörben s így nem tudnak összeforrni a falu lakosságával. Pedig erre — különösen ma — nagy szükség lenne.

Tudjuk azt, hogy ma a faluval való foglalkozás a falu szellemi vezetésének fontos feladata a tanítóra hárul. A falu intelligenciájának többi tagja, miután neki hivatásból nem kötelessége, nem is törődik a falu szellemi életével. A plébános, a falu lelki vezetője sem mindig jöhet lit számításba, mert vagy öreg úr már, aki inkább tekint nyugalomnak a falun való életet mint újabb munkának, vagy — és ilyenek is vannak — többet törődnek a gazdasággal, a földi dolgokkal, mint a falu lelki életével. Így tehát sokszor a tanító vállalira nehezedik egyedül a falu szellemi irányítása és vezetése. Sokszor csak a tanító lehet egyedül a népművelés vezetője, kell, hogy az 5 kezében fussanak össze mindazon megmozdulások és megindulások szája melyek a falu kultúrnívójának és életszínvonalának emelésére irányulnak. Azonban kell, hogy ez a népművelődési munka egységes és kollektív legyen.

S itt kellene a Prohászka körök tanító szakosztályának irányítóan bekapcsolódnia a népművelési munkába. De új dolgozni akaró és aktív munkát végezni tudó kollégákat kell a szakosztályba beválasztani. Tartsa a tanítói szakosztály mostani vezetősége erkölcsi kötelességének és feladatának, hogy még most karácsonykor egy gyűlés keretén belül, összehívja a katolikus magyar tanítókat s egy kézzel lépjen a gyűlés elé, melyet ott megbeszélés és megvitatva, megkezdjék az aktív népművelési munkát.

Erről a népművelési munkáról szeretnék még néhány sort írni. Nem a tulajdonképeni munkát, csak annak kontúrjait akarom megrajzolni. Ma a népművelés alatt népevelést értünk. Nemcsak intellektuális műveltséget kell adni a népnek, de nevelni kell. Az északi országoktól: Dániától, Finn- és Svédországtól, Norvégiától a népművelést éppen ezen célja miatt „lélekbeszetés"-nek nevezik. Leiki műveltség terjesztése, katolikus öntudatosítás, ez a népművelés célja. Ma a népművelésben is világnézet harcot kell megvívni. Amint a munkásságnál a legkisebb felhozott példát momentumot is a proietár öntudatosítás szolgálatába állítanak, úgy kell nekünk is öntudatos katolikusokká nevelni a magyar falu lakóit a népművelés keretein belül.

A népművelés anyagát, tartalmát három csoportba osztanám: 1.) népszerű ismeretterjesztés (oktatás, tanítás) 2.) lélekművelés (nevelés) és 3.) ügyességek elsajdítása (képzés, kézügyességi tanfolyamok, könyvnyerő mesterségek stb.) A népművelés főbb eszközei

ÚJ KÖNYVEK

SIGRID UNDSET: Kristin Lavrandsdatter — ének, mely a világirodalom leghatalmasabb regény trilogiája Asszony c. kötete ára fűzve 28'80, kötve 36' — Ké.

ECKHART FERENC: Magyarország története c. nagyszerű összefoglaló 328 oldalas díszes kötetű könyve ára 20' — Ké.

Kaphatók kiadóhivatalunknál.

Előfizetőink és olvasóink figyelméért ezúton is felhívjuk lapunk ezen számához mellékelt levelezőlapra. Nagyön kérünk mindenkit, írja meg ezen szerkesztőségünknek:

- 1) mit kíván az Új Élettől a jövő évfolyamban.
- 2) Mi a véleménye az Új Életről, mit tart jóknak és mit rossznak.
- 3) Azok nevét és pontos lakáscímét kikről gondolja, hogy lapunkra előfizet.
- 4) Ezenkívül szerezzon lapunknak új előfizetőket. Aki öt új előfizetőt szerez az Új Életnek az egy évig ingyen kapja a lapot.

Mai számunkhoz postai befizető lapot is mellékelünk, melyen kérjük a hátralékok azonnali rendezését és az előfizetés megújítását.

A Stimmen der Zeit a német katolicizmus egyik legkiválóbb folyóirata. Munkatársai a német jezsuita atyák, kiadója pedig a híres Herder cég. Rendelje meg. Kiadóhivatal: Herder & Co. Freiburg im Breisgau.

pedig a következők: az előszó (előadás, megbeszélés, mesélés, szavazás stb), betű (könyv, ujság, naptár), kép (festmények, film), zene (ének- és zenekarok), kirándulás, ünnepek (búcsu, templomszentelés) és testedzés (footballecsapatok, svéd torna)

Ezzel szemben a népművelés anyaga, területe, eszközei és lehetőségei koránt sincsenek kimerítve. Éppen az előbb említett leendő megbeszéléseknek a feladata lenne, hogy megvitassa ezeket a lehetőségeket, fölmutassa az újakat s egy olyan népművelési tervet dolgozzon ki, mely kisebbségi életünkben megvalósítható. És értsük meg végre: meg kell kezdenünk a munkát Prohá-zko Otto-ár szellemében: dolgozni a magyar nép megmentésének nagy nap-számában.

Major József.

Keresztény Ifjú Munkás

(Részlet Pére Raoul Plus S. J., „Le Chant Jociste“ c. ifjúmunkás elmélkedési könyvéből.)

K. I. M.-nak lenni, ez három dolgot jelent: kereszténynek lenni, ifjúnak lenni és munkásnak lenni. K. I. M. Keresztény Ifjú Munkás.

Keresztény vagyok. Mint az ősi ének mondja, ez az én dicsőségem. Nem vagyok állat s nem csupán ember: Isten gyermeke vagyok.

Nem tartozom azokhoz, akik azzal kérkednek, hogy pogányok és csak azt hiszik, hogy semmi más nincs, csak anyag és kivánságaikat egyedül e jelen élet határozza.

Nem így én! Nekem több kell, mint ami ideleln van! Kell a Magasságbéli! Keresztény vagyok.

Fiatal vagyok. A fiatalság a szép törekvések, a nagy vállalkozások kora, néha a dőreségeké, Guynemer kora az 1914-es háborúban, Lindbergh kora. Fiatalnak kell lenni ahhoz, hogy bizonyos keresztes háborúkat vállalhassunk. Valahányszor elindul valaki, hogy világot hódítson, mindig akadnak nagy számmal jó és kényelemszerető tanácsadók, akik mindegyre, „nyaktörő“-t kiáltanak és ajánlják a papucsos életet. Helyet! Helyet! Itt nem arról van szó, hogy meleg tüzhelynél reumánkat gyógyítsuk! Nekünk széles horizont kell és nagy térség! Fiatalok vagyunk.

Munkás vagyok.

Abban az állapotban vagyok, melyet Isten fia maga is választott, mikor szolgálátra e földre jött, hogy megnyerje ré-

szünkre az eget. Tehát semmiképpen sem oly utolsó dolog ez és hát miért ne köszönjem meg a Gondviselésnek sorsomat?

Krisztus sokkal fényesebb sorsot választhatott volna szülei és önmaga részére; nem tette, mert nem akarta; a kézművesek sorsát akarta megosztani. Ime, ez az, ami különösképpen felemeli szemeim előtt hivatásomat: munkás vagyok a a munkás Krisztussal.

Található-e ennél szebb három cím? Semmiért a világon el nem cserélném őket.

A koedukáció erkölcsi vonatkozásáról hozott a spanyol katolikus sajtó egész sor neves pedagógustól tanulmányt. Köztük Hennine amerikai tanár fejtegetéseit, ahol a neves tudós érdekesen bizonyítja, mennyire tarthatatlan az a rendszer, mely oly ellentétes természetű teremtményt, mint a fiú és a leánygyermek, egy kalap alá hoz. A tanító nem csak intellektuálisan neveli a gyermeket, hanem jellembeileg és erkölcsileg is. Ez pedig a két nem különbözősége folytán csődöt mond...

Málnási ödön dr-nak, a kiváló magyar pedagógusnak és történésznek „A Pszichologia és a pedagógia új útjai“ c. hatalmas tanulmányát januári számunkban hoztuk.

Au amerikai katolikus főiskolák. Amerikában két év alatt a katolikus akció céljaira 8 millió dollár gyűjtöttek össze a hivek. Az összeg jelentékeny részét katolikus főiskolákra fordították. A duquesnei egyetemet új szárnyal bővítették ki. A Notre Dame egyetemen új technikai fakultást állítottak a san franciskói egyetem szintén bővül, a georgetowni egyetemen orvosi fakultást szerveznek, melynek költségei meghaladják a két millió dollárt. Amerikában ez idő szerint 176 katolikus főiskola van, 7600 főny tanszemély-zettel és 120000 hallgatóval.

A Schweizerische Rundschau novemberi száma ismét gazdag tartalommal jelent meg. Értékes tanulmányai közül kiemeljük *Richard Gutswiller* tanulmányát az objektív és szubjektív vallásosságáról, August M. Knoll cikkét a Quadragesimo anno irodalmáról, Angelo Cesane nagyszerű Pappini tanulmányát, Ezenkívül sok más érdekes és értékes cikk, tanulmány, szemle, teszi változatossá a Svájc határain túl is általánosan kedvelt és ismert lap tartalmát. (Kiadóhivatala Benziger & Co. Einsiedeln Svájc)

Szerkesztői üzenetek c. rovatunk jelen számunkból nagy anyagtorlódás miatt kimaradt.

MHE G. JEIL' EN T

Francis Mauriac-nak
a nagy francia katolikus regény-
írónak nagyszerű munkája
A FRONTENAC-MISZTÉRIUM

Posszonyi László fordítása.

(Ára 2 pengő.)

NYELVI KÖNYVTÁR
FOLYÓIRAT
1931. VI. 10.

Kölcsönök Kongruát élvező lelkészek, def. áll. városi, községi tanárok, tanítók és nyugdíjasoknak kényelmes havi törlesztésre, minden ingatlan biztosíték nélkül, kezességekkel és anélkül, vagy életbiztosítással kapcsolatban, olcsó kamat mellett gyorsan és előzékenyen folyósíthatnak.

Kölcsönök államépítészeti sorsjegyekre és egyéb érték-papirokra, életbiztosítási kötvényekre a legnagyobb kurzus szerint. Azok vétele, eladása részletfizetésre is!

BUDAY VINCE Nové Zámky—Érsekújvár.

Hitel és bizt. irodája. — Postafiók 24.

Írásbeli érdeklődésekre részletes információ és általános nyomtatott kölcsöntételek KČ. 3 válaszbélyeg ellenében.

A Sajó-Vidék nyomdavállalat és üzletének Rožnava-Rozsnyó, Főtér 4. közleményei:

Raktáron van:

Az összes egyházmegyei nyomtatványok,
Első szentáldozási és bérmlási emlékképek,
Szentképek, olvasók, imakönyvek, kegytárgyak és templomgyertyák,
Szépirodalmi könyvek és tankönyvek!
Ítt szereshető be
Mécs László: Legyen világosság 21— KČ.
Dr. Spesz Sándor: Az okkultizmus és a csoda 20— KČ.
Kovács Gyula: Szabad egy szóra? 10— KČ.
Kovács Gyula: Még sem lesz belőlem tekintetes asszony 5— KČ.
Kovács Gyula: „Rudika házasodik” 3— KČ.
Kovács Gyula: „Enekek és búcsúztatók” 5— KČ.
Kovács Gyula: „Tudnivalók a házasság szentségéről” —50 KČ.

Dr. Borka Géza: Gerde Tamás lánya 5— KČ.
Tiszteendő M. Rafols nővér jövedelmései 1— KČ.
Rády Elemér: A kisebbségi kérdés 1— KČ.
Szent Imre emlékfüzet 2— KČ.
Dr. Pfeifer: Szent Imre tankönyve 4— KČ.
Szociális apostolok. Proletárok között —20 KČ.
Börtöntől a sírig —20 KČ.

Az „Új Élet” és a „Világosság” régebbi számai.
Már megjelent Schoupe-Jankovics: „A pokol” II. kiadása. Ára 8 KČ.

Mondy Miklós:

„Egy a szükséges”
elbeszélés kötete most készült el. Ára 10 KČ.

Az Új Életben imertetett, vagy hirdetett könyveket is beszerezzük!

Új üzlet Komáromban! „Liturgia”

Az üzletben nagy választékban és olcsó áron kaphatók:

szentképek, feszületek, templomi ruhák és gyertyák, templomi felszerelések, rózsafüzérek és érmek, imakönyvek, kat. hitbuzgalmi könyvek és ujságok, szenteltvíztartók, szobrok stb.

Az üzlet a Szociális Testvérek vezetése alatt áll.

könyv-, papír- és kegytárgy-kereskedés Klapka tér 75.

Irodai és iskolai felszerelések, füzetek, könyvek.

Új miseruhák, egyházi és egyesületi zászlók előnyös áron szereshetők be.

Iskolák, intézmények, egyesületek, testületek kedvezményben részesülnek

Szülők, tanárok, cserkészvezetők, fiatalok!

Dr. P. Olasz Péter S. J. könyvei:

1. A serdülő fiú a magyar regényben.

38 nagyobbbrészt újabb magyar regény értékeit tárja föl rámutatva a serdülő fiú művészi és lélektani alapokon nyugvó ábrázolásaira. **Ára 18-20 KČ.**

2. Fiú, légy férfi! 3. kiadás (8 ezer).

A 13-16 éves fiú önévelése élénk, változatos fejezetekben. **Ára 6-50 KČ.**

3. Az új férfi. (3 ezer). Az Erdélyben két kiadást ért és 4500 példányban elfogyott „A mai férfi életútja” c. munka lényegében átdolgozott új kiadása. A 15-21 éves fiúk részére készített önévelési tervek. **Ára 6-50 KČ.**

Megrendelhetők a „Szent József” könyvkereskedésben Bratislava (Pozsony)

Lőrincapu utca 3. sz.

**„Új Élet” („Nova Vita”)
Annus II. Nr. : 22.**

Folium periodicum a Soc. Stud. Cath. linguae Hung. Reipubl. Cechoslovaquiaie editum.

Redactor: Elemér Rády Cassoviae (Košice) Cechoslovaquia, Mikes Kelemen u. 6.
Redactor gerens: Phil. et Theol. Dr. Adalbertus Suhaj, Cassoviae.

Argumentum Num. 22.

Ex scriptis Ottocari Prohászka. — Elemér Rády: Post Annum. — Boris Balla: 13 novembris, pars ex narratione. — Dr. Colomannus Pongrácz: „Deus” nationalis et internationalis. — Alex. Sik: Oratio ad Idolum (poëma). — Jos. Reményi: Opinio Americana

de literatura Europae. — Jul. Ágoston: (poëma). Guillelmus Havas: Proletaria christiana I. — Protestantismus modernus de Sancto Thoma Aqu. — Aloisia Esterházy: Officium laboris nostri literarii inter scriptores iuvenes. — Béla Kézai: Ecclesia et Imperium Tertium. — Otokar Březina: Mater mea (poëma, trad. Béla Horváth). — Casimirus Baráth: In memoriam Acacii Pauler. — Ex dictis Acacii Pauler. — Dr. Ant. Marek: Notiones Wiennensae. — Ex scriptis „Ignoti” de Cong. Cath. Viennensae. — Ex dictis Dr. Colomanni Pongrácz de neocatholicismo, de „Új Élet” et de „Korunk Szava”. — Lud. Tamás: Columnae (poëma). — Vox Romana — Quaestiones iuventutis — oeconomiae — culturales — sociales — pedagogicae. — Libri et scripta. — „Világosság” („Lux”).

Az Új Élet szeretettel várja mindenki levelét, kérdésekre válaszunk! — Irjatok!

Kegyűrtárgyak, imakönyvek, szobrok, templomfelszerelési tárgyak, fali szentképek, elmélkedő könyvek
Ribár A. kegyűrtárgy és kat. könyvek üzletében Košice-Kassa. Mészáros u. 12.

Figyelem

az Új Élet I. évfolyamához bekötési táblákat szállít

BULICZKA EDE könyvkötő
KOŠICE-KASSA, Sándor u. 14. sz. Tel. 2036.

Megérkeztek az 1934-évi naptárak a Sajó-Vidékbe!

A Jézus Szive naptár	5:50	Pista bácsi	5:60
Szűz Mária naptár	6:50	Gubacz Dani	4:50
Kis kiadás	2:40	Új keresztény	2:40
Lourdesi sz. Mária napt.	4:50	Tündér naptár	2:40
Jánosbácsinapt.	5:60, 4:50, és 2:50	Kedves öregeink naptára	6:50
Nagy mese naptár	15.—	Viszont eladóknak kedvezmény.	

Rendelési cím: Rožňava - Rozsnyó főtér 4.

Szenzációs könyvujdonságok!

G ó g
Papini legújabb könyvének magyar fordítása.
Tudás — Szellem
Gúny és Pörölés
ára 16 Ké, a kat. világirodalom terméke.

Hvozdzik I. II. magyar-szlovák és szlovák-magyar szótár. Két kötet 100 Ké.

A katolicizmus és a zsidóság

irták:

Bangha Béla, Iványi János, Patsky Arnold
ára 4 Ké.

San Michele regénye
Axel Munthe
olcsó kiadás 24 Ké.

Új társadalmi rend felé

P. Varga László S. J.
könyve
ára 3:20 Ké.

Eckhart Ferenc
Magyarország története 24 Ké.

Megrendelhetők: JASCHKO és TSA könyvkereskedésben, Košice-Kassa, Fő u. 65

Ujágólyeg használata a kassai pósta és távirda igazgatóság által 85.038—IV.—1931. szám alatt engedélvezve.